

ΠΑΝΑΘΗΝΑΙΑ

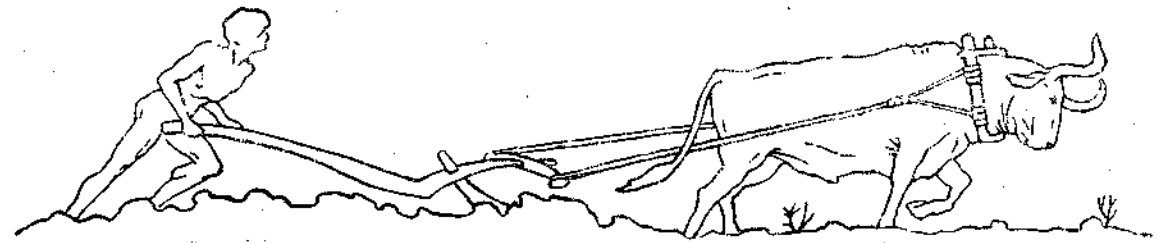
ΔΕΚΑΠΕΝΘΗΜΕΡΟΝ ΕΙΚΟΝΟΓΡΑΦΗΜΕΝΟΝ
ΠΕΡΙΟΔΙΚΟΝ * ΑΘΗΝΑΙ * ΑΠΡΙΛΙΟΣ 1907-
ΣΕΠΤΕΜΒΡΙΟΣ 1907 * ΤΟΜΟΣ ΙΔ'. *ῥῖῥῖῥῖῥῖ*

Ἡ ΓΡΑΙΑ ΓΕΛΩΤΟΠΟΙΟΥΣ ΓΥΟ ΛΙΕΜΠΕΓΚΕΦ — ΕΘΝΙΚΗ
ΠΙΝΑΚΟΘΗΚΗ — ΕΚ ΤΗΣ ΔΩΡΕΑΣ ΓΡΗΓΟΡΙΟΥ ΜΑΡΑΣΑΝ

ΔΙΕΥΘΥΝΤΗΣ ΚΑΙ ΙΔΙΟΚΤΗΤΗΣ
ΚΙΜΩΝ ΜΙΧΑΗΛΙΔΗΣ *525252525252*

ΠΑΝΔΘΗΝΑΙΑ

ΕΤΟΣ 2' 15
ΑΠΡΙΛΙΟΥ 1907

Ο ΧΡΙΣΤΟΣ

[Από τὰς ἐξοχωτέρας σελίδας, πού ἐνέπνευσεν ὁ Χριστός, εἶνε αἱ σελίδες αἱ ἀφιερωμέναι εἰς αὐτὸν ἀπὸ τὸν μεγάλον καὶ δυστυχῆ Ἄγγλον συγγραφέα Ὁσκαρ Οὐόιλδ, εἰς τὸ βιβλίον τῶν ἀναμνήσεων τῆς φυλακῆς του. Προσφέροντες τὰς σελίδας αὐτάς τοῦ «De Profundis» εἰς τοὺς ἀναγνώστας τῶν «Παναθηναίων», κατὰ τὰς ἡμέρας αὐτάς τῶν Παθῶν, φρονοῦμεν ὅτι προσφέρομεν μοναδικὸν εἰς τὸ εἶδος τοῦ ἀνάγνωσμα].

Η θέσις τοῦ Χριστοῦ εἶνε βέβαια μὲ τοὺς ποιητάς. Τὴν ἀντίληψιν τῆς Ἀνθρωπότητος ἤντιλησεν ἀπ' εὐθείας ἀπὸ τὴν φαντασίαν, πού μόνη δύναται νὰ τὴν περιλάβῃ. Ὁ ἄνθρωπος ὑπῆρξε δι' αὐτὸν ὅτι ὁ Θεὸς διὰ τοὺς πανθειστάς. Πρῶτος συνέλαβε τὴν ἐνότητα τῶν χωρισμένων φυλῶν. Πρὶν ἀπ' αὐτὸν ὑπῆρξαν θεοὶ καὶ ἄνθρωποι, κ' Ἐκεῖνος, αἰσθανόμενος, μὲ τὸν μυστικισμὸν τῆς συμπαθείας, ὅτι ἐνεσάρκωνε τοὺς μὲν καὶ τοὺς δέ, ὀνομάζει τὸν ἐαυτὸν του, ἄλλοτε Υἱὸν τοῦ Θεοῦ, καὶ ἄλλοτε Υἱὸν τοῦ Ἀνθρώπου. Περισσότερον ἀπὸ κάθε ἄλλο ἱστορικὸν πρόσωπον δημιουργεῖ μέσα μας τὴν κατάστασιν ἐκείνην τῆς ἐκστάσεως, πού τὸ μυθικὸν πάντα τὴν προκαλεῖ. Δι' ἐμὲ ὑπάρχει πάντα κάτι σὰν ἀπίστευτον εἰς τὴν ἰδέαν ἐνὸς νέου Γαλιλαίου χωρικοῦ, φανταζομένου ὅτι εἰμπορεῖ νὰ σηκώσῃ εἰς τοὺς ὤμους του τὸ βάρος ὀλοκλήρου τοῦ κόσμου: πᾶν ὅτι δηλαδὴ ὡς τότε εἶχε γίνεαι καὶ ὑποφερθεῖ καὶ πᾶν ὅτι ἀκόμη ἐμελλε νᾶ γίνῃ καὶ νὰ ὑποφερθῇ, τὰ ἐγκλήματα τοῦ Νέρωνος, τοῦ Καίσαρος Βοργία, τοῦ Ἀλεξάνδρου VI καὶ ἐκείνου, ὁ ὁποῖος ὑπῆρξεν Ἀυτοκράτωρ τῆς Ρώμης καὶ Ἰερεὺς τοῦ Ἡλίου, τὰ βῆσανα ὀλων ἐκείνων, πού τὰ ὀνόματά τους ἀποτελοῦν λεγεῶνα καὶ ἡ κατοικία τους εὐρίσκειται μέσα

εἰς τὰ μνήματα, τὰς ἐθνότητας τὰς δυναστευθείσας, τοὺς βασανιζομένους ἐργάτας, τοὺς κλέπτας, τοὺς φυλακισμένους, τοὺς προγεγραμμένους, ὄλους ἐκείνους πού εἶνε βωβοὶ ὑπὸ τὴν τυραννίαν καὶ πού τὴν σιωπὴν τους ἀκούει μόνος ὁ Θεός. Καὶ ὄχι μόνον φανταζομένου, ἀλλὰ καὶ πραγματοποιοῦντος τὴν φαντασίαν του, οὕτως ὥστε τὴν στιγμήν αὐτήν, ὄλοι ὄσοι ἔρχονται εἰς ἐπαφὴν μὲ τὴν πραγματικότητά του, καὶ ἂν δὲν προσκυνοῦν ἀκόμη ἐμπρὸς εἰς τοὺς βωμούς του καὶ δὲν σκίβουν ἐμπρὸς εἰς τοὺς ἱερεῖς του, νὰ συναισθάνονται ὀπωςδήποτε ὅτι ἡ ἀσχημία τῆς ἁμαρτίας τῶν ἀφηρέθη καὶ ἡ ὀφραϊότης τοῦ πόνου τῶν τοὺς ἀπεκαλύφθη.

Εἶπα ὅτι ὁ Χριστὸς ἀνήκει εἰς τὴν τάξιν τῶν ποιητῶν. Εἶνε ἀλήθεια. Ὁ Σέλλεϋ καὶ ὁ Σοφοκλῆς τὸν συνοδεοῦν. Ἄλλ' ἡ ζωὴ του ὀλοκλήρη εἶνε τὸ θαυμαστότερον ἀπὸ τὰ ποιήματα. Ὅσον ἀποβλέπει «τὸν οἶκτον καὶ τὸν φόβον» δὲν ὑπάρχει τίποτε ὄμοιον εἰς ὄλον τὸν κύκλον τῆς ἑλληνικῆς τραγωδίας. Ἡ ἀγνότης τοῦ πρωταγωνιστοῦ ἀνυψῶναι ὄλον τὸ ἐπίπεδον τῆς ζωῆς του εἰς ἕνα ὕψος ρομαντικῆς τέχνης, ἀπὸ τὸ ὄποῖον, ἀκριβῶς διὰ τὴν φρίκην τους, ἀποκλείονται τὰ βῆσανα τῶν Θεβῶν καὶ τῶν Πελοπιδῶν καὶ ἀποδεικνύει πόσον ὁ Ἀριστοτέλης εἶχεν ἄδικον, λέγων, εἰς τὴν Ποιητικὴν του, ὅτι θὰ ἦτο ἀδύνατον νᾶνεχθῇ ὁ θεατῆς τὴν πιστὴν ἀναπαράστασιν τοῦ ἀνθρωπίνου πόνου. Ὅστε εἰς τὸν Αἰσχύλον, οὕτε εἰς τὸν Δάντε, τοὺς αὐστηροὺς αὐτοὺς διδασκάλους τῆς ἀγάπης, οὕτε εἰς τὸν Σαίξπηρ, τὸν πλέον ἀνθρώπινον ἀπ' ὄλους τοὺς μεγάλους

τεχνίτας, οὔτε εἰς τὸ σύνολον τῶν κελτικῶν μύθων καὶ παραδόσεων, ὅπου ἡ ὠραιότης τοῦ κόσμου διαφαίνεται ὑπὸ μίαν ὁμίλην δακρύων καὶ θου ἡ ζωὴ ἐνὸς ἀνθρώπου δὲν ἀξίζει περισσότερο ἀπὸ τὴν ζωὴν ἐνὸς ἀνθρώπου, ὑπάρχει τίποτε ποῦ νὰ ὁμοιάζῃ ἢ καὶ νὰ προσεγγίξῃ κἄν, ὡς πρὸς τὴν ἀπλότητα τῆς συγκινήσεως ἐνωμένης πρὸς τὸ ὕψος τῆς τραγικῆς ἐντυπώσεως, μετὰ τὴν τελευταίαν πράξιν τοῦ πάθους τοῦ Χριστοῦ. Ποῦ ἄλλοῦ εὐρίσκει κανεὶς τὸν μυστικὸν δειπνὸν μετὰ τοὺς μαθητὰς του, ἕνας ἀπὸ τοὺς ὁποίους τὸν ἐπώλησε δι' ὀλίγα ἀργύρια τὴν σπαρακτικὴν ἀγωνίαν τοῦ εἰρηνικοῦ κήπου κάτω ἀπὸ τὸ σεληνόφως τὸν ἀπατεῶνα φίλον πλησιάζοντα διὰ νὰ τὸν προδώσῃ μ' ἕνα φίλημα τὸν ἄλλον του φίλον, ποῦ ἐπίστευεν ἀκόμη εἰς αὐτὸν καὶ ἐπὶ τοῦ ὁποίου, ὡς ἐπάνω εἰς πέτραν, εἶχεν ἐλπίζει ὅτι θὰ ἐθεμελιώσεν ἕνα καταφύγιον διὰ τὸν Ἄνθρωπον, ἀπαρνούμενον αὐτόν, τὴν στιγμήν ποῦ ὁ ἀλέκτωρ χαιρετᾷ τὴν αὐγὴν τὴν ἀπόλυτον μόνωσίν του, τὴν ὑποταγὴν του, τοὺς ἐξεντελισμούς του καὶ κοντὰ εἰς τὰ ἄλλα τὰς σκηναὶς ἐκεῖνας ὅπου ὁ μέγας ἱερεὺς τῆς ὀρθοδοξίας σκίζει μετὰ μανίαν τὰ ἱμάτιά του καὶ ὅπου ὁ ἀρχηγὸς τῆς πολιτικῆς δικαιοσύνης ζητεῖ νερόν, μετὰ τὴν ματαίαν ἐλπίδα νὰποπλύνῃ τὴν κηλίδα τοῦ αἵματος, ποῦ ἔβαψε κόκκινην διὰ παντός τὴν φυσιογνωμίαν του εἰς τὴν ἱστορίαν καὶ ἔπειτα τὴν ὀδυνηρὰν τελετὴν τοῦ στεφανώματος, ἕνα ἀπὸ τὰ θαυμασιώτερα πράγματα τῆς πανανθρωπίνης χρονολογίας τὴν σταύρωσιν τοῦ Ἀθώου ὑπὸ τὰ βλέμματα τῆς μητέρας του καὶ τοῦ ἀγαπημένου του μαθητοῦ τοὺς στρατιώτας παίζοντας εἰς τὸν κλῆρον τὸν ἱματισμόν του τὸν τρομερὸν θάνατον, μετὰ τὸν ὁποῖον ἔδωκεν εἰς τὸν κόσμον τὸ πλεον αἰώνιον σύμβολόν του τὸ σαβάνωμα του μετὰ τὸ σάβανον ἐνὸς πλουσίου τὸ σῶμα του τυλιγμένον μ' αἰγυπτιακὰς ταινίας, ραντισμένον μετὰ ἀρώματα καὶ μύρα βαρύτιμα, ὡς νὰ ἦτον υἱὸς βασιλέως. Ὅταν ἀντικρύσει κανεὶς ὅλ' αὐτὰ μόνον ἀπὸ τὴν ἀποψιν τῆς τέχνης, δὲν εἴμπορεῖ παρὰ νὰ εἶνε εὐγνώμων, διότι ἡ ὑπάτη λειτουργία τῆς Ἐκκλησίας εἶνε ἡ ἀναπαράστασις τῆς ἀναιμάκτου τραγωδίας, ἡ μυστικὴ ἀναπαράστασις τοῦ Πάθους τοῦ Κυρίου μετὰ διαλόγους, στολὰς καὶ χειρονομίας ἀκόμη. Καὶ εἶνε δι' ἐμὲ πηγὴ ἡδονῆς καὶ ἀγωνιώδους σεβασμοῦ, ἡ σκέψις ὅτι ὁ ἑλληνικὸς χορὸς, ποῦ ἐκάθη ἀπ' ἄλλην τὴν ἄλλην τέχνην, ἐπέζησεν ἐπὶ τέλους εἰς τὴν στιχομυθίαν τῶν λειτουργῶν τῆς Ἐκκλησίας.

Ἐν τούτοις ἡ ζωὴ τοῦ Χριστοῦ—τόσον ὁ πόνος καὶ ἡ ὠραιότης ἐνόνονται εἰς τὴν σημασίαν καὶ τὴν ἐκδήλωσίν τους—εἶνε πραγματικῶς ἕνα εἰδύλλιον, μολονότι τελειώνει μετὰ τὸ σκίζόμενον καταπέτασμα τοῦ ναοῦ, μετὰ τὴν σκότην ποῦ κατεβαίνουν ἐπὶ τοῦ προσώπου τῆς γῆς καὶ τὸν λίθον ποῦ ἐκκλίθη ἐπὶ τοῦ μνημείου. Παρουσιάζεται πάντα εἰς τὴν σκέψιν μας ὡς ἕνας νυμφίος, βαδίζων μετὰ πομπὴν ἄλλως τε ἔτσι χαρακτηρίζεται καὶ ὁ ἴδιος κάπου τὸν ἑαυτὸν του ὡς ἕνας ποιητὴν πλανώμενος εἰς τὰς κοιλάδας μετὰ τὸ ποίμνιόν του, εἰς ἀναζητήσιν πρασίνων λειμώνων καὶ δροσερῶν πηγῶν ὡς ἕνας ραψωδός, προσπαθῶν νὰ οἰκοδομήσῃ μετὰ τὴν μουσικὴν του τὰ τεῖχη τῆς πολιτείας τοῦ Θεοῦ ἢ ὡς ἕνας ἐραστὴς τοῦ ὁποίου ἡ δύναμις τῆς ἀγάπης εἶνε πολὺ μεγάλη διὰ τὸν μικρὸν μας κόσμον. Τὰ θαύματά του μοῦ φαίνονται τόσον εὐγενικά, ὅσον ἡ ἀνατολὴ τῆς ἀνοιξιακῆς καὶ τόσον φυσικὰ ἀκόμη. Δὲν βλέπω καμμίαν δυσκολίαν εἰς τὸ νὰ πιστεύσῃ κανεὶς, ὅτι τόσον ἦτο τὸ γόητρον τοῦ προσώπου του, ὥστε μόνη ἡ παρουσία του νὰ χαρίσῃ τὴν εἰρήνην εἰς τὰς ἀγωνιώσας ψυχὰς καὶ ὅτι ὅσοι ἀγγίζαν τὰ ἐνδύματά του ἢ τὰ χέρια του ἐλησμονοῦσαν τοὺς πόνους των ἢ ὅτι, ὅταν ἐπερνοῦσαν εἰς τὸν μέγαν δρόμον τῆς ζωῆς, ἀνθρώποι ποῦ δὲν εἶχαν τίποτε ἰδεῖ ἀπὸ τοῦ βίου τὸ μυστήριον, ἀνοίγαν διὰ πρώτην φορὰν τοὺς ὀφθαλμούς των καὶ ἄλλοι ποῦ ἦσαν κωφοὶ εἰς κάθε φωνήν, ἐκτὸς ἀπὸ τὴν φωνὴν τῆς ἡδονῆς, ἀκουαν διὰ πρώτην φορὰν τὴν φωνὴν τῆς ἀγάπης καὶ τοὺς ἐφαίνετο «τόσον μουσικῆ, ὡσάν τὴν λύραν τοῦ Ἀπόλλωνος» ἢ ὅτι τὰ πονηρὰ πάθη ἐσκορπίζοντο εἰς τὴν προσέγγισίν του καὶ ἀνθρώποι, τῶν ὁποίων ἡ ταπεινὴ καὶ πρόσγειος ζωὴ εἶχε τὴν ὄψιν τοῦ θανάτου, ἔβγαναν μέσα ἀπὸ τὸ μνήμα των εἰς τὸ κέλευσμά του ἢ ὅτι ὅταν ἐδίδασκεν ἐπὶ τοῦ θρόνου, τὰ πλήθη ἐλησμονοῦσαν τὴν πείναν, τὴν δίψαν καὶ τὰς φροντίδας τοῦ κόσμου καὶ ὅταν οἱ φίλοι του τὸν ἀκουαν νὰ ὁμιλῇ εἰς τὴν ὄραν τοῦ δειπνοῦ, ἢ χυδαία τροφή τοὺς ἐφαίνετο ἀβροτάτη καὶ τὸ «ἕδωρ» ἐπαιρνε τὴν γεῦσιν τοῦ «οἴνου», καὶ ὁ δὸς οἶκος ἐγέμιζεν ἀπὸ τὴν εὐωδίαν καὶ τὴν γλυκύτητα τῆς νάρδου.

Εἰς τὸν βίον τοῦ Ἰησοῦ—τὸ χαριτωμένον αὐτὸ πέμπτον εὐαγγέλιον, τὸ κατὰ Θωμᾶν εὐαγγέλιον, ὅπως θὰ εἴμποροῦσε νὰ τὸ ὀνομάσῃ κανεὶς—ὁ Ρενὰν λέγει κάπου ὅτι τὸ μεγαλύτερον κατόρθωμα τοῦ Χριστοῦ ἦτο τὸ νάγαπηθῇ μετὰ θάνατον ὅσον ἀγαπήθηκε εἰς τὴν

ζωὴν του. Καὶ βέβαια, ἂν ἡ θέσις του εἶνε μεταξὺ τῶν ποιητῶν, εἶνε ὁ βασιλεὺς τῶν ἐρασιῶν. Εἶδεν ὅτι ἡ ἀγάπη εἶνε τὸ πρωτοβάθμιον μυστικὸν τοῦ κόσμου, τὸ μυστικὸν ποῦ ἀνεζητήσαν οἱ σοφοὶ καὶ ὅτι μόνον μετὰ τὴν ἀγάπην εἴμπορεῖ νὰ πλησιάσῃ κανεὶς τὴν καρδίαν τοῦ λεπροῦ καὶ τοὺς πόδας τοῦ Κυρίου.

Τὸ νὰ ζῆ κανεὶς διὰ τοὺς ἄλλους, ἔχων τοῦτο ὡς ἐνσυνειδητὸν καὶ ὀρισμένον σκοπὸν τῆς ζωῆς του, δὲν ἦτο τὸ δόγμα τοῦ Χριστοῦ. Ὅταν λέγει «συγχωρεῖτε τοὺς ἐχθροὺς ὑμῶν» δὲν τὸ λέγει διὰ τὴν ἀγάπην τοῦ ἐχθροῦ, ἀλλὰ διὰ τὴν ἀγάπην τοῦ ἑαυτοῦ, καὶ διότι ἡ ἀγάπη εἶνε ὠραιότερα ἀπὸ τὸ μῖσος. Εἰς τὴν συμβουλήν ποῦ δίδει εἰς τὸν πλούσιον νέον: «Ἔπαγε καὶ πώλησον τὰ ὑπάρχοντά σου καὶ δὸς τοῖς πτωχοῖς» δὲν συλλογίζεται τοὺς πτωχοὺς, ἀλλὰ τὴν ψυχὴν τοῦ νέου ἀνθρώπου, τὴν ψυχὴν ποῦ τὰ πλούτη τὴν διέφθειραν. Εἰς τὸν δραματισμὸν τῆς ζωῆς, συμφωνεῖ μετὰ τὸν καλλιτέχνην, ὁ ὁποῖος γνωρίζει ὅτι, κατὰ τὸν ἀναπόδραστον νόμον τῆς τελειωτικῆς ἐκπληρώσεως τῆς ἀτομικῆς ἀποστολῆς, ὁ ποιητὴς ὀφείλει νὰ τραγουδῇ, ὁ γλύπτης νὰ σκέπτεται μετὰ τὸν χαλκὸν καὶ ὁ ζωγράφος νὰ κάμνῃ τὸν κόσμον καθρέπτην τῶν συγκινήσεών του, μετὰ τὴν ἀσφάλειαν καὶ βεβαιότητα, μετὰ τὴν ἀνθεὶ τὴν ἀνοιξιν ἢ μυγδαλιά, μετὰ τὴν χρυσοβάφοντα τὰ στάχυα τὴν ὄραν τοῦ θερισμοῦ καὶ μετὰ τὴν φεγγάρι, εἰς τοὺς τακτικούς του δρόμους, ἀλλάζει τὸ δρέπανον εἰς ἀσπίδα καὶ τὴν ἀσπίδα εἰς δρέπανον.

Ἀλλὰ μετὰ τὸ νὰ μὴν εἴπῃ ποτὲ ὁ Χριστὸς εἰς τοὺς ἀνθρώπους: «Ζῆτε διὰ τοὺς ἄλλους», ὑπέδειξεν ὅτι δὲν ὑπάρχει καμμία διαφορὰ μεταξὺ τῆς ζωῆς τῶν ἄλλων καὶ τῆς ἰδικῆς μας ζωῆς. Μετὰ τὸ μέσον αὐτὸ ἐχάρισεν εἰς τὸν ἄνθρωπον μίαν προσωπικότητα ἐκτεταμένην καὶ τιτανεῖαν. Ἀπὸ τὸν ἐρχομόν του εἰς τὸν κόσμον, ἡ ἱστορία κάθε ἀτόμου εἶνε ἢ εἴμπορεῖ νὰ γίνῃ ἱστορία τοῦ κόσμου ὀλοκλήρου. Ἡ ἐκπαίδευσις ἐτόνωσε βέβαια τὴν προσωπικότητα τοῦ ἀνθρώπου. Ἡ τέχνη μᾶς ἔκαμε πνεύματα μυριαδικά. Ὅσοι ἔχουν καλλιτεχνικὴν ἰδιοσυγκρασίαν πηγαίνουν εἰς τὴν ἐξορίαν μετὰ τὸν Δάντε καὶ μαθαίνουν πῶς συμβαίνει ὥστε τὸ ἄλλας νὰ γίνῃ τροφή τῶν ἄλλων περιβάλλοντα μίαν στιγμήν τὴν γαλήνην καὶ τὴν ἡσυχίαν τοῦ Γκαίτε καὶ ὅμως γνωρίζουν πολὺ καλά ὅτι ὁ Βωδελαιρ ἐκραζε πρὸς τὸν Θεόν:

*O Seigneur, donnez-moi la force et le courage
De contempler mon corps et mon cœur sans dégoût.*

Ἄλλοι ἀντλοῦν ἀπὸ τὰ σονέττα τοῦ Σαίξπηρ τὸ μυστικὸν τοῦ ἐρωτὸς του καὶ τὸ οἰκειοποιῶνται ἀντικρῶν μετὰ νέα μάτια τὴν νέαν ζωὴν διότι ἔτυχε νάκούσουν κάποιας νυκτιῶδης τοῦ Σοπέν, διότι ἀγγίξαν ἑλληνικὰ ἀντικείμενα ἢ ἐδιάβασαν τὴν ἱστορίαν τοῦ ἐρωτὸς ποῦ ἕνας ἄνδρας συνέλαβε διὰ μίαν γυναῖκα, τῆς ὁποίας τὰ μαλλιά ἔμοιαζαν μετὰ χρυσὰ νήματα καὶ τὸ στόμα τῆς μετὰ τὴν καρδίαν τοῦ ροδιοῦ. Ἄλλ' ἢ συμπάθεια τῆς καλλιτεχνικῆς ἰδιοσυγκρασίας κλίνει κατ' ἀνάγκην πρὸς καθεὶ ποῦ εὐρήκε τὴν ἐκφρασίαν του. Μετὰ τὰ λόγια ἢ μετὰ τὰ χρώματα, μετὰ τὴν μουσικὴν ἢ τὸ μάρμαρον, ὀπίσω ἀπὸ τὰ χρωματιστὰ προσώπια μίᾳς τραγωδίας τοῦ Αἰσχύλου ἢ μετὰ τὰ ἐνωμένα καλάμια ἐνὸς σικελικοῦ αἰλοῦ, ἀπεκαλύφθη μοιραῖως ὁ ἄνθρωπος καὶ αἱ ἐσωτερικαὶ του σχέσεις.

Διὰ τὸν καλλιτέχνην ἡ ἐκφρασις εἶνε ἡ μόνη μορφή ὑπὸ τὴν ὁποίαν εἴμπορεῖ νὰ συλλάβῃ τὴν ζωὴν. Ἀλλὰ διὰ τὸν Χριστὸν δὲν ἦτο τὸ ἴδιον. Μετὰ μίαν φαντασίαν θαυμαστὴν καὶ εὐρύχωρον, ἐπῆρεν ὡς βασιλεῖόν του ὀλοκλήρον τὸν κόσμον τοῦ ἀνθρώπου, τὸν κόσμον τὸν χωρὶς φωνὴν καὶ πόνον κ' ἔγινεν ὁ διερμηνεύς του. Ἐδιάλεξεν ὡς ἀδελφούς, ἐκείνους ποῦ μένουν βωβοὶ ὑπὸ τὴν τυραννίαν «καὶ τῶν ὁποίων μόνος ὁ Θεὸς ἀκούει τὴν σιωπὴν». Ἡθέλησε νὰ γίνῃ αὐτὸς μάτι τοῦ τυφλοῦ, ἀκοή τοῦ κωφοῦ, φωνὴ ἐπάνω εἰς τὰ χεῖλη ἐκείνων ποῦ αἱ γλῶσσαι των ἦσαν δεμένα. Ἡ ἐπιθυμία του ὑπῆρξε νὰ γίνῃ, διὰ τὰς μυριάδας ποῦ δὲν εἶχαν τὴν δύναμιν νὰ ἐκφραστοῦν, νὰ γίνῃ ἢ σάλπιγξ μετὰ τὴν ὁποίαν ἐσφενδόνισαν τὴν προσευχὴν τους πρὸς τοὺς οὐρανοὺς. Μετὰ τὴν καλλιτεχνικὴν φύσιν ἐνὸς πλάσματος, ποῦ εἰς τὴν ὀδύνην καὶ τὸν πόνον εὐρήκε τρόπους νὰ πραγματοποιήσῃ τὴν ἰδίαν του σύλληψιν τῆς ὠραιότητος, αἰσθάνθηκε ὅτι μία ἰδέα δὲν ἔχει ἀξίαν, παρὰ ὅταν ἐνσαρκώνεται, παρὰ ὅταν γίνῃ εἰκὼν καὶ δι' αὐτὸ ἔκαμε τὸν ἑαυτὸν του εἰκόνα τοῦ Πάσχοντος Ἀνθρώπου καὶ μετὰ τὴν εἰκόνα αὐτὴν ἐμάγευσε καὶ κατέκτησε τὴν τέχνην, ὅπως καμμία ἑλληνικὴ θεότης δὲν ἐπέτυχε νὰ τὸ κάμῃ.

Διότι οἱ Ἕλληνικοὶ Θεοί, μετὰ τὴν λευκότητα καὶ τὰ ρόδα τῶν ὠραίων εὐκινήτων μελῶν τους, δὲν ἦσαν πραγματικῶς ἐκεῖνο ποῦ ἐφαίνοντο πῶς ἦσαν. Τὸ καμπυλωτὸν μέτωπον τοῦ Ἀπόλλωνος ὁμοιάζε μετὰ τὸν δίσκον τοῦ ἡλίου, ἀνατέλλοντος τὴν αὐγὴν ἐπάνω ἀπὸ ἐνα λόφον, καὶ οἱ πόδες του ἦσαν ὡς πρῶιναι

πνοαί, υπήρξεν όμως σκληρός πρὸς τὸν Μαρσὺαν κ' ἔκλειπεν ἀπὸ τὴν Νιόβην τὰ τέκνα της. Εἰς τὴν χαλυβδίνην αἰγίδα τῶν ὀφθαλμῶν τῆς Ἀθηνᾶς δὲν υπήρξε κανένας οἶκος διὰ τὴν Ἀράχνην ἢ πομπὴ καὶ τὰ παγώνια τῆς Ἥρας, υπήρξαν τὸ εὐγενέστερον στόλισμα τῆς ψυχῆς της καὶ αὐτὸς ὁ Πατὴρ τῶν θεῶν ἔδειξε υπερβολικὴν κλίσιν πρὸς τὰς θυγατέρας τῶν ἀνθρώπων. Αἱ δύο βαθύτερα υποβλητικαὶ φυσιογνωμίαι τῆς ἑλληνικῆς μυθολογίας υπήρξαν ἡ Δήμητρα διὰ τὴν θρησκείαν, θεότης τῆς Γῆς, ἀπρόσδεκτη εἰς τὸν Ὀλυμπον καὶ ὁ Διόνυσος διὰ τὴν Τέχνην, υἱὸς μιᾶς θνητῆς, πού ἀπέθανε δίδουσά του τὸ φῶς.

Ἡ Ζωὴ όμως ἡ ἴδια, εἰς τὴν πλέον ταπεινὴν καὶ μετριόφρονα σφαῖραν της, ἐγέννησε ἓνα θαῦμα, θαυμαστότερον ἀπὸ τὴν μητέρα τῆς Περσεφόνης καὶ ἀπὸ τῆς Σεμέλης τὸν υἱόν. Ἀπὸ τὴν καλύβαν ἑνὸς ξυλουργοῦ τῆς Ναζαρέτ ἀνέδυσσε μία προσωπικότης ἀπείρως μεγαλύτερα ἀπὸ ὅσας ἔπλασαν ὁ μῦθος καὶ ἡ παράδοσις, προωρισμένη, πρᾶγμα παράδοξον, νάποκαλύψῃ εἰς τὸν κόσμον τὴν μυστικὴν ἔννοιαν τοῦ Οἴνου καὶ τὰς πραγματικὰς ὡραιότητας τῶν κρῖνων τοῦ ἀγροῦ, ὅπως κανεὶς δὲν τὸ εἶχε κάμει ὡς τώρα, οὔτε ἐπὶ τοῦ Κιθαιρώ- νος οὔτε ἐπὶ τῆς Ἑννας.

Τὸ ἄσμα τοῦ Ἡσαΐα: «Ἐξουθένωμα τῶν ἀνθρώπων ὁ ἀνθρώπος πού πονεῖ καὶ γνωρίζει τὸν πόνον» τοῦ ἐφάνη ὅτι αὐτὸν ἐπρόβλεπε καὶ εἰς τὸ πρόσωπόν του ἐπληρώθη ἡ προφητεία. Ἡ φράσις αὕτη δὲν πρέπει νὰ μᾶς τρομάξῃ. Κάθε ἔργον τέχνης εἶνε ἡ πλήρωσις μιᾶς προφητείας διότι κάθε ἔργον τέχνης εἶνε ἡ τροπὴ μιᾶς ἰδέας εἰς μίαν εἰκόνα. Κάθε ἀνθρώπινον πλάσμα ὀφείλει νὰ εἶνε πραγματοποίησις ἑνὸς ἰδανικοῦ, εἴτε ἐν πνεύματι Θεοῦ, εἴτε ἐν πνεύματι ἀνθρώπου. Ὁ Χριστὸς εὐρήκε τὸν τύπον καὶ τὸν ἐπραγματοποίησε καὶ τὸ ὄνειρον ἑνὸς βιργιλιανοῦ ποιητοῦ, εἰς τὴν Ἱερουσαλήμ ἢ τὴν Βαβυλώνα, εἰς τὸ μακρὸν πέρασμα τῶν αἰώνων, ἐνεσαρκώθη εἰς αὐτὸν τὸν ὁποῖον «ἐπερίμενον» ὁ κόσμος.

... Εἶνε ὀλίγος καιρὸς πού μελετῶ με ζῆλον τὰ τέσσαρα περὶ ποιήματα, ἀναφερόμενα εἰς τὸν βίον τοῦ Χριστοῦ. Τὰ Χριστοῦγεννα κατ'ὀρθωσα νὰ προμηθευθῶ ἓνα Εὐαγγέλιον Ἑλληνικὸν καὶ κάθε πρωτῆ, μετὰ τὸν καθαρισμόν τοῦ κελλιοῦ μου, καὶ τὸ στίλβωμα τῶν ἐργαλείων μὲν, διαβάξω μίαν περικοπὴν τοῦ Εὐαγγελίου παρμένην ὅπου τύχη. Εἶνε ἓνας γλυκύτατος τρόπος νὰρχίξῃ κανεὶς τὴν ἡμέραν του. Καθέ-

νας, ἀκόμη καὶ εἰς μίαν ζωὴν πολυτάραχην καὶ ἀτακτην, ἔπρεπε νὰ κάμνῃ τὸ ἴδιον. Αἱ ἀδιάκοποι ἐπαναλήψεις, εἰς κάθε εὐκαιρίαν καὶ εἰς ἀκατάλληλον στιγμήν, μᾶς ἐθάλασαν τὴν δρασερότητα, τὴν ἀφέλειαν, τὸ ἀπαλὸν καὶ ρομαντικὸν θέλητρον τῶν εὐαγγελίων. Τ' ἀκούομεν διαβαζόμενα καὶ ἀπαγγελλόμενα παραπολὺ συχνὰ καὶ παραπολὺ ἄσχημα καὶ κάθε εἶδος ἐπαναλήψεως εἶνε ἀντιπνευματικόν. Ὅταν ἐπανερχεται κανεὶς εἰς τὸ ἑλληνικὸν κείμενον, νομίζει πῶς ἀπὸ ἓνα στενὸν καὶ σκοτεινὸν σπῆτι μπαίνει εἰς ἓνα κῆπον, γεμάτον ἀπὸ κρῖνα.

Γιὰ μένα ἡ ἡδονὴ εἶνε διπλάσια, μετὰ τὴν ἰδέαν μεγάλῃς πιθανότητος ὅτι εἰς τὸ ἑλληνικὸν κείμενον ἔχομεν τὰς ἰδίας φράσεις ipsissima verba, πού μετεχειρίζεται ὁ Χριστὸς. Διὰ πολὺν καιρὸν ἐπιστεῦθη ὅτι ὁ Χριστὸς ὁμιλοῦσε ἀραμαϊκά. Καὶ αὐτὸς ὁ Ρενάν τὸ ἐπίστευσε. Γνωρίζομεν όμως τώρα ὅτι οἱ Γαλιλαῖοι χωρικοί, ὅπως οἱ Ἰρλανδοὶ τῶν ἡμερῶν μας, ἦσαν δίγλωσσοι καὶ ὅτι τὰ ἑλληνικὰ ἦσαν ἡ κοινὴ γλῶσσα, ἡ χρησιμεύουσα εἰς τὰς καθημερινὰς σχέσεις ἀπ' ἄκρον εἰς ἄκρον τῆς Παλαιστίνης ἢ μᾶλλον ἀπ' ἄκρον εἰς ἄκρον τοῦ ἀνατολικοῦ κόσμου. Δὲν μοῦ ἄρεσεν ἡ ἰδέα ὅτι γνωρίζομεν τὰ λόγια τοῦ Χριστοῦ ἀπὸ μετὰφρασιν μεταφράσεως. Τώρα εἶνε ἡδονὴ γιὰ μένα νὰ συλλογίζωμαι, ὅτι ὡς πρὸς τὴν συνομιλίαν τοῦλάχιστον, ὁ Χαρμίδης ἐμποροῦσε νὰ τὸν ἀκούσῃ, ὁ Σωκράτης νὰ συζητήσῃ μαζί του καὶ ὁ Πλάτων νὰ τὸν ἐννοήσῃ ὅτι ἐπρόφερε αὐτολεξεί: «Ἐγὼ εἰμι ὁ ποιμὴν ὁ καλός»¹ καὶ ὅτι ὅταν ἐσκέπτετο τὰ κρῖνα τοῦ ἀγροῦ, πού δὲν κοπιᾶζον οὔτε γνέθουν, ἐξεφράσθη ἀκριβῶς ἔτσι: «Καταμάθετε τὰ κρῖνα τοῦ ἀγροῦ πῶς αὐξάνει· οὐ κοπιᾶ οὐδὲ νήθει» καὶ ὅτι ἡ τελευταία του λέξις, διὰ νὰ ἐκφράσῃ ὅτι τὸ πᾶν συνεπληρώθη, ὅτι ἡ ζωὴ του ἐτελείωσε φθάσασα εἰς τὴν τελειότητα, υπήρξεν ἀκριβῶς ἐκείνη πού μᾶς δίδει ὁ Ἰωάννης: *Τετέλεσται*, καὶ τίποτε περισσότερον.

Ἡ Ἠθικὴ τοῦ Χριστοῦ εἶνε ὅλη συμπάθεια, ἀκριβῶς ὅτι ἔπρεπε νὰ εἶνε ἡ ἠθικὴ. Ἐὰν δὲν εἶχεν εἰπεῖ παρὰ μόνον τό: «Ἀφίενται σοι αἱ ἁμαρτίαι ὅτι πολὺ ἠγάπησες»² ἢ ἄξιζε τὸν κόπον ν' ἀποθάνῃ διότι τὸ εἶπε. Ἡ Δικαιοσύνη του εἶνε δικαιοσύνη ἐντελῶς ποιητικὴ, ἀκριβῶς ὅτι ἔπρεπε νὰ εἶνε ἡ δικαιοσύνη. Ὁ κακοποιὸς εἰσέρχεται εἰς τοὺς οὐρανοὺς, διότι υπήρξε δυστυχῆς καὶ δὲν εὐρίσκει

¹ Ἡ φράσις καὶ αἱ παρακάτω ἑλληνικὰ εἰς τὸ ἀγγλικὸν κείμενον.

ἰσχυρότερον λόγον ἀπ' αὐτὸν διὰ τὴν σωτηρίαν του. Οἱ ἐργάται, πού μετὰ τὴν δρόσον τῆς ἐσπέρας ἐργάσθησαν μόνον μίαν ὥραν εἰς τὸν ἀμπελώνα, παίρνουν τὴν ἰδίαν ἀμοιβὴν μ' ἐκείνους πού ἐργάσθησαν ὅλην τὴν ἡμέραν εἰς τὸ καῦμα τοῦ ἡλίου. Καὶ διατὶ ὄχι. Ἴσως κανένας δὲν ἄξιζε νὰμειψθῇ. Ἡ μήπως ἦσαν διαφορετικοὶ οἱ ἐργάται; Ὁ Χριστὸς ἦτον ἀνεπιεικῆς πρὸς ὅλα τὰ μηχανικὰ συστήματα, τὰ ἄψυχα καὶ νεκρά, πού μεταχειρίζονται τοὺς ἀνθρώπους ὡς πράγματα καὶ ὄλους μετὰ τὸ ἴδιον μέτρον· δι' αὐτὸν δὲν υπήρχαν νόμοι, υπήρχαν μόνον ἐξαιρέσεις, ὡς ἐάν, ὅπως καὶ συμβαίνει, κάθε ἀνθρώπος ἢ κάθε πρᾶγμα νὰ μὴν εἶχε τὸ ὁμοίον του εἰς τὸν κόσμον.

Ὅ,τι ἀποτελεῖ τὴν δύναμιν τῆς ρομαντικῆς τέχνης ἦτο δι' αὐτὸν ἡ βᾶσις τῆς φυσικῆς ζωῆς. Ἄλλην δὲν ἔβλεπε. Ὅταν τοῦ ἔφεραν μίαν ἁμαρτωλὴν, συλληφθεῖσαν ἐπ' αὐτοφῶρῳ, καὶ τοῦ ὑπέδειξαν τὴν ποινὴν πού ἐπιβάλλει ὁ νόμος, ἐρωτῶντες αὐτὸν τί ἔπρεπε νὰ κάμουν, ἐξηκολούθησε νὰ γράψῃ μετὰ τὸ δάκτυλόν του εἰς τὸν ἄμμον ὡς νὰ μὴν εἶχε τίποτε ἀκούσει, καὶ ὅταν τὸν ἐβίασαν νὰποκριθῇ, ἔψωσε τὴν κεφαλὴν καὶ εἶπεν: «Ὁ ἀναμάρτητος πρῶτος ἐπ' αὐτὴν τὸν λίθον βαλέτω». Ἀξίζει τὸν κόπον νὰ ζήσῃ κανεὶς διὰ νὰ προφέρῃ μίαν παρομοίαν φράσιν.

Ὅπως ὅλαι αἱ ποιητικαὶ φύσεις, ἀγαποῦσε τοὺς ἀμαθεῖς ἀνθρώπους. Ἐγνωρίζεν ὅτι εἰς τὴν ψυχὴν ἑνὸς ἀμαθοῦς ὑπάρχει πάντα θεοὶς διὰ μίαν μεγάλην ἰδέαν. Ἀλλὰ δὲν ἠμποροῦσε

νὰ ὑποφέρῃ τοὺς ἡλιθίους, ἐκείνους ἰδίως πού ἔγιναν ἡλιθιοὶ ἀπὸ τὴν ἐκπαίδευσιν! Τοὺς ἀνθρώπους τοὺς γεμάτους ἀπὸ γνώμας, ἀπὸ τὰς ὁποίας οὔτε μίαν δὲν ἐννοοῦν, ἀνθρώπους ἐντελῶς σημερινοῦ τύπου, τὸν ὁποῖον ὁ Χριστὸς συνώψισε ζωγραφίσας αὐτὸν εἰς τὸν κατέχοντα τὸ κλειδί τῆς γνώσεως, ὁ ὁποῖος, μὴ δυνάμενος νὰ τὸ χρησιμοποίησῃ ὁ ἴδιος, ἀπαγορεύει καὶ εἰς τοὺς ἄλλους νὰ τὸ μεταχειρισθῶν, μολονότι ἠμποροῦσε νὰνοῖξῃ τὴν πύλιν τῆς Βασιλείας τῶν Οὐρανῶν. Καὶ δι' αὐτὸ ἐπολέμησε τοὺς Φιλισταίους, τοὺς ἀπροσδιό- νυστους πρὸς κάθε ἰδέαν, μετὰ τὴν ἀνιστορίαν τῶν ὀρθοδόξων, τὴν ἐπιδίωξιν τῶν χυδαίων θριάμβων καὶ τὸν στενὸν ἐγωισμόν τους. . .

Ὅσοι ἐσώθησαν ἀπὸ τὰς ἁμαρτίας των, ἐσώθησαν ἐξαιτίας ὀλίγων ὡραίων στιγμῶν, πού εἶχεν ἡ ζωὴ τους. Βλέπουσα τὸν Χριστὸν Μαρία ἢ Μαγδαληνὴ, σπάζει τὸ πλοῦσιον ἀλαβάστρινον ἀγγεῖον, πού ἓνας ἀπὸ τοὺς ἐπτὰ ἐραστάς της τῆς εἶχε χάρισει, καὶ σκορπίζει τὰ μῦρα του εἰς τὰ σκονισμένα καὶ κουρασμένα πόδια τοῦ Διδασκάλου καὶ ἐξαιτίας τῆς μοναδικῆς αὐτῆς στιγμῆς κατατάσσεται εἰς τὸν αἰῶνα, μαζί μετὰ τὴν Ρουθ καὶ τὴν Βεατρίκην. ἀνάμεσα εἰς τὰ στεφάνια τῶν λευκῶν ρόδων τοῦ Παραδείσου. Ἐκεῖνο πού μᾶς διδάσκει ὁ Χριστὸς, εἰς κάθε τὸν μικρὸν ὑπαινιγμόν, εἶνε ὅτι κάθε στιγμή τῆς ζωῆς μας πρέπει νὰ εἶνε ὡραία, καὶ ὅτι ἡ ψυχὴ πρέπει νὰ εἶνε πάντα ἐτοιμὴ διὰ τὸν ἐρχομὸν τοῦ νυμφίου, πάντα προσε- κτικῆ εἰς τὴν φωνὴν τοῦ ἐραστοῦ

[Μετὰφρασις II Νβ.]

OSCAR WILDE

ΚΟΥΚΙΤΣΑ

Ὅταν ἀπερνοῦσεν ἀπὸ τὸν Ἁγι-Ἀντώνη, καὶ ἀπερνοῦσε κάθε βράδυ, ἐκείναις τῆς ἡμέρας ὁ παπᾶ-Κονόμος, καββάλα στὸ γαδουράκι του—ἠσθάνετο μεγάλην χαρὰν νὰ ξεπερῶσῃ εἰς τὴν αὐλίταν τοῦ μικροῦ ἐξωκκλησίου, νὰ ἔμβῃ μέσα, νὰ χαιρετίσῃ τὰς ἁγίας εἰκόνας καὶ ἔπειτα νὰ καθίσῃ σ' τὸ μόνον στασιδάκι, ὅπου ὑπῆρχε—διὰ τὸν ψάλτην—καὶ νὰ ξεκουρασθῇ, ἀφαιρούμενος σιωπηλὸς μετὰ τὰ μικρὰ κανδηλάκια, ὅπου ἐφεγγοβολοῦσαν ἐκεῖ—ς τὴν ἀράδα—τὴν γαλήνην καὶ τὴν ἀνάπαισιν, πραγματικὴν ἐκεῖ καὶ ζωντανήν, ἀνταναικλῶντα τὸ ἀκίνητόν των φῶς εἰς τὰς ἀκινήτους μορφὰς τῶν ἁγίων.

Ἄλλὰ μόνον νὰ ξεκουρασθῇ τάχα;

Ἐκείναις ταῖς ἡμέραις, ὁ παπᾶ-Κονόμος εἶχε χάσει τὴν κόρην του, μίαν γλυκυτάτην μοναχοκόρην, τὴν Κουκίτσιαν, ὅπου τόσον ἠγάπα κ' ἐλάτρευεν. Ἡ κυρὰ-Κονόμισσα, ἡ ἀγαθὴ πρεσβυτέρα του, μία φιλάσθενος καὶ δλοκί- τρινὴ γυναῖκα, ἀποθνήσκουσα, τὴν ἄφησε τὴν Κουκίτσιαν της, ἐπάνω εἰς τὸ πετραχίλι τοῦ παπᾶ της, βρέφος εἰς τὰ σπάργανα, καὶ τὴν ἐμεγάλωσε μόνος του ὁ παπᾶ-Κονόμος, μετὰ τὸ πετραχίλι του ὅπου ἦταν τώρα δεκαεπτά ἐτῶν δροσερωτάτη παρθένος, σὰν μιὰ ἐλήτσα φων- τωτῆ, θήλιασμα χλοερὸν τόσον, ὅπου δὲν δια-

κρίνει κανείς βαίτσα είνε, ή λεμονίτσα είνε. Τόσον θαλερά χλοάζουν τὰ μικρά θηλιάσματα τῶν ἐλαιῶν, τὰ νιώματα, καὶ τόσον ἐχλόαζε καὶ ἡ Κουκίτσα τοῦ παπᾶ - Κονόμου. Καὶ τὴν εἶχε μὴ στάξη μὴ βρέξη ὁ γηραιὸς ἐφημέριος. Χάρμα τοῦ ἀσκητικοῦ σπιτιοῦ του καὶ ζηλευτὸν εἰς ὄλον τὸ χωρίον βλαστὸν.

Ὅταν ἐμεγάλωσεν ἡ Κουκίτσα κ' ἐβγήκεν ἀπὸ τὸ Σχολεῖον, ἔγεινε τὸ δεξιὸν χέρι τοῦ παπᾶ - Κονόμου. Ὅπου καὶ ἂν ἐπήγαινε νὰ λειτουργήσῃ, τὴν ἔπαιρνε μαζί του, εἰς ὅλα τὰ Ἐξοκλήσια, νὰ διαβάξῃ τῆς ὥρας, νὰ ψάλλῃ, νὰ τὸν συλλειτουργήσῃ. Τόσον ἐπιδέξια καὶ τόσον μελωδικά, ὅπου τὴν ἔλεγαν εἰς τὸ χωρίον: ἡ διακοπούλα.

Ἄλλ' ἕως ἐδῶ ἦτο θέλημα Κυρίου νὰ φθάσῃ Ὑψηλή, στρογγυλοπρόσωπος, μαυρομαλλοῦσα καὶ μαυροφρυδοῦσα, μὲ μίαν χάριν σελαγίζουσαν, ὅταν ἐτέθη εἰς τὸ φέρετρον, μὲ τὰ κάτασπρα, μὲ λυτὰ τὰ μαύρα μαλλιά της, κ' ἐσκεπάσθη μὲ ἓνα σωρὸν βαραιομένων ἀνθέων, ὁμοίαζεν ὄχι νεκράν, ἀλλὰ νύμφην ἐντὸς τῆς παστάδος. Καὶ ἀπέμεινε ὁ παπᾶ - Κονόμος μόνος, ὀλομόναχος, μὲ μόνον τὸ πετραγῆλι του, ἀπαράκλητος καὶ ἀπαρηγόρητος, προσπαθῶν νὰ εὖρη ἀναψυχὴν εἰς μίαν μεγάλην ἀγροτικὴν ἐργασίαν, τὴν ὁποίαν ἀνοῖξε, πίσω, εἰς τὴν Κεχριά, μίαν δασώδη ὄρειαν, πρὸς τὸ δυτικὸν μέρος τῆς νήσου, ὅπου ἄρχισαν τελευταῖον οἱ νησιῶται νὰ ξανοίγουν ἀγρούς. Ἦτο ἓνα δάσος πυκνὸ δένδρον, τὸ ὁποῖον ὁ παπᾶ - Κονόμος παρεχώρησεν εἰς τοὺς Παρισιαίους, τοὺς ἀνθρακῆς, νὰ κάμουν κάρβουνα, διὰ νὰ φυτεύσῃ κατόπιν ἐλαίας. Παρηκολούθει δὲ τακτικὰ τὴν ἐργασίαν ὁ γέρον ἐφημέριος, διὰ νὰ διασκεδάξῃ ὁ λυπημένος νοῦς του, πρὸ πάντων δὲ διὰ νὰ λαμβάνῃ ἀφορμὴν, κατὰ τὴν ἐπιστροφὴν του, νὰ διέρχεται ἀπὸ τὸν Ἅγι - Ἀντώνη τὸ βράδυ — τὸ πρωί, διὰ τὸ συντομώτερον, ἐπήγαινε ἀπὸ ἄλλον δρόμον, ἀπὸ τὸν Ἀηλιά καὶ νὰ παρηγορητῆ μέσα εἰς τὸν ναύσκον, τὸν ὁποῖον ἰδιαίτερος ἐπεριποιεῖτο ζωσα ἡ Κουκίτσα, αὐτὴ θάψασα τὴν ἀγίαν Πύλην μὲ ἓνα χρυσοκέντητον σταυρὸν μέγαν εἰς τὸ μέσον, αὐτὴ κρεμάσασα τῆς ποδιαῖς εἰς ὄλους τοὺς ἀγίους ἀπὸ ὠραῖον τοῖτι καὶ αὐτὴ, κάθε σαββατόβραδον, μεταβαίνουσα καὶ καθαρίζουσα τὸν ναὸν καὶ ἀνάπτουσα τὰ κανδηλάκια του.

Τῆς πρώταις ἡμέραις, ἀφοῦ τὴν ἔθαψεν ὁ παπᾶ - Κονόμος, ἐπὶ μίαν ἐβδομάδα δὲν ἤμποροῦσε διόλου νὰ παρηγορηθῇ. Αὐτὸς ὅπου ἐπαρηγοροῦσεν ὄλους τοὺς θλιμμένους τοῦ χωρίου,

μὲ τί ὠραία καὶ παραμυθητικὰ βιβλία ὅπου τοὺς ἐδιάβαζε. Δὲν ἤμποροῦσε νὰ παύσῃ τοὺς λυγμούς του, οἱ ὁποῖοι κάθε λίγο τοῦ ἤρχοντο, σὰν τὸ νήπιον, ὅπου τὸ πειράζουσαν εἰς τὸ θέλημά του. Δὲν ἤμποροῦσαν νὰ σταματήσουν τὰ δάκρυά του. Ἐκεῖ ὅπου ἐλειτοργοῦσεν, ἐκεῖ ὅπου ἔτρωγεν. Ὡς ἱερεὺς καὶ ὡς πνευματικὸς πολὺ ἠγωνίζετο νὰ κρύπτεται ἀπὸ τοὺς ἐνορίτας του. Ἀλλὰ δὲν ἤμποροῦσε. Πολλὰ θέλομεν, ἀλλὰ καὶ πολλὰ δὲν δυνάμεθα Ἐκεῖ ὅπου ἤρχοντο νὰ τὸν ἴδουσαν καὶ τὸν παρηγορήσουν, ἐδοκίμαζε νὰ κάμῃ τὸν γενναῖον, νὰ κρύψῃ τὸν πόνον του καὶ ἄρχιζε νὰ ψάλλῃ τότε τό: πάντα ματαιότης τὰ ἀνθρώπινα. Ἀλλὰ δὲν τὸ κατάρθονε. Διεκόπτετο ἀπὸ ἓνα συνεχῆ θρήνον. Ὁ πόνος ὁ ἀληθινὸς δὲν κρύπτεται.

Πολλὰ φοραὶς — τῆς πρώταις ἡμέραις — ἔρχοντοσεν ὁ παπᾶ - Κονόμος πῶς εἶχεν ἀποθάψει ἡ κόρη του καὶ ὅταν ἐπέστρεφεν ἀπὸ τὴν Ἐκκλησίαν, τὸ πρωί, ἐφώναζεν ἀστόχαστα:

— Κουκίτσα, ἐτοίμασε τὸν καφέ!

Ἄλλοτε πάλιν ἔρχοντοσεν πῶς αὐτὸς εἶχε κλειδώσει κ' ἐκράτει τὸ κλειδί καὶ ἐπιστρέφον ἀπὸ τὸν ἑσπερινόν, ἐκτύπα τὴν θύραν καλῶν:

— Ἄνοιξε, Κουκίτσα! . . .

Τὴν πρώτην παρασκευὴν, τὸ δειλινόν, ἐκεῖ ὅπου ἐδιάβαζεν, εἰς τὸ δωμάτιόν του, καὶ ἤρχοντο αἱ ἐνορίτισσαι νὰ τοῦ φέρουν προσφοραὶς καὶ κόλλυβα, ἐφώναζεν ὁ παπᾶ - Κονόμος:

— Κουκίτσα! Ἐβγα νὰ πάρῃς τὰ κόλλυβα!

Αἱ ἐνορίτισσαι ἐκκλητικοὶ, ἐσταυροκοποῦντο.

Συνήρχετο ὅμως ὁ γέρον ἀμέσως καὶ τότε ἐπλημμυροῦσαν τὰ μάτια του ἀπὸ δάκρυα.

Μιὰ νύχτα — εἶχαν περάσῃ ἑννέα ἡμέραι ἀπὸ τὸν θάνατον — τοῦ ἐφάνη πῶς ἄργησε νὰ σηκωθῇ. Εἶχε λειτουργίαν εἰς τὸ Κάστρο, τρεῖς ὥρας δρόμον, ἐδέχθη δὲ ἐπίτηδες πρὸς παραμυθίαν μὲ τὴν ἔξοχην.

Ἐξύπνησε μεσάνυχτα, φοβισμένος ὅτι ἀπέρασεν ἡ ὥρα, καὶ ἐφώναζε:

— Κουκίτσα! θάρθῃς στὸ Κάστρο;

Σιγὴ νεκρικὴ διεδέχθη τότε τὴν φωνὴν του. Ἐφοβήθη καὶ ὁ ἴδιος. Σὰν νὰ εἶδε μίαν σκιάν, τοῦ ἐφάνη. Σὰν μαύρη σκιά, σὰν ἄσπρη σκιά, ὅπου ἀστραπιαίως διήλθε τὸν κοιτῶνα του.

— Ἐσὺ εἶσαι, Κουκίτσα;

Εἶπε, χωρὶς νὰ θέλῃ ἀλλὰ τὸ ἐκκερεμὲς μόνον ἀπήντησεν εἰς τὴν ἐρώτησίν του, ἐξακολουθοῦν τὴν μονότονον κίνησίν του.

Τὰ μάτια πάλιν τοῦ παπᾶ - Κονόμου ἐγέμισαν ἀπὸ δάκρυα. Ἐστάθη ὄρθιος καὶ ἔκαμε τὸν σταυρὸν του.

Ο ΒΑΣΙΛΕΥΣ ΤΗΣ ΙΤΑΛΙΑΣ ΕΝ ΑΘΗΝΑΙΣ

Φωτογρ. Μπέρικκερ

ΟΙ ΑΓΩΝΕΣ

Μιὰ μέρα πάλιν ἦλθε κουρασμένος ἀπὸ μακρινὴν Λειτουργίαν, ἀπὸ τὸν Πλατανιά. Ἦτο φθινόπωρον. Ἦτο ζέστη τὸ γαδουράκι ἐκεῖ ὅπου τὸ ἄφησε νὰ βοσκήσῃ, σ'τῆς καλομαῖς τῶν ἀγρῶν, ἐδραπέτευσε, καὶ ἦλθε πεζὸς ὁ παπα - Κονόμος. Κ' ἐκράτει κ' ἓνα ταγαράκι γεμάτο φρέσκα φισουλάνια πρὸς τὸν ἐφίλευσαν.

Μεσοκομμένος καὶ κάθιδρος, ἀνῆλθε τὴν ξυλίνην σκαλίτσαν τοῦ οἴκου του. Ἐξεκλείδωσε τὴν πορτίτσαν καὶ εἰσελθὼν ἐρρίφθη κατάκοπος ἐπὶ τοῦ πενθίμως ἐνδυσμένου ἀνακλίντρον του, ἐνὸς μεγάλου καναπέ νησιωτικοῦ, ὅστις ἔπιανεν ὅλην τὴν πλευρὰν τοῦ τοῖχου. Ἐβγαλε τὸ καλυμαῖχι του νὰ ξανασάνῃ. Θὰ ἦτο μεσημέρι καὶ τὸ καῦμα ἔκαιεν. Ἐκεῖ ὅπου ἐσπόγγιζε τὸν ἰδρώτα τοῦ προσώπου καὶ ἐξετίναζε κατὰβρεκτα τ' ἄσπρα τὰ μαλλιά του, τοῦ ἐφάνη ὅτι ἀκούει φωνὴν:

— Παπᾶ! Νὰ βάλῃς τραπέζι;

Πετιέται ἀμέσως ἐπάνω, μὲ τὴν πολὴν γενομάδα του ὡς τὸ στήθος, καὶ ἐφόρεσε τὸν ἄσπρον ἀγιορείτικον σκουφον του, κείμενον ἐκεῖ ἐπὶ τοῦ καναπέ, εἰς τὴν ἄκρην. Ἐντρομος δὲ

ἄρχισε νὰ κυττάξῃ ἐδῶ κ' ἐκεῖ. Ἦουχία νεκρικὴ εἰς τὸ σπιτί ὄλον.

— Ποιὸς μ' ἐφώναζε! . . .

Τὰ μάτια του ἐγέμισαν ἀμέσως πάλιν ἀπὸ δάκρυα. Καταπραϊνόμενος δὲ ὀλίγον κατ' ὀλίγον, ἤρχισε νὰ ψάλλῃ μὲ θρηνώδη φωνὴν, διακοπτομένην πάντοτε ἀπὸ λυγμούς:

«— Ποῦ ἐστὶν ἡ τοῦ κόσμου προσπάθεια;

Ποῦ ἐστὶν ἡ τῶν προσκαιρῶν φαντασία; . . . »

Ὅτῳ λοιπὸν ἐφαίνετο εἰς τὸν παπα - Κονόμον ὅτι ἡ οἰκία του ἦτο γεμάτη ὅλη ἀκόμη ἀπὸ τὴν σκιάν καὶ τὴν φωνὴν τῆς Κουκίτσας του, ἡ ὁποία διαρκῶς ἐπεριπατοῦσε μέσα εἰς τὰ δωμάτια ἀνεβοκατέβαινε τῆς σκάλας, ἐκουβέντιαζεν, ἐψαλλεν, ἐψῆνε καφέ, ἐμαγειροῦσε καὶ πολλάκις καὶ τὸν ἐθώπευε φεῦ! τὸν ἀγαπημένον τῆς πατέρα, φιλοῦσα περιπαθῶς τὴν δεξιάν του, ὅστις ἐπετιέτο ἀμέσως τότε ἐπάνω, σὰν νὰ τὸν ἠγγίζαν ἀναμμένα κάρβουνα:

— Δὲν εἶνε καλὸ πρᾶγμα αὐτό! . . .

Τότε ἀπεφάσισεν ὁ παπα - Κονόμος νὰ μακρύνῃ ὀλίγον ἀπὸ τὴν οἰκίαν του, ὅπου τοῦ ἐπροξενούσε τόσην θλίψιν καὶ τόσην συγκίνη-

σιν. Καὶ ἤρχισεν ἐκεῖνας τὰς ἡμέρας τὴν ἐπι-
πονον ἐργασίαν, πίσω, εἰς τὸ δάσος, με τοὺς
ἀνθρακίς. Συνέπεσε δέ, ἀπροσδοκῆτως, νὰ εὗρη
καὶ πολλὴν ἀνακούφισιν τοῦ πένθους του, μέσα
εἰς τὸν ναῖσκον ἐκεῖνον τοῦ Ἁγίου Ἀντωνίου,
ὅπου πλέον, κάθε βράδυ, ἔξεπέτευε με τὸ
γαδουράκι του.

Μέσα εἰς ἓνα εὐώδη πευκῶνα χωμένον τὸ
ἐρημικὸν παρεκλήσιον, ὑπὸ συστάδα ὑψηλῶν
καὶ μονοκόρμων πεύκων, ἦτο ἐκεῖ ὡς μία φω-
λεὰ εὐλαβείας καὶ κατανύξεως. Ὑπάρχουν εἰς
τὰς νήσους πολλὰ τοιαῦτα εὐλαβητικὰ ἀπο-
λαύσεις, ὅπου ὁ ἄνθρωπος σιγά-σιγά γίνεται
χριστιανός, εἰρηνικός καὶ εὐπλαγχνός. Ἡ ἐρη-
μία θέλγει τὴν ψυχὴν καὶ ἐξεγείρει αὐτὴν εἰς
πίστιν καὶ προσευχὴν, εἰς ἀγάπην καὶ συμπά-
θειαν, ὅσον ἀποδιώκει τὴν εὐλάβειαν καὶ προσ-
οχὴν ἐν ταῖς ἐκκλησίαις τῶν πόλεων ὁ θόρυ-
βος καὶ ἡ τακτικὴ ἀκαταστασία.

Ἔιχε καὶ αὐλίτσαν ὁ ἐρημικός ναῖσκος, μίαν
μικρὰν τετράγωνον, εἰς τὰ πεζούλια τῆς ὁποίας,
γύρω - γύρω τὰ κάτασπρα, ὡς νεωστὶ ἀσβεστο-
μένα, ἐπρασινολοῦσαν ὠραία φουντωτὰ βα-
σιλικὰ, καὶ εὐώδη πλατύφυλλα καρνοφύλλα,
δενδρολίβανα καὶ βιολέταις ἀκόμη, ἀπὸ δῶ καὶ
ἀπὸ κεῖ εἰς τὴν εἴσοδον καὶ εἰς μίαν γωνίαν
μία ρίζα θηριεμένου ροσμαγιού με σὰν ξηροὺς
τοὺς κλάδους, ἀλλὰ με δροσεραῖς φουντίταις,
γεμάταις ἀπὸ ἀρωματικῆν εὐωδιαν.

Ὅλα αὐτὰ ἡ Κουκίτσα τὰ εἶχε φυτεύσει.
Αὐτὴ τὰ ἐπότιζεν, αὐτὴ τὰ ἀνέτρεφε. Τὸ νερὸ
τὸ ἔφερε μακρὰν, ἀπὸ κάτω, ἀπὸ τὸ πηγαδάκι
τῆς Φτελιᾶς, γεμίζουσα μίαν μικρὴν στάμναν,
τὴν ὥραν ὅπου ἤθελε διέλθῃ ἀπὸ ἐκεῖ, διὰ νὰ
ἀναβῆ τὸν ἀνήφορον.

Ἡ πορτίτσα ἦτο χαμηλὴ, νὰ σκύψῃ καὶ νὰ
ἐμβῆς. Τὰ θυρόφυλλα τεφρὰ καὶ ἀπὸ τῆς βρο-
χαῖς καὶ ἀπὸ τοὺς ἡλίους σχισμένα ὡς διὰ μα-
χαρίων. Εἰς τὸ μικρὸν τοξοειδὲς ὑπέρθυρον
ἐσχηματίζετο ἡμικυκλικὸν διαχωρίσμα, ὡς μία
χιβαδίτσα, φέρουσα ἓνα σταυρόν, σχηματι-
σμένον με πέντε μικρὰ πρασινογάλαζα πιατά-
κια τῆς Βενετίας, δυσεύρετα σήμερον.

Τὴν ἀνοίγε τὴν πορτίτσα του, κλεισμένην με
ἓνα ξύλινον μανδαλάκι, καὶ ἐμβαινε μέσα ὁ
παπᾶ - Κονόμος, ὑψηλός, ξηραγκινός, με τὴν
πολιὰν γενειάδα ὡς τὸ στήθος, με τὴν μορφὴν
πραεῖαν καὶ ἡμερον, τὴν ὥραν πάντοτε, ὅπου
βραδυάζει καὶ ἀνάπτουν τὰ φῶτα Ἐκεῖνην
τὴν ὥραν ἀπερνοῦσε πάντοτε ἀποκεῖ ἀναχω-

ρῶν ἀπὸ τὴν Κεχριάν. Οἱ ἀνθρακίς ἐκοιμῶντο
εἰς τὸ δάσος, πίσω.

Κατ' ἀρχὰς ἐδίσταζε νὰ διέλθῃ ἐκεῖθεν, φο-
βούμενος μήπως ἔξανάρῃ τὴν θλίψιν του, ἔτι
μᾶλλον, με τὰς ἀναμνήσεις ποῦ θὰ τοῦ ἔφερε
τὸ ἐρημικὸν ἐξοκλήσιον, τὸ προσφιλὲς τῆς
Κουκίτσας του προσκύνημα· καὶ ἐπέστρεφεν
ἀπὸ τὸν ἴδιον δρόμον τοῦ ἐρχομοῦ του, ἀπὸ
τὸν Ἁηλιᾶ. Ἀλλὰ μίαν ἐσπέραν, λησμονήσας,
ἐπῆρε τὸν δρόμον τοῦ Ἁγίου Ἀντωνίου κατὰ
τὴν ἐπιστροφὴν του, καὶ διελθὼν ἀπὸ τὸ σκο-
τεινὸν πηγάδι τοῦ Ἀχειλᾶ καὶ περάσας τὰ ἐπιτὰ
ρεύματα, γεμάτα νερὸ, ἔφθασεν εἰς τὸν πευκῶνα
τὸν μεγάλον καὶ αἴφνης ἀντίκρουσε μακρόθεν
τὴν πορτίτσαν τοῦ Ἁγιαντώνη. Ἐκαμε τὸν
σταυρόν του ἀπὸ εὐλάβειαν, ἀλλ' ἐταράχθη.
Ἐνόησε τὸ λάθος του. Ἐσκέφθη νὰ γυρίσῃ
ὀπίσω, ἀλλ' ἦτο νύκτα πλέον καὶ θὰ ὑπέφερε
πολὺν κόπον εἰς τὴν νυκτερινὴν ὁδοπορίαν,
με τὰς ἀνωμάλους καὶ βοθρώδεις δρόμους καὶ
με τὴν σκοτίαν τῆς ἀσελήνου νυκτός. Ἐξανά-
κιμε τὸν σταυρόν του. Συνέσφιγγεν ὅσον ἡδυ-
νήθη τὴν καρδίαν του, καθὼς σφίγγομεν τὴν
μέσην μας ὅταν μᾶς πονῆ, καὶ προσήγγισε.
Τοῦ ἦλθε λογισμὸς νὰ παρέλθῃ, χωρὶς νὰ ἐμβῆ
νὰ προσκυνήσῃ. Ἀλλὰ μετέγνω κατόπιν.

— Ἄτοπον εἶνε, ἱερεὺς ἐγώ, νὰ νικῶμαι ἀπὸ
τοιαῦτα ἀνθρώπινα πάθη ὀλιγοπιστίας.

Ἐκαμε καὶ τρίτην φορὰν τὸν σταυρόν του.

— Ἡμαρτον, Κύριέ μου! εἶπεν.

Καὶ ἤνοιξε τὴν πορτίτσαν τοῦ Ἐρημοκλήσιου:

— Ν' ἀνάψω καὶ τὰ κανδηλάκια του, ποῦ ξη-
μερόναι κυριακῆ.

Πρῶτα-πρῶτα τὸν συνήρπασεν ἡδέως τὸ
φῶς τῶν κανδηλίων, τὰ ὅποια ἦσαν ὅλα νεωστὶ
ἀναμμένα Φῶς ἡμερον καὶ γλυκὺ. Σὰν ἄλλο
φῶς, διαφορετικὸν φῶς ἀπὸ τὸ φῶς τοῦ κό-
σμου, τὸ ὅποιο ἀφθονον ἐχύνετο ἀπὸ τὰ καν-
δηλάκια, ἀναμμένα ὅλα 'ς τὴν ἀράδα. Ἐστάθη
ἀκίνητος ἐν μέσῳ, σὰν νὰ φοροῦσε τὸ φελόνι του,
σὰν νὰ ἔκαμνεν «εἴσοδον». Τὸ φῶς ἦτο γλυκὺ
ἀληθῶς, ἦτο φῶς ἰλαρόν, φῶς ἀγίας Δόξης, θαρ-
ρεῖς, ψαλμικὸν φῶς. Μία γλυκυτότη χαρὰ εἰσε-
δυνσε πάραντα εἰς τὴν ψυχὴν τοῦ ἱερέως. Τὸ
φῶς ἐκεῖνο τοῦ ἔσβυσε πᾶσαν θλίψιν ἀπὸ τὴν
καρδίαν, πάντα πόνον καὶ πᾶσαν κακότητα
καὶ τοῦ ἐπλήρωσε τὴν ψυχὴν γαλήνης καὶ ἰλα-
ρότητος. Τέτοια γαλήνη καὶ φῶς ἰλαρόν θὰ εἶνε
εἰς τὸν Παράδεισον!

Διατί νὰ θρηνηῖ, διατί νὰ κλαίῃ πλέον τὴν
κόρην του, ἡ ὁποία εὗρίσκειτο εἰς ἓνα κόσμον
ὠραῖον ἔτσι καὶ ἀδιατάρακτον, ὡς τὴν γαλή-

νην τῆς ἐρημικῆς ἐκεῖνης ἐκκλησίας, ἡ ὁποία
ἐν ὅλῃ τῇ σιωπῇ τῆς ἦτο γεμάτη ἀπὸ ζωὴν;
Εἰς τὸ γλυκὺ ἐκεῖνο τῶν κανδηλίων φῶς, ὅλοι
οἱ ἅγιοι τοῦ μικροῦ ξυλίνου τεμπλέου ἀπετέ-
λουν μίαν ζωντανὴν χοροστασίαν ψυχῶν, εὐ-
φραινομένων γυμνῶν σαρκὸς καὶ παθῶν, ὡς
ζῶσι μακαρίως τῶν ἁγίων αἱ ψυχαὶ ἐπάνω
εἰς τοὺς οὐρανοὺς. Ἐπαῖξεν - ἐπαῖξεν ἐν χαρμονῇ
ὁ Σταυρὸς τοῦ τεμπλέου ἐπάνω ὁ ξύλινος, καὶ
ἓνα περισσότεράκι, ξύλινον καὶ αὐτό, ἀπὸ τὸ ράμ-
φος τοῦ ὁποίου ἀπεκρέματο τοῦ Σταυροῦ τὸ
κανδηλάκι, ἐκινεῖτο, θαρρεῖς, χαρούμενον νὰ
πετάξῃ πλέον ἐπάνω, πρὸς τὸν αἰθέρα, καὶ
ἀκόμα πλέον ἐπάνω, τὸν οὐρανὸν τοῦ οὐρανοῦ
καὶ νὰ εἰσχωρήσῃ βαθειὰ εἰς τὸ ἀόρατον, εἰς
τὸν πύρινον οὐρανόν. Ἠγάλλοντο καὶ οἱ τοῖχοι,
ἠγάλλοντο ὅλα ὅσα ὑπῆρχον ἐκεῖ ἀντικείμενα.

Ἐπροσκύνησε τὰς ἀγίας εἰκόνας γαλήνιος, καὶ
ἐκάθισεν εἰς τὸ στασιδάκι ν' ἀναπαυθῆ ἀπὸ
τὸν δρόμον.

Ἡ Ἁγία Πύλη ἦτο κλεισμένη με μίαν ποδιά
ἀπὸ τῆς γαλαζίου με κλαδάκια ἄσπρα, σὰν νὰ
εἶχαν κολλήσῃ ἐπάνω, ἔτσι γιὰ στόλισμα, λου-
λουδάκια ἄσπρα τοῦ βουνοῦ. Ὅμοια ποδιά
ἔφραζε καὶ τὴν ἄλλην θύραν, τῆς εἰσόδου τοῦ
Ἱεροῦ. Ἐνα παραθυράκι δεξιὰ καὶ ἓνα ἀρι-
στερά, κλεισμένα καὶ τὰ δυὸ με τζάμια. Ἀπὸ
τὸ ἓνα ἀστροφειγεν ὁ οὐρανὸς καὶ ἐγυάλιζε
θαμβὰ πέραν ὁ πόντος. Ἀπὸ τὸ ἄλλο ἐμαύ-
ριζεν ὁ δρυμός, σκεπασμένος πλέον ἀπὸ τὴν
νύκτα, νύκτα μαύρην καὶ παχυλὴν. Νύκτα δρυ-
μῶνος ἀδιαπέραστον. Ἐπάνω εἰς τὸ ἓνα πα-
ραθυράκι ὑπῆρχον τὰ βιβλία τῆς Ἀκολουθίας.
Ἐνα Ὁρολόγιον καὶ ἓνας Ἀπόστολος καὶ ἡ
φυλλάδα τοῦ Ἀναγνώστου, ὡς καὶ μία παμ-
πάλαιος Πανδέκτη με πανάρια χονδρὰ ξύλινα,
περιενδυνμένα με δέρμα, ὀλίγον ποντικοφα-
γωμένη, ἐδῶ κ' ἐκεῖ. Εἰς τὸ ἄλλο παράθυρον
εὗρίσκειτο ἓνα θυμιατήριον πήλινον, ἓνα τα-
σάκι — ἡμῖσι ἀραποκαρίου — με θυμίαμα,
μὴ μποτιλίτσα με λάδι, ἀπόκηρα μερικὰ καὶ
μὴ πατσαβουρίτσα λαδομένη, ὡς καὶ κουτί με
σπίρτα, λαδομένο καὶ αὐτό.

Δυὸ ξύλινα μανουάλια ἀπὸ κορμὸν νεαρᾶς
ἀργιολαίας, στηριζόμενα εἰς τὴν τρίχαλον φυ-
σικὴν των βᾶσιν, ἔκειντο πρὸ τοῦ τεμπλέου,
τὸ ὅποιο ἦτο χθαμαλὸν καὶ ἀπλούστατον,
ξύλινον, ἀνακαινισμένον τελευταῖον με πέταυρα
χρωματισμένα, ἐπὶ τῶν θυρίδων τοῦ ὁποίου
ὑπῆρχον αἱ εἰκόνας τοῦ ναῖσκου. εἰκόνας παμ-
πάλαιας, φέρουσαι ὅλην τὴν χάριν τῆς ἱε-
ρᾶς ἀρχαιότητος, ὡς ἓνα βαθύχρον πέπλον,

τὸν ὅποιο ἐσχημάτισαν οἱ αἰῶνες ἐπὶ τῶν αὐ-
στηρῶν καὶ σεμνῶν γραμμῶν τοῦ δεξιοῦ ἀγιο-
γράφου, αἱ ὁποῖαι ἀνεξίτηλοι, καὶ ζωηραὶ, ἐμαρ-
τύρουν διὰ τὴν τέχνην ἢ καλὴν εἶνε ἀθάνατος. Ἡ-
σαν τέσσαρες εἰκόνας, καὶ αἱ τέσσαρες στολι-
σμένα με λουλούδια φρέσκα, πρὸ μικροῦ κομ-
μένα ἀπὸ τὸ κηπάριον τῆς μικρᾶς αὐλίτσας.
Γύρω εἰς τοὺς τοίχους ἦσαν κρεμασμένα ἀπὸ
ἐγκαρσίως ἐμπηγμένους κρεμαστήρας στεφάνια
γάμων ἀποθανόντων ἀνδρογύνων, δύο-δύο δε-
μένα καὶ ξεθωριασμένα, τῶν ὁποίων εἶχον ἀπο-
τριβὴ πλέον τὰ φύλλα τῆς λεμονέας καὶ τὰ
βαράκια των. Ἐφαίνοντο ὡς σκελετοὶ με τὰ
ἀπογυμνωθέντα βαμπάκια, εἰκόνας θλιβεραὶ τῆς
ζωῆς, ὑπὸ τὴν δρόσον τῆς ὁποίας θὰ κρύπτεται
αἰωνίως, ὡς ὄφις ἐνεδρεῦων, ὁ αὐχηρὸς θά-
νατος. Εἰς ἄλλους κρεμαστήρας πάλιν ἐκρέ-
μαντο δύο-τρεις σακκούλαις με ὄστια νεκρῶν,
καὶ εἰς δύο-τρεις πεσέταις σκονισμέναις ἦσαν
τυλιγμένα κρανία ἀποθαμένων, τῶν ὁποίων εἶχε
γείνει ἡ ἀνακομιδὴ, εὐλαβῆς παρακαταθήκη φι-
λοστοργῶν συγγενῶν πρὸς τὰς ἀποικομέναις
ὑπάρξεις.

Καὶ διελογίζετο ὁ παπα-Κονόμος καθήμενος
μέσα εἰς τὸ στασιδάκι του:

— Ποῖος νὰ τὸ κυττάξῃ τώρα τὸ ἐρημικὸν
αὐτὸ ἐκκλησιδάκι ὅπου τόσον τὸ ἀγαπῶσεν ἡ
Κουκίτσα μου; Ὅυτε μὴ λαδιὰ κάτω εἰς τῆς
πλάκας. Ποῖος ἀνάπτει τὰ κανδηλάκια του τώρα
καὶ ποῖος τὰ πλύνει, ὅπου εἶνε τόσον διαυγὲς
τὸ γυαλί των;

Καὶ τοῦ ἤρχετο ἡμερα καὶ γλυκὰ εἰς τὴν
ἀνάμνησιν ἡ Κουκίτσα, ἡ ὠραία παταδοπούλα
του, ἡ ὁποία ζῶσα ἐπεριποιεῖτο τὸ ἐξοκλή-
σιον. Καὶ παραδόξως ἤρχισε νὰ μὴ αἰσθάνεται
πλέον τὴν παλαιὰν θλίψιν. Ὁ πόνος εἰς τὴν
καρδίαν του ἐγένετο γλυκὸς καὶ τὰ δάκρυα, ὅπου
ἐσχηματίζοντο εἰς τὰ μάτια του, δὲν ἦσαν θολὰ
πλέον, ἀλλὰ σιλπνὰ καὶ λαμπρὰ ὡς ἀδάμαντες,
ἐκεῖνα ποῦ ὀνομάζον οἱ ἀσκηταὶ χαρμολύπτης
δάκρυα.

Ἐτσι εὔρεν ὁ παπα-Κονόμος τὴν ἀνακού-
φισίν του. Καὶ πλέον ἐτάχυνε νὰ φεύγῃ ἀπὸ
τὰ ἔργα τῶν ἀνθρακῶν εἰς τὸ δάσος του, διὰ
νὰ μένη μόνος περισσοτέρας ὥρας εἰς τὸν
Ἁγι-Ἀντωνίον. Ἐκεῖ, καὶ νὰ ἐβλεπε τὴν κό-
ρην του — διελογίζετο εἰς τὸ στασιδάκι καθή-
μενος — δὲν θὰ ἐταράσσετο πλέον ὡς ἄλλοτε,
ὅταν εἶδε τὴν σκιάν της, εἰς τὸν οἶκον του.
Ἐκεῖ, καὶ νὰ τὴν ἤκουε νὰ ψάλλῃ, θὰ συνέπαλλε
καὶ αὐτός. Καὶ ἐπῆθει μάλιστα πολὺ νὰ τὴν
ἰδῇ, ἀνάπτουσαν τὰ κανδηλάκια καὶ θυμῶσαν

τὸν ναόν, καὶ αὐτὸν ἀκόμη. Ἡ χαρὰ ἢ ἀθάνατος, ἢ ὅποια ἐπλήρου τὸν ναῖσκον ὄλον, τὰς νυκτερινὰς ἐκείνας ὥρας, τὸν ἔκαμε νὰ μὴ λυπῆται πλέον διὰ τὸν θάνατον, καὶ νὰ πιστεύῃ ὅτι οἱ Δίκαιοι, ἀποθνήσκοντες, ζῶσιν εἰς τὸν αἰῶνα.

— Ἀποῦ ἐδῶ μέσα, μὲ τὰς Εἰκόνας τῶν Ἁγίων, εἶνε τόσον ὠραία, πόσον ὠραία θὰ εἶνε εἰς τοὺς Οὐρανούς, μὲ αὐτοὺς τοὺς ἰδίους Ἁγίους;

Μετ' ὀλίγον, ὅταν ἐτελείωσε πλέον ἡ ἐργασία εἰς τὸ δάσος καὶ ἦλθεν ὁ χειμῶν, τόσον ἐξοικεῖται μὲ τὴν ὄρασίαν καὶ μόνωσίν του, ἢ μᾶλλον τόσον συνήθισε μὲ τὴν ἰδέαν ὅτι ἡ κόρη του δὲν ἀπέθανεν ἀλλὰ ζῆ, ὥστε δὲν τῷ ἐπροξένει πλέον κόπον νὰ μένῃ εἰς τὸν οἶκον του, ὅπου ἄλλοτε τὸν ἐτρόμαζεν ἡ φανταστικὴ σκιά τῆς Κουκίτσας καὶ ἡ φωνὴ τῆς ἠ ἀνύπαρκτος. Τώρα θὰ ἠσθάνετο ἄφατον χαρὰν, ἂν τὴν ἔβλεπε καὶ εἰς τὸ σπίτι, ἂν ἤκουε τὴν φωνὴν τῆς καὶ τὸ περιπάτημά της:

— Οἱ δίκαιοι ζῶσιν εἰς τὸν αἰῶνα!

Τὴν ἀνακούφισίν του αὐτὴν ὁμως ἤλθε νὰ ταράξῃ ἓνα ἀπροσδόκητον περιστατικόν, ἐκείνας τὰς ἡμέρας, ὅπως διόλου αἰφνίδιον. Εἰς τὰ μικρὰ χωρία γεννῶνται ἐκ τοῦ μηδενὸς μεγάλα ζητήματα, τὰ ὅποια φέρουν ἀναστάσεις σεισμοῦ. Ἄγνωστον πῶς καὶ πόθεν. Ἴσως αἱ μυστηριώδεις φωναί, τὰς ὁποίας ἤκουεν ὁ παπᾶ-Κονόμος εἰς τὴν οἰκίαν του, τὸ ὅποιον διεδόθη μεταξὺ τῶν γειτονισῶν. Ἴσως, αἱ πρὸς τὴν ἀποθαμμένην κόρην του προσκλήσεις του, ὅταν ἤρχοντο αἱ ἐνορίτισσαι μὲ τὰ κόλλυβα. Ἴσως καὶ ἡ περιποίηση τοῦ ἐρημοκκλησίου, τὸ ὅποιον ζῶσα ἐπεριποιεῖτο ἡ Κουκίτσα, ἀλλὰ, μετὰ τὸν θάνατόν της, ἦτο ἄγνωστος ὁ τόσον ἐπιμελής καὶ εὐλαβὴς νεωκόρος, τὸ ὅποιον, ἐν τῇ ἀπλότητι του, διεφήμισεν ὁ παπᾶ-Κονόμος, ἐπαναλαμβάνων πρὸς τοὺς ἐνορίτας του γιὰ τὰ κανδηλάκια τὰ καθαρά καὶ τὰ λουλούδια τὰ φρέσκα καὶ λέγων: Μὰ ποὺς τὰνάπτει τὰ κανδηλάκια καὶ φεγγοβολοῦν καὶ ποὺς φέρνει εἰς τὸν Ἁγιαντώνη, τὰ ὠραία λουλούδια καὶ μοσχοβολοῦν... Ὅλα αὐτὰ ἐσηματίσαν τὸν πυρῆνα μιᾶς φρικώδους φήμης. Καὶ μιὰ βραδεῖα, τὴν ὥρα ποῦ ἀνάπτουν τὰ φῶτα, δύο ἐβδομάδας μετὰ τὸν θάνατον τῆς Κουκίτσας, διεδόθη εἰς τὸ χωρίον:

— Βρουκολάκισεν ἡ Κουκίτσα!

Ὁ παπᾶ-Κονόμος τὸ ἤκουσε κατὰ πρῶτον

τὴν ὥραν ὅπου ἐδιάβαζε τὸν Ἀπόδειπνον, εἰς τὸ σπίτι του, διὰ νὰ ἠσυχάσῃ. Ἐθλίβη πρὸς τὴν συγγενὴν φήμην ἐκείνην, ἣτις ἀπεγύμνου τὴν ὠραίαν του παπαδοπούλαν ἀπὸ ὄλον τὸ ἀθάνατον κάλλος της, παριστάνουσα αὐτὴν ἀχρεῖαν καὶ φρικωδέαν ἀθιγγάναν ὅπου ἠμποροῦσε νὰ βρουκολακιάσῃ. Δὲν ἠμπόρεσε διόλου νὰ κοιμηθῇ, ἕως τὴν ὥραν τοῦ ὄρθρου. Κατόπιν, ὅταν ἐπέστρεφεν ἀπὸ τὴν ἐκκλησίαν, δὲν ἀπέρασε ἀπὸ τὴν ἀγορὴν νὰ ψωνίσῃ κανένα ψαράκι, διότι τοῦ ἐφαίνετο ὅτι ὄλοι θὰ τὸν ἐκύτταζαν, ὅστερα ἀπὸ τὴν δεινὴν ἐκείνην φήμην. Καὶ τῶνόντι, ἀπέξω ἀπὸ τὸ σπίτι του ἦσαν ἀρκεταὶ γυναῖκες καὶ παιδία, ὅπου σὺν τὸν ἐπερίμεναν μὲ περιέργειαν. Τὰς εὐλόγησε καὶ διηλθε σιωπηλός. Ἀλλὰ τοῦ ἐφάνη ὅτι ἤκουσεν:

— Ὁ πατέρας τοῦ βρουκόλακα!

Ἀπέρασαν ἀρκεταὶ ἡμέραι καὶ ἡ φήμη ἀναπτεν εἰς ὄλον τὸ χωρίον, θανατόνουσα ὄλην τὴν πνευματικὴν τοῦ παπα-Κονόμου γαλήνην, τὴν ὁποίαν τόσον ὠραία εἶχεν ἀνέυρει εἰς τὸ ἐρημικὸν τοῦ βουνοῦ ἐξωκλήσιον. Πῶς ν' ἀντιπολεμήσῃ κατὰ τῆς μαύρης ἐκείνης δεισιδαιμονίας τῶν ἀγραμμάτων νησιωτῶν. Ἦναγκάσθη νὰ καταφύγῃ καὶ εἰς τὸν παπᾶ-Φλαβιανόν, τὸν ἠγούμενον τοῦ Καινούριου Μοναστηρίου, ὅστις μετ' ἀποστοφῆς ἀπέκρουσε τὴν φήμην, ἀναφωνήσας ἐν ὄργῃ ἐξάλλω:

— Οἱ δαίμονες βρουκολακιάζουν!

Καὶ τόσον ἐβροντοφώνησεν ἀπὸ τὸν θυμὸν του ὁ φιλάσθενος παπᾶ-Φλαβιανός, ὥστε ὄλον τὸ ρεῦμα τὸ βαθὺ τοῦ Μοναστηρίου, μὲ τὰ πλατάνια καὶ τῆς καρυδιαίς, ἐπανέλαβε μὲ μιαν τρομακτικὰ βοῆζουσαν ἠχώ:

— Οἱ δαίμονες βρουκολακιάζουν!

Ὅμως οἱ χωρικοὶ δύσκολα ἀποσπῶνται ἀπὸ ἐκεῖνο ὅπου πιστεύουσιν μιὰ φορὰ. Καὶ ἐξηκολούθουν νὰ διασταυροῦνται τότε, εἰς τοὺς φούρνους ἰδίως, μεταξὺ τῶν γυναικῶν, αἱ παραδοξότεραι φαντασίαι: Εἶδαν πολλοὶ τὴν Κουκίτσαν νὰ μαγειρεύῃ εἰς τὸ σπίτι τοῦ παπᾶ, ἄλλαι τὴν εἶδαν νὰ σαρόνῃ, τυλιγμένη τὴν κεφαλὴν μὲ μιαν ἄσπρην πετσέτα. Ἄλλαι τὴν εἶδαν νὰ πηγαίνῃ εἰς τὸ Κάστρο, βαστάζουσα τὸ δισάκι μὲ τὰ ἱερὰ τοῦ παπα-Κονόμου.

— Τί κάθεσθε καὶ μοῦ λέτε; Εἶπεν εἰς μιαν τοιαύτην ὁμιλίαν ἡ φουρνάρισσα, διακόπτουσα. Δὲν μῶφερε, πῆς βράδυ, νὰ τῆς ψήσω μιὰ τυρόπιττα:

— Γιὰ τὸν παπᾶ μου, μοῦ λέγει...

Αἱ γυναῖκες ἔκαμαν τὸν σταυρὸν των καὶ

ἄρχισαν νὰ προτείνουν διάφορα κατὰ τῶν βρουκολάκων λυτήρια:

— Πρέπει νὰ τῆς διαβάσουν εἰς τὸν τάφο τρισάγια μὲ Δεσπότη.

— Νὰ φυτέψουν ἀψινθιά φαρμακερὴ εἰς τὸν τάφο της! Νὰ φαρμακωθῇ ὁ Σατανᾶς.

— Νὰ τὴν κάψουν μὲ τὸν ἀσβέστη! Ἐξεφώνησεν ἡ φουρνάρισσα, εἰπτούσα συγχρόνως ξηρὸς κλάδους εἰς τὸν φούρνον.

— Ναί! νὰ τὴν κάψουν μὲ τὸν ἀσβέστη! Ἐπανέλαβον ἐν χορῷ αἱ γυναῖκες, αἱ ἀναμένονσαι νὰ φουρνίσουν τὰ ψωμιά των.

Μέσα δὲ εἰς τὰς φήμας αὐτὰς ἦλθε νὰ προσθέσῃ καὶ τὰς ἰδικὰς του ὀπτασίας ὁ γέρω Γιωργὸς ὁ Κοψιδάκης, ἓνας κοντός καὶ κυφὸς βοσκός, γνωστός εἰς τὴν νῆσον διὰ τὰς πολλὰς ὀπτασίας καὶ ἀποκαλύψεις του. Καταβαίνων ἀπὸ τὸν πενκῶνα τοῦ Ἁγίου Ἀντωνίου μ' ἓνα δερμάτινον ταγαράκι εἰς τοὺς ὄμους του, συνήντησεν ἀπέξω ἀπὸ τὴν Ἁγίαν Τριάδα πολλὰς γυναῖκας τῆς γειτονίας ἐκείνης, παρὰ τὸ Νεκροταφεῖον, αἱ ὁποῖαι συνεζήτουν διὰ τὸ τρομερὸν ἐπεισόδιον τοῦ παπᾶ-Κονόμου, πρῶτῃ — πρῶτῇ, ἐκεῖ ὅπου ἐσκοῦπιζαν τῆς αὐλαίς των.

Μόλις τὸν εἶδαν αἱ γυναῖκες, ἠλάλαξαν ἀλαλαγμὸν ἐπιδεικτικώτατον καὶ τὸν ὑπεδέχθησαν πανηγυρικῶς:

— Νά, ὁ μπάριμπα-Γιωργὸς ξεύρει. Ὁ μπάριμπα-Γιωργὸς θὰ μᾶς πῇ τὴν ἀλήθειαν, ποῦ ἐρχεται ἀπὸ τὸν Ἁγι-Ἀντώνη.

Ἦξευραν αἱ γυναῖκες, ἤξευρεν ὄλον τὸ χωρίον ὅτι ὁ γέρων βοσκὸς εὗρισκεν ὕλην ζωῆς εἰς τὰ τοιαῦτα, τὰ ὅποια παρηκολούθει, ὑπομένων ὁδοπορίας καὶ νηστείας, καὶ ἀφίνων τὸ ἐκ προβάτων ποίμνιόν του νὰ κάμνῃ ἀροζήμιας, διὰ τὰς ὁποίας δὲν τὸν ἔμελεν ἔπειτα νὰ πληρώσῃ ἀποζημιώσεις εἰς χρήματα καὶ εἰς μισίθραις. Κοντός, κυφός, μὲ φορέματα χονδρὰ ἀπὸ σκοντίον, μὲ ἓνα καλογηρικὸν καστανόχρουν σκοῦφον μέχρι τῶν ὀφθαλμῶν, μὲ τὰ δακρυσιμένα πάντοτε μάτια του καὶ τὰ κοντὰ ψαρὰ γενάκια του, μὲ ἓνα ταγαράκι εἰς τὸν ὄμον, ὅπου εἶχε τὸ ψωμάκι του καὶ μὲ τὸ Κύριε Ἰησοῦ Χριστέ εἰς τὸν νοῦν του, σὺν καλόγηρος-ψυχῇ του καρδιά του, νὰ ξενυκτίσῃ ὅπου φήμῃ φαντάσματος, ὅπου διάδοσις ὄνειρου καὶ ὀπτασίας, διὰ νὰ ἠμπορῇ τὴν ἐπαύριον νὰ παρέχῃ λεπτομερεῖς πληροφορίας εἰς τοὺς νησιώτας, εἰς τὰς γυναῖκας καὶ τοὺς ἀργούς. Νὰ λέγῃ γιὰ τὸν τάδε πλοίαρχον: νὰ πάγῃ νὰ σκάψῃ στὸ τάδε

ἀμπέλι τοῦ νὰ βγάλῃ τὴν ἁγία εἰκόνα ὅπου εἶνε χωμένη. Νὰ παραγγέλλῃ εἰς τὸν ἄλλον γεωργοκτηματιᾶν, νὰ δώσῃ τὸ κλεμμένο χωράφι εἰς τὴν τάδε χήραν. Νὰ φωνάζῃ ἰδιαίτερος τὸν τάδε μεγαλοβοσκὸν καὶ νὰ τὸν συμβουλεύῃ ν' ἀφήσῃ τὸ χωράφι τοῦ Μοναστηρίου ποῦ τὸ ἔχει καταπατημένο. Καὶ νὰ κάμνῃ γνωστὸν εἰς τὸν δήμαρχον δι' ἀπειλῶν πῶς θὰ τὸν σακατέψῃ ὁ Ἁγι-Χαράλαμπος, ἂν δὲν μαλακώσῃ εἰς τὴν σκληρότητα τῆς καρδιάς του καὶ δὲν πρωτοστατήσῃ νὰ ἀνακαινίσουν τὸ κρημνισμένον Μοναστηράκι του καὶ ἄλλα τοιαῦτα ὄνειρα καὶ ὀπτασίας.

Τὸν ἤξευραν λοιπὸν αἱ γυναῖκες τὸν μπάριμπα Γιωργόν. Ἦξευραν ὅτι ἀπὸ τὴν ἡμέραν ποῦ ἄρχισεν ἡ φήμῃ ὅτι ἐβρουκολάκισεν ἡ Κουκίτσα, ὁ μπάριμπα Γιωργός, ἀφήσας ἔρημον τὸ ποίμνιόν του, ἐξενυκτοῦσεν εἰς τὸν Ἁγι-Ἀντώνη, μὲ ἓνα ξηρὸ κομμάτι ψωμί εἰς τὸν τουρβά του. Μάλιστα, ἔλεγαν πολλοὶ ὅτι αὐτὸς πρῶτος διέδωσε τὴν φήμην ὅτι ἐβρουκολάκισεν ἡ Κουκίτσα. Διὰ τοῦτο, μόλις τὸν εἶδαν αἱ γυναῖκες νὰ ξαγναντίσῃ ἀπὸ τὸ Νεκροταφεῖον, ἐνόησαν ὅτι ἤρχετο ἀπὸ τὸν Ἁγι-Ἀντώνη.

Ὁ γέρων βοσκὸς τὰς ἐχαιρέτισε καὶ ἀκούσας ἤδη μακρόθεν τὰς φοβερὰς λέξεις καὶ ὁμιλίας των περὶ Κουκίτσας, νεκρῶν καὶ βρουκολάκων, ἔσταμάτησε γαλήνιος καὶ ἀτάραχος, μὲ τὸ αἰώνιον δάκρυ εἰς τὰ κοκκινισμένα μάτια του καὶ μὲ τὸ γέλιο στὸ στόμα.

— Τί κάθεσθε καὶ λέτε, χριστιαναῖς μου! Νά, δὲν πάτε εἰς τὸν Ἁγι-Ἀντώνη νὰ τὴν ἰδῆτε ποῦ ἀνάπτει τὰ κανδηλάκια!

— Ἡ Κουκίτσα! ἔκραυγασαν αἱ γυναῖκες ἔντρομοι.

— Ἀνάπτει τὰ κανδηλάκια τακτικά. Σκουπίζει τὴν ἐκκλησίαν, τὰ συγγυρίζει ὅλα, ἀνάπτει φωτίτσα καὶ θυμιατίζει τί θὰ πῇ!

— Παναγία μου!

Εἶπαν καὶ ἐσταυροκοπήθησαν αἱ γυναῖκες.

— Τὴν εἶδα τρεῖς φοραὶς ἕως τώρα.

— Κι' ἀπόψε, μπάριμπα Γιωργό;

— Ξαργοῦ ἐξενύκτισα, μὰ δὲν τὴν εἶδα ἀπόψε. Ἦταν ὁμως τὰ κανδηλάκια ὅλα ἀναμμένα, τῆς ὥρας. Καὶ μοσχοβολοῦσεν ἡ Ἐκκλησία θυμίαμα. Θὰ πῆγεν, ὡς φαίνεται ἀπόψε, πῶς νῶρίς, ποῦ εἶνε σαββατόβραδο.

— Βρουκολάκισεν ἡ Κουκίτσα! Νά. Δὲν σὰς τὰπα ἐγώ; ἀνέκραξε μιὰ μεσόκοπη ἐκθαμβος, τινάζουσα τὴν σκούπαν της.

τίσαις τῶν κανδηλιῶν ἔπαιζον σειόμενοι ρυθμικῶς τοῦ ἐφάνη δὲ τότε τοῦ γέροντος ἱερέως πῶς ἔπαιζαν καὶ τὰ ματάκια τῶν Ἁγίων, σὺν ζωντανά. Δὲν τῷ ἔκαμνε πλέον ἐντύπωσιν ἡ τάξις καὶ ἡ εὐπρέπεια τοῦ ναῖσκου καὶ δὲν ἠπόρει.

— Καὶ ἂν δὲν ἦλθεν ὁ Φραγκούλας, ἐσκέφθη, θὰ τ' ἀναφαν αἱ γυναῖκες τὰ κανδηλάκια καὶ θὰ ἐθνύμασαν.

Ἐκείνας τὰς ἡμέρας, ὁποῦ τόσον ἐφημίσθη τὸ βρυκολάκισμα τῆς Κουκίτσας, ἔγεινε γνωστὴ καὶ ἡ ἐξομολόγησις τοῦ ἀγρότου — ὁ ἴδιος τὰ ἐκοινολόγησεν ὅσα εἶπεν εἰς τὸν παπᾶ-Κονόμον καὶ τῆς ὅλης δὲ φήμης αὐτὸς ἦτο ἡ πρώτη πηγὴ — καὶ συνάζοντο κάθε βράδυ πολλαὶ γυναῖκες εἰς τὸν Ἁγι-Ἀντώνην, νὰ ἴδουν τὸ φάντασμα τῆς Κουκίτσας.

Ὁ παπᾶ-Κονόμος ἔμενεν ἤδη ἀρκετὴν ὥραν εἰς τὸ στασιδάκι του, ὅτε νύκτα βαθεῖα, ἀκούει κτύπον ἀπέξω, κτύπον χονδρὸν πίπτοντος κατὰ γῆς δεματίου ξύλων. Ἀνοίγει δὲ ἡ πορτίτσα καὶ ἐμβαίνει ὁ μπάμπια-Γιωργός, κοντὸς καὶ κυφός, κατάκοπος ἀπὸ τὸ βουνὸν ἐρχόμενος μὲ ζαλίκαν ξύλων. Ἐπροσκύνησε πρῶτα καὶ ἐκεῖ ὁλοῦ κατηρδύνετο εἰς τὸ στασιδάκι, νὰ ξεκουρασθῇ, βλέπει τὸν γέροντα ἱερέα ψιθυρίζοντα εὐχάς:

— Βλοῆτε! ἔχαιρέτισεν ὁ βοσκὸς καλογηρικῶς, μαθημένος ἀπὸ τὸ Καινούριο Μοναστήρι, ὁποῦ ὑπῆρχεν ἀγιορειτικὴ τάξις.

— Θεὸς σχωρέσει! ἀπήντησεν ὁ παπᾶ-Κονόμος.

Ὁ μπάμπια-Γιωργός, κουρασμένος ὡς ἦτο, ἀκούμβησεν εἰς τὸ στασιδάκι καὶ λέγει πρὸς τὸν καθήμενον ἱερέα:

— Νά, παπᾶ-Κονόμο, ἔδωδά ἡμουνα ἐγώ. Ἐκεῖ δὰ βλέπω τὴν Κουκίτσα καὶ ἐβγαίνει ἀπὸ τὸ Ἄη Ἄημα, μὲ τὸ λιβανιστερὸ στὰ χέρια. Ἐκέρωσα ἀπὸ τὸν φόβο μου. Φοροῦσεν ἕνα κάτασπρο στιχάρι, σὺν ἀπὸ τουλουπάνι καὶ ἦταν σκεπασμένη μ' ἕνα μαγνάδι νυφιάτικο.

Καὶ διακόπτων τὴν διήγησίν του λέγει:

— Ἄν εἶνε, θάρθῃ ἀπόψε, παπᾶ-Κονόμο.

Ὁ ἱερεὺς ἀνετινάχθη ἐπάνω. Ὁ βοσκὸς ἐξηκολούθησε:

— Δὲν τῆς ἔκαμες σήμερα τὰ Σαράντα; Ἄν εἶνε, ἀπόψε θάρθῃ. Ἐφάνηκε τὴν βραδεῖα ποῦ ἀπέθανε, 'ς τὰ Τρίμερα καὶ 'ς τὰ Νειάημερα καθὼς σοῦ εἶπα θὰ φανῇ καὶ 'ς τὰ Σαράντα. Δὲν εἶνε δυνατόν.

Ὁ ἀγρότης περιεργὸς ὑπελόγιζε τὰς ἡμέρας καὶ ἀνέμενε τὴν νέαν ὀπτασίαν.

Ὁ παπᾶ-Κονόμος, ἂν καὶ ἐπόθει τόσον νὰ ἴδῃ τὴν ὠραίαν αὐτὴν ὀπτασίαν, ὅμως ἤρchiσε νὰ δειλιῇ. Ὅσον χαιρεῖ ὁ ἄνθρωπος κατὰ τὰς ἀνιαρὰς ἡμέρας τῆς προσδοκίας, τόσον δειλιῇ καὶ συστέλλεται κατὰ τὴν στιγμὴν τῆς ἀπολαύσεως ἐκείνου, ὅπερ εὐτυχίαν του ἐθεώρει.

Τὴν ἐπικρατήσαν ἤδη ἡσυχίαν ἐκ τῆς σιωπῆς τῶν δύο ὁμιλητῶν διέκοψε κρότος ἀσυνήθης ἐν τῷ ἁγίῳ Βήματι. Ἴδου δὲ ἐξέρχεται ἐξ αὐτοῦ ὁ ρακένδυτος Φραγκούλας, χασιώμενος καὶ νυσταλέος καὶ κατευθύνεται πρὸς τὴν θύραν. Διερχόμενος δὲ πρὸ τῶν δύο προσκυνητῶν, ἔρριψεν ἀφροντι βλέμμα πρὸς αὐτοὺς, καὶ συμμαζεύων περὶ τὸν τραχήλον τὰ ράκη του ἐπροχώρησε νὰ ἐξέλθῃ ψιθυρίζων ὡς ἐν ἑαυτῷ:

— Θὰ λειτουργήσῃς αὔριο, παπᾶ-Κονόμο; Οἱ δύο προσκυνηταὶ ἐκπιτάχθησαν ἀμοιβαίως ἐν ἀπορίᾳ.

— Βλέπεις πῶς εἶσαι ἀλαφροσκιῶτος;

Εἶπεν ὁ παπᾶ-Κονόμος, μὲ πένθιμον ὕφος πρὸς τὸν βοσκόν καὶ προσέθηκε:

— Νά, ποιὸς ἀνάπτει τὰ κανδηλία!

— Τί νὰ πῶ κ' ἐγώ, παπᾶ-Κονόμο! Ἐγὼ τὴν εἶδα τρεῖς φοραὶς τὴν Κουκίτσα. Ἄλλο τίποτε δὲν ξέρω.

Ὁ παπᾶ-Κονόμος ἠτοιμάζετο νὰ ἀποπέσει ἀπὸ τὸ πέλμα καὶ ἠγέρθη νὰ προσκυνήσῃ.

Ἄλλ' αἴφνης ρικαὶ ἀνέμου ἠκούσθη ἀπὸ τὸν πευκῶνα ἔξω, ὅστις ἐσεισθῆ ἀκαριαίως ὁ βοσκός. Ἐκ τῆς βίας, τὰ θυρόφυλλα τῆς πορτίτσας ἀνοιγόκλεισαν, μὲ κρότον ἀσυνήθην, καὶ οἱ δύο ὁδοιπόροι ἐστράφησαν πρὸς τὴν εἴσοδον, νὰ θέλουν. Φρικίσις διέδραμε τὰ μέλη αὐτῶν ἐφάνη, ἀπὸ τοῦ ἀνέμου ἐκείνου τὴν ὥραν, ὅστις, σὺν ζωντανὸς ἔξω, ἐσύριζε σύριγμα τεταμένον, ὡς συρίζουν εἰς τὰ βουνὰ οἱ ἀγροὶ, ὅτε ὁ μπάμπια-Γιωργός συμμαζεύεται ὀλοῦ κατὰ τὸ στασιδάκι, νὰ ξεκουρασθῇ, βλέπει τὸν γέροντα ἱερέα ψιθυρίζοντα εὐχάς:

— Παπᾶ-Κονόμο! Παπᾶ-Κονόμο!

Ἐπεὶ οὐκ ἀποκρίθη, ἔειπεν ὁ βοσκός. Νά! Νά! Κύριε! Νά τινε! Ἡ Κουκίτσα!

Κ' ἔγεινεν ἕνα μὲ τὸ στασιδάκι, ὅτε ἠκούσθη κτύπος ἀπὸ τὸν πευκῶνα ἔξω, ὅστις ἐσεισθῆ ἀκαριαίως ὁ βοσκός. Ἐκ τῆς βίας, τὰ θυρόφυλλα τῆς πορτίτσας ἀνοιγόκλεισαν, μὲ κρότον ἀσυνήθην, καὶ οἱ δύο ὁδοιπόροι ἐστράφησαν πρὸς τὴν εἴσοδον, νὰ θέλουν. Φρικίσις διέδραμε τὰ μέλη αὐτῶν ἐφάνη, ἀπὸ τοῦ ἀνέμου ἐκείνου τὴν ὥραν, ὅστις, σὺν ζωντανὸς ἔξω, ἐσύριζε σύριγμα τεταμένον, ὡς συρίζουν εἰς τὰ βουνὰ οἱ ἀγροὶ, ὅτε ὁ μπάμπια-Γιωργός συμμαζεύεται ὀλοῦ κατὰ τὸ στασιδάκι, νὰ ξεκουρασθῇ, βλέπει τὸν γέροντα ἱερέα ψιθυρίζοντα εὐχάς:

— Παπᾶ-Κονόμο! Παπᾶ-Κονόμο! Ἐπεὶ οὐκ ἀποκρίθη, ἔειπεν ὁ βοσκός. Νά! Νά! Κύριε! Νά τινε! Ἡ Κουκίτσα! Κ' ἔγεινεν ἕνα μὲ τὸ στασιδάκι, ὅτε ἠκούσθη κτύπος ἀπὸ τὸν πευκῶνα ἔξω, ὅστις ἐσεισθῆ ἀκαριαίως ὁ βοσκός. Ἐκ τῆς βίας, τὰ θυρόφυλλα τῆς πορτίτσας ἀνοιγόκλεισαν, μὲ κρότον ἀσυνήθην, καὶ οἱ δύο ὁδοιπόροι ἐστράφησαν πρὸς τὴν εἴσοδον, νὰ θέλουν. Φρικίσις διέδραμε τὰ μέλη αὐτῶν ἐφάνη, ἀπὸ τοῦ ἀνέμου ἐκείνου τὴν ὥραν, ὅστις, σὺν ζωντανὸς ἔξω, ἐσύριζε σύριγμα τεταμένον, ὡς συρίζουν εἰς τὰ βουνὰ οἱ ἀγροὶ, ὅτε ὁ μπάμπια-Γιωργός συμμαζεύεται ὀλοῦ κατὰ τὸ στασιδάκι, νὰ ξεκουρασθῇ, βλέπει τὸν γέροντα ἱερέα ψιθυρίζοντα εὐχάς:

ΟΙ ΒΑΣΙΛΕΙΣ ΤΗΣ ΙΤΑΛΙΑΣ ΚΑΙ ΤΗΣ ΕΛΛΑΔΟΣ ΕΠΙ ΤΗΣ ΑΚΡΟΠΟΛΕΩΣ
Φωτογρ. Μπέρνγκερ

ὡς ἱερατικὸν στιχάριον, σκεπασμένη δὲ τὴν λυτὴν κόμην τῆς μὲ πέπλον φαεινὸν καὶ αἰγλήνεια, ὡς ἀραγοῦφαντιον βασιλικὴν καλύπτραν, ἱερεῖα θαρρεῖς τῆς ἀρχαιότητος, προσέθη πρὸς τὰς ἁγίας εἰκόνας, ἐλαφρὰ καὶ ταχεῖα ὡς ἄνεμος, χωρὶς νὰ πατῇ εἰς τὴν γῆν. Ἐκεῖ σταθεῖσα, ἔκαμε σχήματα προσκυνήσεως.

Ὁ ἱερεὺς ἔμεινεν ἀνανδός. Ὁ μπάμπια Γιωργός ἔτρεμεν ὡς φύλλον καὶ ἐκράτει τὸν ἱερέα ἀπὸ τὸ ράσσον ὑποτραυλιζων:

— Ἡ Κουκίτσα, παπᾶ-Κονόμο! Ἡ Κουκίτσα!

Ἡ ὀπτασία ἦτο ὄντως ἡλαρὰ καὶ γλυκεῖα. Ἡ ἐμφάνισις τῆς παρθενικῆς ἐκείνης καλλονῆς, χωρὶς νὰ ἔχη τίποτε τὸ φοβερόν, τίποτε τὸ σατανικόν, τίποτε ἀπὸ τὰς τρομερὰς φαντασίας τῶν γυναικῶν τοῦ χωρίου, ἐνίσχυσεν ὀλίγον κατ' ὀλίγον τὸν παπᾶ-Κονόμον, ὅστις ἐνθαρρυνθεὶς, ἤρchiσε νὰ προσβλέπῃ μετ' εὐχαριστήσεως ἰδιαιτέρας τὴν ἐμφανισθεῖσαν ἐκείνην μυστηριώδη κόρην. Ἡθέλησε νὰ ἐξέλθῃ ἀπὸ τὸ στασιδάκι καὶ νὰ προχωρήσῃ πρὸς ἐκείνην, νὰ ὁμιλήσῃ.

Ἄλλ' ὁ μπάμπια Γιωργός, τὸν ἐκράτησεν ἀπὸ τὸ ράσσον ψιθυρίζων:

— Μή, παπᾶ-Κονόμο! Μή! θὰ σ' πάρῃ τὴ 'μιλιά!

Ἡ λευκοφόρος κόρη ἔλαβε τότε τὸ λαδικόν, καὶ ἔκαμνε κινήσεις πῶς γεμίζει λάδι τὰς κανδύλας καὶ κατόπιν ἐμβῆκεν εἰς τὸ Ἅγιον Βῆμα.

— Μή, παπᾶ-Κονόμο! Μή! ἔλεγε πάντοτε ἔντρομος ὁ μπάμπια-Γιωργός πρὸς τὸν ἱερέα.

Μετ' ὀλίγον ἐξῆλθεν ἡ παρθένος ἀπὸ τὸ Ἱερόν, βαστάζουσα θυμιατήριον ἐσβεσμένον καὶ θυμιάζουσα τάχα.

Καὶ τότε τὴν εἶδε κατὰ πρόσωπον ὁ παπᾶ-Κονόμος.

— Βλέπεις, παπᾶ-Κονόμο; ἐτραύλισεν ὁ γέρον βοσκός, ἐντρομος πάντοτε.

Ὁ ἱερεὺς ἔβλεπε τότε ἐκπληρούμενον τὸν πόθον του τὸν βαθύν. Ἐβλεπε τὴν κόρην του. Ἦτο ἀπαράλλακτος ἡ Κουκίτσα. Ἡ κόμη τῆς, τὰ μάτια τῆς, τὸ ἀνάστημά τῆς. Λευκὴ τὸ πρόσωπον, λευκὴ τὴν περιβολήν, λευκὴ καὶ τὴν καλύπτραν, ὑπὸ τὴν ὁποίαν ἐξηνεμίζοντο ἐ-

πλεγα τὰ μαῦρα τὰ μαλλιά της. Μόνον τὸ πρόσωπόν της ἦτο ἐκτάκτως καὶ θαμβητικῶς λευκότερον, ὁ ἀθέρας τοῦ λευκοῦ.

Εἰς τὴν ψυχὴν τοῦ ὁ ἱερεὺς, ἠσθάνθη χαρὰν καὶ ἀγαλλίασιν ἀνεκλάλητον. Δὲν ἠδυνήθη νὰ κρατηθῆ καὶ ὤρμησε νὰ τὴν ἐναγκαλισθῆ περιπαθῶς κράζων:

— Κουκίτσα μου! Κουκίτσα μου!

Ἄλλ' ἡ λευκόπεπλος παρθένος διεξέφυγε, σὰν ἀέρας, ἀπὸ τὰς ἀγκάλας τοῦ γηραιοῦ ἐφημερίου, τοῦ ὁποίου αἱ χεῖρες θλιβερῶς ἐπλατάγησαν μέσα εἰς τὴν γαλήνην ἐκείνην τοῦ ναῖσκου.

Κ' εὐρέθη τότε ἡ μὲν ἔκπαγλος κόρη ἰσταμένη μεγαλοπρεπῶς πρὸ τῆς Ἁγίας Πύλης καὶ βλέπουσα πρὸς τὸν ναὸν ὡς θέλουσα νὰ διηγήσῃ, ὁ δὲ πατᾶ - Κονόμος, γονατισμένος κάτω, εἰς τὰς πλάκας. Ὁ γέρον βοσκὸς ἔτρεμε διαρκῶς, μαρμαρώσας ἐκεῖ εἰς τὸ στασίδιον.

— Εἶνε ἡ Κουκίτσα μου! Ἐψιθύριζεν, ἐπὶ τῶν πλακῶν γονατισμένος ὁ πατᾶ - Κονόμος. Εἶνε ἡ Κουκίτσα μου!

— Σώπα! Σώπα! σοῦ λέγω! τὸν ἔτραβούσεν ὁ μάρμαρα Γιωργὸς ἀπὸ τὸ ράσσον. Θὰ σ' πάρῃ τὴν ἑμιλιά!

Ἐψηλή, χαριτωμένη ὡς βασιλοπούλα, ἡ λευκοφόρος κόρη, ἴστατο ἐκεῖ ἐπὶ τοῦ μαρμαρίνου βαθριδίου τῆς Ἁγίας Πύλης, ἀκίνητος, ἱερά. Καὶ ἦτο ἀπαράλλακτος ἡ Κουκίτσα, ὅπως ἦτο εἰς τὸ φέρετρον μέσα. Μόνον δὲν εἶχε τὸ χρῶμα τοῦ θανάτου, ἀλλ' ἕνα ἄλλο χρῶμα, ἀσυνήθως λευκόν, ἀνύπαρκτον εἰς τὴν ζωὴν, ὅπως ζωγραφίζονται οἱ ἄγγελοι περὶ τὴν Πλατυτέραν. Ψυχῆ, θαρρεῖς, καὶ ὄχι ἄνθρωπος, ἕνα ἀπὸ τὰ Χερουβίμ.

Καὶ ἤνοιξε τότε τὸ στόμα της καὶ εἶπε:

— Σώζου, γλυκύτατε πάτερ! Σώζου, ὦ μά-

ται βίε! Σώζου ἡ σύμπασα κτίσις! Ὁ οὐρανὸς καὶ τὰ ἄστρα. Τὸ φῶς, ἡ σελήνη καὶ ὁ ἥλιος. Ἡ γῆ καὶ τὰ ὕδατα! Σώζεσθε πάντες οἱ φίλοι καὶ γνωστοί. Σώζου καὶ σὺ, ναῖσκε πεφιλημένε μου, ἱερὸν τῆς ψυχῆς μου ἐντροῦφημα. Σώζεσθε! Ἐδῶ πλέον δὲν θὰ με ἰδῆτε ἄλλην φορὰν.

Ὅταν ἀνηγέρθη ἀπὸ τὰς πλάκας ἐπώδυνος ὁ ἱερεὺς, δὲν ἠκούετο πλέον τίποτε ἀπὸ ἐκείνην τὴν μελωδίαν, ἥτις ὀλίγον κατ' ὀλίγον διελύθη καὶ ἐχώνευσεν ὡς διαλύεται καὶ χωνεύει τὸ μοσχολίβανον. Ἀπέμεινε δὲ μόνον εἰς τὴν καρδίαν τοῦ γηραιοῦ ἐφημερίου μία λεπτὴ εὐωδία ἄρρητος, ὡς ἀπὸ νάρδου μυριστικῆς, ἀσύλληπτos εὐωδία.

— Κουκίτσα μου! ἐφώναξε πάλιν ὁ πατᾶ - Κονόμος, κλαίων ἀπὸ τὴν χαρὰν του, μίαν χαρὰν ἀνεξήγητον καὶ ὄλως πνευματικὴν. Καὶ στραφείς πρὸς τὸν μάρμαρα - Γιωργὸν εἶπεν:

— Ζῶσι λοιπὸν ὄντως αἱ ψυχὰι τῶν Δικαίων καὶ μᾶς ἐπισκέπτονται...

— Ὡς τὰ Σαράντα, πατᾶ - Κονόμο! εἶπεν ἀξιωματικῶς πλέον ὁ παγγνώστης μάρμαρα - Γιωργὸς ὁ Κοψιδάκης, κατακίτρινος ἀκόμη ἀπὸ τὸν φόβον του, ἀλλὰ μὲ κάποιαν δικαίαν ὑπερηφάνειαν. Καὶ προσέθηκεν:

— Ἐχουν ἰδεῖ τέτοια τὰ μάτια μου!

Ἀπὸ τότε ὁ πατᾶ - Κονόμος ἦτο τελείως παρηγορημένος. Μετ' ὀλίγον δ' ἔπαυσαν καὶ αἱ πικραὶ ἐκείναι διαδόσεις μεταξὺ τῶν γυναικῶν τοῦ χωρίου. Καὶ δὲν ἠκούετο πλέον τὸ ὄνομα τῆς Κουκίτσας, εἰμὴ ἐν τῇ Ἐκκλησίᾳ, κατὰ σάββατον, ὁποῦ τὸ ἐμνημόνευεν ὁ πατᾶ - Κονόμος ὁ πατέρας της, μὲ δακρυσμένους πάντοτε τοὺς ὀφθαλμούς του.

A. ΜΩΡΑΪΤΙΔΗΣ

Η ΣΥΝΟΔΕΙΑ ΤΟΥ ΔΙΟΝΥΣΟΥ

Ὁ Δάμων ὁ τεχνίτης — πλέον ἱκανὸν σὲ Ρήγιον δὲν ἔχει — ἐπάνω εἰς παρειανὸν μάρμαρον ἐπεργάζεται τὴν συνοδεία τοῦ Διονύσου. Ὁ Θεὸς μὲ θεοσπεσία δόξαν ἐμπρός, μὲ δύναμι σὲ βάδισμα του. Ὁ Ἀκρατος πίσω. Σὲ πλάγι τοῦ Ἀκράτου ἡ Μέθη χύνει στοὺς Σατύρους τὸ κρασί ἀπὸ ἀμφορέα πὸν τὸν στέφοννε κισσοί. Κονιά των ὁ Ἡδύνονος ὁ μαλθακός τὰ μάτια του μισοκλεισιά, ὑπνωτικός. Καὶ παρακάτω ἔρχονται οἱ τραγουδισταί

Μόλπος κ' Ἡδυμελής κ' ὁ Κῶμος, πὸν ποτὲ δὲν λείπει, ὑψηλὰ τὴν δάδα τὴν σεπτὴ βαστώντας, καί, σεμνότατη, ἡ Τελετή. — Ἀὐτὰ ὁ Δάμων κάμνει. Καὶ κονιά σ' αὐτὰ ὁ λογισμὸς του κάθε τόσο μελετᾷ τὴν πληρωμὴν τοῦ ἀπὸ τῶν Συρακουσῶν τὸν τύραννον, τρία τέλαντα, πολὺν ποσόν. Μὲ τ' ἄλλα του τὰ χρήματα κ' αὐτὰ μαζί σὰν μποῦν, ὡς εὐπορος σπονδαῖα πιά θὰ ζεῖ, καὶ θὰ μπορεῖ νὰ πολιτευέται (χαρά!) κ' αὐτὸς μὲς σὲ τὴν βουλή, κ' αὐτὸς σὲ τὴν ἀγορά.

K. Π. ΚΑΒΑΦΗΣ

ΝΕΑ ΠΑΡΑΛΛΑΓΗ ΤΟΥ ΤΡΑΓΟΥΔΙΟΥ ΤΟΥ ΠΛΙΑΣΚΑ

Εἰς τὴν ἀπειροσέλιδον ἱστορίαν, τὴν αἰμοσταγὴ καὶ τρισένδοξον, τοῦ ἀρματωλικῶν βίου κατὰ τοὺς μαύρους χρόνους τῆς σκλαβιάς καὶ τῆς ταπεινώσεως, τὰνδραγαθῆματα τοῦ Πλιάσκα κ' ἡ μακρὰ ἔνοπλος αὐτοῦ διαμαρτυρία κατὰ τῶν σκληρῶν τυράννων ἀποτελοῦν εἰς τὴν ἱστορίαν αὐτὴν σημεῖα ὄντως ἠρωϊκὰ καὶ περιλάμπρα. Τοσοῦτον μᾶλλον καθ' ὅσον ἡ ἀκμὴ κ' ἡ δόξα τοῦ αἰτιδέως τούτου συμπίπτει μὲ τὰ καλύτερα, ἴσως, χρόνια τοῦ ἀρματολισμοῦ, δηλαδὴ μὲ τὸ δεύτερον ἡμισυ τοῦ ἸΗ' καὶ τὰ πρῶτα ἔτη τοῦ ἐπομένου αἰῶνος, καθ' ἣν περίοδον, ὡς γνωστόν, διέτρεχον τὰ βονὰ καὶ τοὺς δρυμοὺς οἱ Μπουκουβαλαῖοι, ὁ Λάππας, ὁ Στουρνάρας, ὁ Αἰπλάς, ὁ Κατζαντώνης κ' οἱ ἀδελφοὶ του εἰς τὴν Ρούμελην, ὁ Παναγιώταρος Βενετσανάκης, οἱ Κολοκοτρωναῖοι, ὁ Ζαχαριάς, ὁ Μαντᾶς, ὁ Κόλιας Βυτινιώτης κ' οἱ Πετμεζᾶδες εἰς τὴν Πελοπόννησον, καὶ διέσχίζον πάλιν τὰς ἑλληνικὰς θαλάσσας μεγαλώνυμοι καταδρομεῖς καθὼς ὁ Λάμπρος Κατζώνης, ὁ Νικοτζάρας, ὁ Γιάννης Σταθάς, ὁ Παππαθύμιος Μπλαχάβας καὶ τῶσοι ἄλλοι λεοντόκαρδοι καὶ ἀκαταδάμαστοι πολεμισταὶ καὶ πικροὶ ἐκδικηταὶ τῶν δούλων ἀδελφῶν.

Ἡ πατρις τοῦ Πλιάσκα δὲν μᾶς εἶναι ἐπακριβῶς γνωστὴ, ἀλλὰ κατὰ τινὰ φῆμην ἦτο καὶ

αὐτὸς γέννημα τῆς Ἠπείρου. Καὶ κατ' ἀρχὰς μὲν ὑπῆρξεν ἀπλοῦς κλέφτης, ἔπειτα ὁμῶς συνεκρότησεν ἴδιον ἀνταρτικὸν σῶμα κ' ἐπιβληθεὶς διὰ τῶν ὀπλῶν ἀνεγνωρίσθη ἐπισήμως ἀρματολὸς Ἐλασσῶνος. Ἀλλὰ μικρὸν ἠσύχασε, διότι μετ' ὀλίγους μῆνας ἔνεκεν ἔριδος, τὴν ὁποίαν ἐπικολούθησαν καὶ βιοπραγαῖα κατὰ τῶν ἀγάδων τοῦ Βλαχολεῖβαδου, ἐπανήλθε καὶ πάλιν μὲ τὰ παλληκάρια του εἰς τὸν κλέφτικον βίον καὶ συνηγωνίσθη μαζί μὲ τὸν Νικοτζάραν καὶ τοὺς Λαζαίους εἰς τὴν κατ' ἐξοχὴν ἔδραν τῶν καπετανάτων, εἰς τὴν χώραν πὸν ἐκτείνεται κατὰ τοὺς πολυσχιδεῖς πρόποδας τοῦ Ὀλύμπου. Ἐκεῖ ἰδίως τὸ θησαυροφυλάκιον τῶν ἐθνικῶν παραδόσεων καὶ θρύλων διασώζει πλείστα ὅσα ἐπεισόδια τῆς πολεμοχαροῦς ζωῆς του κ' ἐκεῖ πρὸ παντὸς ἀναφέρονται δι' αὐτὸν γεγονότα, πὸν μᾶς δίδουν ἀκριβῆ ἰδέαν τῶν αἰσθημάτων, τῶν ἱερῶν καὶ μεγάλων, ἀπὸ τὰ ὁποῖα ἐνεπνέοντο οἱ πρόδρομοι τοῦ Μεγάλου Ἀγῶνος καὶ τῆς ἐλευθερίας μας.

Ἐπὶ τριακόσια καὶ πλέον ἔτη — λέγουν αἱ παραδόσεις — ἠγωνίζετο καλλινίκως ὁ Πλιάσκας. Κάποτε ὁμῶς κατελθὼν κατὰμονος ἀπὸ τὰ Ὀλύμπια λημέρια του καὶ διευθυνόμενος πρὸς τὸν Τύρναβον συνεπλάκη καθ' ὁδὸν μὲ πολυάριθμον ἐνεδρεῖον σῶμα Τουρκαλβανῶν. Ἡ συμπλοκὴ ὑπῆρξε μακρὰ καὶ πεισματώδης

είχε δὲ ἀποτέλεσμα τὸν κατ' ἐπανάληψιν τραυματισμὸν τοῦ Πλιάσκα, ὁ ὁποῖος παρ' ὅλα τὰ βαρέα τραύματά του προσκαλούμενος εἰς παράδοσιν ἀπλήντα χλευαστικώτατα καὶ κατώρθωσεν ἐπιτηδεῖως ἐπωφελῆθεις τὸ ἀσέληνον τῆς ἐπελευθύνσης νικτὸς νὰ διανύσῃ, ἔρπων ἀπὸ θάμνου εἰς θάμνον, μακρὰν καὶ δύσβατον ὁδὸν καὶ νὰ καταφύγῃ εἰς ἀσφαλὲς καταφύγιον πλησίον μιᾶς ἀποκέντρου καὶ ἀγνώστου βουσοῦλας. Ἐκεῖ ἐπὶ τρεῖς ἡμέρας κατάνομος κατακείμενος, ἄσιτος καὶ καταφλεγόμενος ἀπὸ τραυματικῶν πυρετῶν — καθὼς παραστατικώτατα περιγράφει τὸ τραγούδι — ἐλάνθανε τοὺς διώκτας τοῦ κρυπτόμενος ὑπὸ τὰ σκιερὰ δένδρα καὶ τοὺς πυκνοφύτους θάμνους. Ἐπὶ τέλος ὁμοῦς προδοθεὶς, κατὰ τὴν παράδοσιν, ἀπὸ τὰ παραληρήματα του καὶ τὰ διάτορα παραφωνητὰ ἀνευρέθη ἀπὸ τοὺς Τουρκαλβανοὺς διώκτας του, οἱ ὁποῖοι ἀφοῦ προηγουμένως τὸν κατεβασάνισαν οὐκρότατα, τὸν ἀποκεφάλισαν καὶ ἀπέστειλαν τὴν κεφαλὴν του ἐπὶ πασσάλου εἰς τὸν πασσᾶν τῆς Λαρίσης. Δὲν ἔμεινε ὁμοῦς ἀμοιρολόγητος ὁ Πλιάσκα. Ἡ Ἐθνικὴ Μοῦσα ἀφιέρωσεν εἰς τὸν θάνατόν του στίχους ποιητικωτάτης καλλονῆς καὶ συγκινητικωτάτης καὶ γλυκερᾶς ἀρμονίας, στίχους ποὺ κάλλιστα δύνανται νὰ παραβληθοῦν πρὸς τὰρχαῖα κλασικὰ ραψωδήματα κ' οἱ ὁποῖοι κατὰ διαφόρους παραλλαγὰς εἶναι γνωστοὶ πολλαχοῦ τοῦ Ἑλληνισμοῦ. Ἴδον τώρα καὶ μία παραλλαγὴ, ποὺ μέχρι τοῦδε εἶχε παραμείνει ἀνέκδοτος:

*Πέρα σὲ κείνο τὸ βουνό, τὸ κουρφαταριασμένο,
ποῦχει ἀνταρούλα στὴν κορφή καὶ καταχνιά στὰ*

*[πλάγια,
στὰ πλάγια βόσκουν πρόβατα καὶ στὴν κορφή τὰ*

*[γίδια,
στὴν ἀποκείθε τὴ μεριά, ποῦναι μιὰ κρύα βρύση,
ἐκεῖ ὁ Πλιάσκα κοιτεῖται στὰ ἔλατα ποκάτου.*

*Μὲ τὰ ποδάκια στὸ νερό, μὲ τὸ κορμὶ στὰ χιόνια,
κι ἄλλη δροσιά (ν) ἐγύρευε, κι ἄλλο νερὸ γυρεύει,
τὴ τὸν συγκαῖνε(ν) οἱ πληγιές, τὴν τρῶν τὰ μαῦρα*

*[βόλια.
Κανεῖν δὲν εἶχε ὁ ἔρημος νὰ τὸν παρηγορήσῃ,*

*καὶ μόνος του συντόχαινε καὶ τὰ πουλιά ρωτᾷει:
«Πουλᾶμια μου, ἀηδονᾶμια μου, χρυσὰ μου χε-*

*[λιδόνια,
τάχατες θὲ νὰ γιατρευτῶ, τάχατες θὲ νὰ γίνω ;
νὰβγω ξανά στὸν πόλεμο, ξανά στὸ μετερίζι.*

*Καὶ τὰ πουλιά τοῦ λέγανε καὶ τὸν παρηγορᾶνε:
«Πλιάσκα μου σὺ θὰ γιατρευτῆς, θὰ κλείσουν οἱ*

*[πληγιές σου,
σὺν ἔρθῃ τὸ μαγιάπριλο μὲ τις πολλὲς τις χάρες,
καὶ πᾶς ψηλὰ στὸν Ἐλυμπο, στὸν ὄμορφο τὸν τόπο,*

*ποῦχει τις ἑκατὸ κορφὲς καὶ τις σαράντα βρῦσες,
καὶ πῆς νερὸ ἀπ' τὸν Ἀ(γ)μοῦλᾶ καὶ τὸν Ἀ(γ)μο-*

*[θανάση,
δποὺ τὸ πίνουν οἱ ἄρρωστοι καὶ βρίσκουν τὴν ὕγεια*

*[τους.
Μὰ τὰ σκυλιὰ τὸν βρήκανε στὴν ἔρημ τὴ βουσοῦλα,
καὶ τὸ κεφάλι τοῦ κοψαν, στὴ Λάρα το παραίτουν,
ὄχτροι τὸ βλέπουν χαίρουνται καὶ φίλοι καὶ λυ-*

πῶνται.

Τὴν παραλλαγὴν αὐτὴν μᾶς ἐτραγούδησε πρὸς χάριν μου — καὶ συγχρόνως μοῦ ἀνεκοίνωσε πολλὰς καὶ ἐνδιαφερούσας εἰδήσεις περὶ Πλιάσκα — ὁ κ. *Μᾶρκος Παπαδημητρίου*, ὑπαξιωματικὸς, καταγόμενος ἐκ Βάλτου, ἀπὸ ἐπαρχίαν δηλαδὴ ὅπου τὸ δημοτικὸν τραγούδι ζῆ κατ' ἐξοχὴν φυσικόν, καθαρὸν καὶ ἀνεπηρέαστον ἀπὸ κάθε βεβηλοσύνην. Κατὰ τὴν ἡμετέραν ἀντίληψιν, ἡ ἀνωτέρω παραλλαγὴ ὑπερέχει ἀπὸ ὅλας τὰς ἄλλας, ὅσας ἐγὼ τοῦλάχιστον γνωρίζω. Καὶ πρωτίστως εἶναι ἀρτία κ' ἔχει τέλειον τὸν εἰρμόν. Ἐπειτα μᾶς παρουσιάζει — ποιητικώτατα — τὸν πληγωμένον ἥρωα ἐπιθυμοῦντα τὴν ἴασιν τοῦ μόνου καὶ μόνου ὅπως ἐπαναλάβῃ τὴν προτερινὴν του ζωὴν, τὸν πόλεμον δηλαδὴ καὶ τὰ ὅπλα. Καὶ τοῦτο εἶναι τὸ χαρακτηριστικώτατον ζωγράφισμα τῆς ψυχῆς τοῦ Πλιάσκα. Ὁ δὲ στίχ. 20:

δποὺ τὸ πίνουν οἱ ἄρρωστοι καὶ βρίσκουν τὴν

*[ὕγεια τους
ὑπενθυμίζει προσφωῶς μερικὸς στίχους ἀπὸ τὰρχαιοπρεπῆ μεσοχρόνια τραγούδια τοῦ ἀπυλατικοῦ καὶ ἀκριτικοῦ λεγομένου κύκλου.*

ΝΙΚΟΣ Α. ΒΕΗΣ

ΕΛΛΗΝΙΚΑΙ ΠΟΛΕΙΣ — ΠΑΤΡΑΙ

Οὐκ αἱ ἐπαρχιακαὶ πόλεις τῆς Ἑλλάδος ἔχουν μόνον παρελθόν. Τί ἦτο ἡ Κόρινθος τὴν ἐποχὴν κατὰ τὴν ὁποῖαν διὰ νὰ περάσῃ κανεὶς ὀλίγες ἡμέρας ἐκεῖ, ἔπρεπε νὰ ἔχη βαρυτιμώτερα ἐφόδια ἀπὸ τὸν σημερινὸν ἀμερικανὸν ποῦ μεταβαίνει στὸ Παρίσι. Τὸ οὐ πάντως πλεῖν εἰς Κόρινθον ἔχει καὶ σήμερον τὴν ἐφαρμογὴν του κατὰ τοῦτο ὅτι δὲν ὑπάρχει πόλις τῆς Ἑλλάδος πλέον μονότονος καὶ διὰ τοῦτο πλέον ἀνιαρά. Τί ἦτο τὸ Ναύπλιον ὡς πρωτεύουσα τοῦ Βασιλείου μὲ τὴν δόξαν τοῦ πρώτου Ἑλληνος Βασιλέως ἐνσαρκώσαντος τὴν ἀναγέννησιν τῆς φυλῆς, τί ἦτο ἡ Σύρα τὴν ἐποχὴν τοῦ ἀνθούτου ἐμπορίου, τὸ Γαλαξίδι καὶ τὸ Θιάκι ὅταν ἡ ἰστιοφόρος ναυτιλία ἐδέσποζε τῆς Μεσογείου. Ἡ Κέρκυρα ὡς πρωτεύουσα τῆς Ἰονίου Πολιτείας. Αἱ Πάτραι τὴν ἐποχὴν ποὺ εἶχε νομισματικὴν μονάδα τὴν λίραν. Ὁ ἀνεμὸς ἐφύσησε ἀποξηραντικὸς δι' ὅλας τὰς ἐπαρχίας καὶ ὁ σημερινὸς ἐπισκέπτης θὰ ἀκούῃ ἀπὸ κάθε νέου γνώριμον τὴν παλαιὰν ἀκμὴν τῆς πόλεως καὶ τὴν ζωὴν ποὺ ἐνέκλειε καὶ ποὺ ἐνεκρώθη κατὰ τρόπον μελαγχολικόν. Ἐνας παλαιὸς πατρῴος μοῦ ἔλεγε:

— Ἡ ζωὴ ἔφυγε ἀπὸ τὴν πόλιν μας. Τὰ μεγάλα σπίτια ἔκλεισαν διὰ πάντα. Δὲν θὰ ξαναδοῦμε τὸν *Ferocci*, τὸν βαθύφωνο ποὺ ἐφέραμε μὲ ἐξαιρετικὰς θυσίας νὰ παίξῃ τρεῖς βραδύς τὸν *Μεφιστοφελή* τοῦ *Φάουστ*. Οὔτε τοὺς χορούς, οὔτε τὰ τρελλὰ καρναβάλια, οὔτε τὶς ὄμορφες τραγουδίστρες. Καὶ ἐγὼ σήμερον δὲν νοιώθω πῶς ἠμποροῦσε νὰ ἦτο τόσο διαφορετικὰ ἡ Πάτρα πρὸ δέκα πέντε χρόνων.

Τὸ δυσάρεστον εἶναι ὅτι ἀπὸ τὴν ἐποχὴν αὐτὴν τῆς ἀκμῆς, τοῦ ἀφθόνου σκορπίσματος τοῦ χρήματος, τῶν διασκεδάσεων καὶ τῶν ἐπιδείξεων τίποτε σχεδὸν δὲν παρέμεινε διαρκὲς καὶ ἀπτόν. Ἡ ἀνάμνησις μόνον τῶν καλῶν χρόνων καὶ ὀλίγα ἰδιωτικὰ σπίτια κάπως πολυτελεῖ ἀλλὰ καὶ αὐτὰ χωρὶς ρυθμόν. Διὰ τοῦτο ὑπὸ ἐποψὴν ἀρχιτεκτονικὴν οὐδὲν ἐνδιαφέρον παρουσιάζει ἡ πόλις. Ἐρχεται ἴσως κατὰ τοῦτο εἰς τὴν τελευταίαν γραμμὴν τῶν μεγάλων ἑλληνικῶν πόλεων. Ἐκτὸς τοῦ ναοῦ τοῦ Παντοκράτορος δεσποζόντος ἐπὶ τῆς ἀνω πόλεως, βυζαντινοῦ ρυθμοῦ, μεγαλοπρεποῦς καὶ ἐπιβλητικοῦ ἔξ ἀποστάσεως, πενιχροῦ ἐκ τοῦ πλησίον ὡς ἐκ τῆς ἐλλείψεως ἐκλεκτοῦ λίθου καὶ κατερ-

γασίας, οὐδὲν ἀρχιτεκτονικὸν μνημεῖον ἔχει νὰ ἐπιδείξῃ ἡ πόλις. Ἡ φυσιογνωμία τῆς εἶναι εἰς τὸ σύνολον ἀπεριττός καὶ ἀπλή. Ἡ πρώτη ἐντύπωσις τοῦ ἀποβιβαζομένου εἶτε ἀπὸ τὸν σιδηρόδρομον εἶτε ἀπὸ τὸ πλοῖον εἶναι ἀκόμη χειροτέρα διότι ἡ παραλιακὴ ὁδὸς κατελιγμένη ἀπὸ τὴν ἐμπορικὴν κίνησιν χωρὶς καλὰς οἰκοδομὰς, ἐγκαταλελειμμένη, ἀπεριποίητος, ἀσχημιζομένη ἀπὸ κάρα, ἀπὸ ὄγκους ἐμπορευμάτων, ἀπὸ ὑπαίθρια ὀπωροπωλεία, κάμνει πολὺ χειροτέραν ἐντύπωσιν ἀπὸ τὴν παραλιακὴν ὁδὸν τοῦ Βρινδησίου ἢ τοῦ Μπάρι, τὴν ὁποῖαν οἱ Μπαϊδέκερ συσταίνουν νὰ διασχίσετε μὲ σπουδὴν καὶ χωρὶς χρονοτριβῆν.

Εἰς τὸ ἐσωτερικόν τῆς ἡ πόλις εἶναι πολὺ καλλιτέρα, καὶ αἱ τρεῖς πλατεῖαι τῆς εἶναι ἀντάξια τῆς δευτερευούσης αὐτῆς τοῦ βασιλείου. Ἡ πλατεῖα Ὀλγας βορειότερον εἶναι ἡ ἡσυχωτέρα, ἡ ἀριστοκρατικωτέρα μὲ ὄλον τὸ ἀπεριποίητον τῶν δένδρων, καὶ τὸ ἀστρωτοῦ τοῦ ἐδάφους. Ἡ πλατεῖα Γεωργίου εἶναι ἐπισημοτέρα εἰς διάκοσμον, λαμπροτέρα εἰς οἰκοδομὰς. Εἶναι ὁ φθινοπωρινὸς καὶ ὁ χειμερινὸς περίπατος. Ὁ θερινὸς περίπατος γίνεται κατὰ μῆκος τοῦ λιμενοβραχίονος ἀπολήγαν εἰς τὸν φάρον ἐν συμφυρμῶ ἐνίοτε ἀλλοκότῳ καὶ δυσάρεστῳ ἰῶν ἐκφορτωνομένων ἐμπορευμάτων ἐκ τῶν ὁποίων συχνὰ ἐκπέμπεται δυσσομία ἀποικιακῶν εἰδῶν. Ἡ τρίτη εἶναι ἡ θελκτικωτέρα καὶ ἀσυγκρίτως ὠραιότερα ἀπὸ φυσικῆς ἀπόψεως πλατεῖα. Ἡ πλατεῖα τῶν Ψηλῶν Ἀλωνιῶν. Ἡ ἀποψὶς ἀπὸ τὸ ὕψος τῆς ὠραίας αὐτῆς πλατείας εἶναι πραγματικῶς θαυμαστή κατὰ τὸ ἡλιοβασίλημα. Ἀπλοῦται ἀπαλὰ ὁ κορινθιακὸς καὶ ὑψώνονται εἰς σειρὰν δαντελωτὴν τὰ εὔγραμμα βουνὰ τῆς Ἀκαρνανίας καὶ διαφαίνονται ἐπὶ τοῦ ροδίνου τῆς δύσεως ζωηρὰ τὰ μακρυνὰ βουνὰ τῶν νήσων καὶ ἐκτείνεται ἰππευτικὴ ἢ πεδία ἢ εὐνδρος μὲ τὴν εὐφωστον βλάστησίν τῆς καὶ ὑψώνεται προστατευτικὸν τὸ Παναχαϊκὸν καὶ διαγράφεται εἰς ὠραίας γραμμὰς ὁ Παντοκράτωρ ἀποτελῶν διὰ τοῦ ἀνταυγάζοντος χρυσοῦ σταυροῦ τοῦ θόλου τὸ κορυφωμα τῆς ὁμαλῶς ἀπλουμένης κάτοθεν πόλεως. Ἐὰν ποιητῆς τῆς ἐμπνεύσεως ἐνὸς Πυθι-Δε-Σαβᾶν ἤθελε νὰ παραστήσῃ τὴν πολιούχον θεὰν ἐφορευούσαν τῆς πόλεως ὡς ἡ Γενεβιέβη τοῦ Γάλλου ζωγράφου ἀγγυπνῆ ἐπὶ τῶν Παρισίων, θὰ τὴν ἐτοποθέτει πρὸ

τοῦ παρίνου στηθαίου τῆς πλατείας τῶν Ψηλῶν Ἀλωνιῶν.

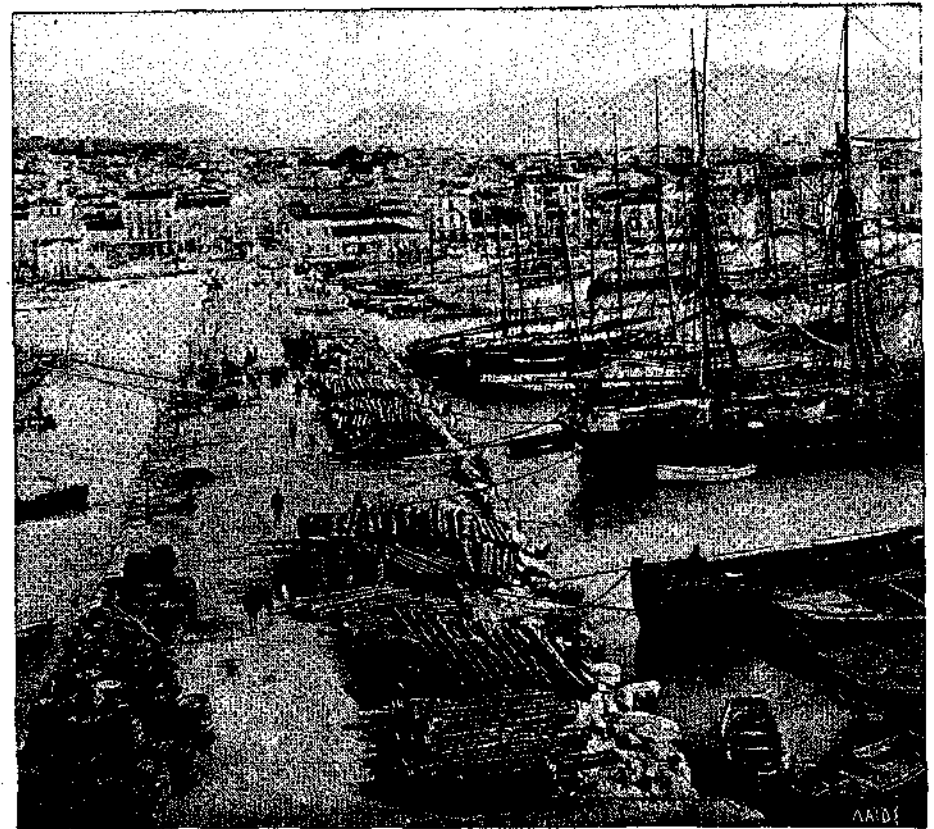
Χαρακτηριστικὸν τῆς πόλεως εἶνε αἱ ἑξωτερικαὶ στοαὶ τῶν οἰκοδομῶν ὥστε τὰ πεζοδρόμια τῶν πλείστων δρόμων νὰ εἶνε ὑπόστεγα. Καίτοι ἡ χωροστάθμησις ἐγίνετο πολὺ πλημμελῶς, οὐχ' ἦτον διὰ πόλιν εἰς τὴν ὁποίαν ἡ βροχὴ εἶνε συχνὴ καὶ διαρκής, αἱ στοαὶ εἶνε ἀληθινὰ εὐεργετικά. Κοινὸν αὐτὸ χαρακτηριστικὸν μὲ τὴν Κέρκυραν διότι οὐδεμία ἄλλη πόλις τῆς Ἑλλάδος ἔχει ἐν τῷ σχεδίῳ τῆς τὰς στοὰς αὐτάς.

Τὴν πλήρη ἀκμὴν τῆς καὶ τὴν ἰδιάζουσαν φυσιογνωμίαν τῆς ἔχει ἡ πόλις κατὰ τὸ φθινόπωρον, ἰδίως κατὰ τὸν μῆνα Σεπτέμβριον. Ἡ κίνησις κατὰ τὸν μῆνα τοῦτον εἶνε κίνησις μεγάλης ἐμπορικῆς πόλεως. Ὑπάρχει δραστηριότης ἐργασίας, κινήσεως, θορύβου συναλλαγῶν ὅλων ἀσυνήθης δι' ἀνατολικὴν πόλιν. Τὸ Λεσχίδιον, τὸ παραλιακὸν καφενεῖον, εἶνε κατὰ τὸν μῆνα Σεπτέμβριον πρώτης τάξεως ἑλληνικὴ ἀγορά. Κατὰ τὸν μῆνα αὐτὸν γίνεται ἡ ἐργασία ἡ ὁποία θὰ ἀποδώσῃ τὰς δαπάνας τοῦ ἔτους καὶ τὰς ὠφελείας ἢ τὰς ζημίας τῶν ἐμπορικῶν οἰκῶν. Ἐξήντα ἢ ἑβδομήντα μεσίται συναλλάγματος καὶ σταφίδων κινῶνται ὁλόγυρα ἀπὸ τὸ κέντρον αὐτὸ. Γίνονται διαπραγματεύσεις καὶ συμφωνίαι. Οἱ θαμῶνες ἔχουν ζωηρὸν τὸ βλέμμα. Εἶνε εὐκίνητοι. Εἶνε ζωηροὶ, ὀλιγόλογοι. Ἐτοιμοὶ δι' ἐκπλήξεις. Μιὰ εἰδήσις τοὺς ἐκσφενδονίζει. Ἐπανερχονται μὲ τὴν ἰδίαν δραστηριότητα. Τίποτε τὸ ἐξαπλωτικὸν ἐπὶ καρεκλῶν, τὸ φλύαρον, τὸ βαρὺ, τὸ δυσκίνητον, τὸ βαρῦθυμον, τὸ ἀδιάφορον. Σχεδὸν δὲν ἀναγνωρίζει κανεὶς τοὺς Ἑλληνας τοῦ εἰς τὸ κέντρον αὐτὸ τὰς μεσημβρινὰς ὥρας τοῦ Σεπτεμβρίου. Καὶ ἡ παραλιακὴ ὁδὸς παρουσιάζει τὴν ἰδίαν δραστηριότητα. Ὅγκοι κιβωτιῶν μεταφερομένων, καὶ κιβωτιῶν πλήρων, καὶ κιβωτιῶν κερφωμένων, καὶ κιβωτιῶν ζυγισμένων καὶ κιβωτιῶν ἀνελκυομένων ἐπὶ φορηγίδων. Ἡ σταφίδα εἰς τὴν δόξαν τῆς.

Εἰς τὰς Πάτρας ὑπάρχουν ἴσως τὰ τελευταία ἐμπορικὰ γραφεῖα τῆς Ἑλλάδος. Τὸ ἐμπόριον τῆς σταφίδος εἶνε τόσον πολὺπλοκον καὶ τόσον ἐντεταμένον ἐντὸς μικροῦ χρονικοῦ διαστήματος ὥστε ἀπαιτεῖ ἄριστον ἐμπορικὸν ὄργανισμὸν. Ἐδημιουργήθησαν ἐκ τούτου γραφεῖα τὰ ὁποία εἶνε μὲ ἐντέλειαν ὁργανωμένα καὶ μὲ τάξιν ἀληθῶς ἐμπορικὴν κατὰ τὰς σημερινὰς ἀπαιτήσεις τοῦ ἐμπορίου. Τὸ μόνον

δυσάρεστον εἶνε ὅτι ὀλίγα παλαιὰ ἐπωνυμῖα διατηροῦνται. Τὸ εἶδος τοῦ προϊόντος. Αἱ περιπέτειαί του, αἱ φυσικαὶ καὶ αἱ ἐμπορικαὶ, ἦσαν τοιαῦται ὥστε οἱ ἐμπορικοὶ οἰκοὶ ἐκ περιτροπῆς κατέρρεον καὶ ἀναστηλοῦντο. Εἰς τὸ εἶδος τοῦτο τοῦ προϊόντος ὑπάρχει σχεδὸν μοιραῖως ἡ διαδοχὴ. Τὸ περίεργον εἶνε ἡ ἀναστήλωσις πεσόντων οἰκῶν μὲ παγιότητα ἀσυνήθη πίστεως ἐμπορικῆς. Οἱ πτωχεύσαντες ἢ οἱ περιελθόντες καταδήλως εἰς τὰ πρόθυρα τῆς πτωχεύσεως εἶνε οἱ ἐμπορικῶς ἡγεμονεύοντες σήμερον. Μόνον προκειμένου περὶ σταφίδος ἡμπορεῖ κανεὶς νὰ περιμένῃ τόσον παράδοξα πράγματα!

Εὐθύς ὡς παρέλθουν οἱ δύο φθινοπωρινοὶ μῆνες τῆς ἐντεταμένης κινήσεως, ἡ πόλις ἐπανερχεται εἰς ἀπραξίαν, νάρκη, χαλάρωσιν συνήθη διὰ τὰς ἐπαρχιακὰς πόλεις τῆς Ἑλλάδος. Οὔτε κοινωνικῶς οὔτε πνευματικῶς ἔχει ἐνδιαφέρον τι ἡ κίνησιν τινα ἡ πόλις αὐτὴ ἢ δευτέρα τοῦ Κράτους. Ἡ πνευματικὴ ζωὴ ἀνάγκη νὰ προὑπάρξῃ διὰ νὰ διαπλάσῃ κοινωνικὴν κίνησιν. Ἐφ' ὅσον δὲν ὑπάρχει ἡ καλλιέργεια τοῦ πνεύματος, δὲν γεννᾶται ἡ ἀνάγκη τῆς ἐπικοινωνίας. Αἱ συγκεντρώσεις στεροῦνται τοῦ θελήτηρον τῆς λεπτῆς χάριτος τὴν ὁποίαν προσδίδει τὸ τραφέν εἰς τὴν ποίησιν καὶ τὴν μελέτην πνεύμα. Τίποτε δὲ ἐκπαιδευτικὸν καὶ πνευματικὸν εὐρύτερου κύκλου δὲν παρουσιάζει ἡ πόλις. Οὔτε Μουσεῖον, οὔτε Πινακοθήκην, οὔτε Βιβλιοθήκην, οὔτε Ἀνώτερον Διδασκῆριον, οὔτε Σύλλογον μὲ διαλέξεις, οὔτε Θέατρον ἀντάξιον τοῦ ὀνόματος, οὔτε συναυλίαν. Τίποτε ἀπὸ ὅ,τι ἡμπορεῖ νὰ ἐξάρῃ τὴν ἠθικὴν, νὰ προκαλέσῃ ἐπικοινωνίαν ἄσχετον ταπεινότερων ὁρμῶν. Διὰ τὸν λόγον τοῦτον εἰλκυσαν αἱ Ἀθηναίαι τὸν πληθυσμὸν τῶν ἐπαρχιῶν. Ἡ ἀνατροπὴ τῶν τέκνων κατ' ἀνάγκην εἶνε ἀτελής ὀπουδήποτε τῆς Ἑλλάδος μακρὰν τῶν Ἀθηνῶν. Εἰς τὴν πρωτεύουσαν, καὶ ἐὰν δὲν εἶνε εἰς τὸν ἀνάλογον βαθμὸν ἀνεπτυγμένη ἢ ἐκπαιδευσις καὶ ἡ ἀγωγή, ὑπάρχουν ὅμως τὰ μέσα τὰ ἀπαιτούμενα πρὸς τοῦτο. Εἰς τὰς ἑλληνικὰς ἐπαρχίας ἡ ζωὴ ἀλλάσσει ἀποτόμως καὶ ἡ κοινωνία ἐδρίσκειται στερομένη ὅλων τῶν ἀγαθῶν τοῦ νεωτέρου πολιτισμοῦ. Ὅλων τῶν ἀνέσεων τὰς ὁποίας ἐπενόησεν ἡ ἀνάγκη τῆς εὐζωίας. Ὅλων τῶν ψυχικῶν τέρψεων ὅσας πρὸς συγκράτησιν τοῦ ἠθικοῦ, καμπιόμενου ἀπὸ τὴν βιωτικὴν πάλιν, ἐδημιούργησεν ἡ ἀνάγκη. Ὅλων τῶν ἐφοδίων μὲ τὰ ὁποία κατέρχεται σήμερον εἰς

ΑΠΟΨΙΣ ΤΩΝ ΠΑΤΡΩΝ

τὴν πάλιν ὁ ἐργάτης. Ὡς κορύφωμα τῶν στερήσεων αὐτῶν τῆς κοινωνίας τῆς ἀστικῆς ἢ ὁποία ἀνήκει εἰς σφαῖραν πνευματικότεραν, ἔρχεται ἡ διοικητικὴ χαλάρωσις τοῦ Κράτους καὶ ἡ οικονομικὴ κρίσις τῶν ἀγροτῶν. Ἐν ἀπὸ τὰ μελαγχολικώτερα θεάματα τῶν Πατρῶν εἶνε αἱ πολυάριθμοι ἀναχωρήσεις τῶν μεταναστατῶν. Εἰς τὸ ἄκρον τοῦ λιμενοβραχίονος προσδένεται κατὰ δεκαπενθήμερον ἐν ὑπεροκειάνειον ἀτμόπλοιον πελωρίων συνήθως διαστάσεων ἐπὶ τοῦ ὁποίου πανηγυρικῶς ἐπιβιβάζονται οἱ μετανάσται κατὰ ἑκατοντάδας. Συνήθως ὁ ἀριθμὸς τῶν μεταναστατῶν δὲν εἶνε κατώτερος τῶν χιλίων. Εἰς τὸ κατὰστρωμα οἱ μετανάσται εὐθυμοῦν, τραγουδοῦν δημοτικὰ τραγούδια, θορυβοῦν, φωνάζουν, σκώπτουν, γελοῦν ἀνύποπτοι διότι ὁ ὠκεανὸς ἀπλοῦται διὰ νὰ τοὺς ἀπομακρύνῃ κατὰ χιλιάδας μιλίων καὶ νέα φάσις τῆς ζωῆς μὲ πάλιν ἀπαιτοῦσαν ρωμαλέον ὄργανισμὸν ἐγκαινιάζεται ἀφ' ἧς ὥρας τὸ ἀτμόπλοιον ἀρχίσῃ νωθρὰ νὰ ξεκινᾷ καὶ

τινάσσονται ἀπὸ τοῦ καταστρώματος καὶ τῆς παραλίας τὰ λευκὰ μανδύλια ἀπέναντι τοῦ τελευταίου ἀποχαιρετισμοῦ. Εἰς τὴν παραλίαν τὸ θέαμα εἶνε μελαγχολικώτερον. Οἱ περίεργοι παρακολουθοῦν τὸ θέαμα τοῦ ἀπαίροντος πλοίου καὶ μεταξὺ τοῦ πλήθους κλαίουσιν αἱ γυναῖκες καὶ οἱ συγγενεῖς τῶν ἀπερχομένων εἰς τὸν Νέον Κόσμον. Ἡ ἐπαρχιακὴ ζωὴ ἐκφεύγει καὶ ἀπὸ τοὺς ἀγροὺς καὶ ἀπὸ τὰς πόλεις μὲ γοργότητα ἢ ὁποία γεννᾷ ἀνήσυχον μελαγχολίαν.

Διὰ τὰς Πάτρας μοναδικὴ πλέον ζωογόνησις παραμένει τὸ ἐμπόριον. Ἐὰν καὶ τοῦτο περιορισθῇ, ἐὰν διασπασθῇ πρὸς ἄλλας διευθύνσεις ὅπως ἔχει τὴν τάσιν, ἐὰν χαλαρωθῇ ἐκ τοῦ περιορισμοῦ τῆς παραγωγῆς, τότε καὶ ἡ δευτέρα πόλις τῆς Ἑλλάδος θὰ χάσῃ τὴν σημασίαν τὴν ὁποίαν σήμερον ἀκόμη διατηρεῖ κατὰ τοὺς φθινοπωρινοὺς μῆνας.

Ἡ πόλις τῶν Πατρῶν ἔχει μακρὰν καὶ ἐν-

δοξον ιστορίαν. Ἀρχαιότερον ἢ πόλις ἦτο μία ἐκ τῶν δώδεκα ἀρχαίων. Οἱ κάτοικοι δὲ τῆς πόλεως ἀπὸ τῶν ἀρχῶν τῆς 15ης ἑκατονταετηρίδος ἦσαν Ἴωνες κατελθόντες ἐξ Ἀττικῆς. Τὴν ὀνομασίαν τῆς ἢ πόλις ὀφείλει εἰς τὸν Πατέρα υἱὸν τοῦ Πρευγένους τοῦ Ἀγήνορος ὁ ὁποῖος κατὰ τὸ ἔτος 1082 π. Χ. συνήνωσεν τοὺς συνοικισμοὺς εἰς μίαν πόλιν τὴν ὁποίαν ὠνόμασε ἀπὸ τοῦ ἰδίου ὀνόματος Πάτρας. Ἡ πόλις ἔκτοτε διεδραμάτισε ἐνεργὸν πρόσωπον εἰς τὴν ἑλληνικὴν ιστορίαν. Τὸν καλλωπισμὸν τῆς ἢ πόλις ὁποῖον τὸν περιγράφει ὁ Πανσανίας ἐκ ναῶν, ἀγαλμάτων, μνημείων, φδείου ὀνομαστοῦ, ὀφείλει εἰς τὸν Αὔγουστον καὶ ὕστερον εἰς τὸν Νέρωνα.

Κατὰ τὴν χριστιανικὴν περίοδον αἱ Πάτραι ἐπρωτοστάτησαν εἰς τὸν ἀγῶνα κατὰ τῶν ἐθνικῶν διὰ τοῦ ἀποστόλου Ἀνδρέου κηρύξαντος ἐν τῇ πόλει ταύτῃ τὸν χριστιανισμόν. Ὁ ἀνθύπατος τῆς Ἀχαΐας Αἰγεάτης κατεδίκασεν εἰς τὸν σαυρικὸν θάνατον τὸν ἀπόστολον. Τὰ λείψανα τοῦ Ἁγίου ἐνέδωκαν οἱ Πατρεῖς τῇ ἀπαιτήσει τοῦ Αὐτοκράτορος Κωνσταντίνου νὰ μεταφερθῶσιν εἰς Κωνσταντινούπολιν ὑπὸ τὸν ὄρον τῆς μετοχετεύσεως τοῦ ὕδατος ἐκ τῶν ὑπαρωγῶν τοῦ Παναχαϊκοῦ εἰς τὴν πόλιν διὰ δαπάνης τοῦ αὐτοκράτορος.

Κατὰ τοὺς χρόνους τῆς Φραγκοκρατίας αἱ Πάτραι παρεδόθησαν εἰς τοὺς Φράγκους, κατὰ τὴν διανομὴν δὲ τῆς Πελοποννήσου εἰς βαρωνίας αἱ Πάτραι ἐδόθησαν εἰς τὸν Γουλιέλμον Ἀλαμάνο δστις καὶ εἶχεν εἰς αὐτὰς ἔδραν (1209). Βραδύτερον ὅμως ἢ διοικήσεις ἀνετέθη εἰς τοὺς Λατίνους ἀρχιεπισκόπους τοὺς ἐδρεύοντες ἐν Κωνσταντινουπόλει καὶ ἐξαρτωμένους μᾶλλον ἐκ Ρώμης. Ὁ πρῶτος Ἕλληνας μητροπολίτης τῇ συγκαταθέσει τοῦ Πάπα διωρίσθη ἐν Πάτραις τὸ ἔτος 1315, ὁ Μιχαὴλ. Τοσοῦτον προηγμένος ἦτο ὁ πολιτισμὸς εἰς τὰς Πάτρας τότε ὥστε ἐξ Ἰταλίας κατήρχοντο νεοὶ καὶ νεανίδες ὅπως ἐκπαιδευθῶσιν ἐν Πάτραις. Ἡ πόλις ἔκειτο ὅπου σήμερον ἢ Ἄνω Πόλις ἦτο δὲ ἐμπορικωτάτη.

Κατὰ τὸ ἔτος 1404 ὁ Λατίνος ἀρχιεπίσκοπος Πατρῶν Στέφανος Ζαχαρίας ἀνίκανος νὰ ὑπερασπίσῃ τὴν πόλιν κατὰ τῶν Τούρκων ἀπεφάσισε,

συναινέσει τοῦ Πάπα, νὰ πωλήσῃ αὐτὴν εἰς τοὺς Ἐνετοὺς ἐπὶ πενταετίαν ἀντὶ 500 δονατῶν ἐτησίως. Μετὰ τὴν πάροδον τῆς πενταετίας οἱ Ἐνετοὶ ἀπέδωκαν τὴν πόλιν εἰς τὸν αὐτὸν ἀρχιεπίσκοπον τὸν ὁποῖον διεδέχθη κατὰ τὸ 1424 ὁ Πανδόλφης Μαλατέστας ἐπὶ τοῦ ὁποῖου Κωνσταντίνος ὁ Παλαιολόγος ἐγένετο κύριος τῶν Πατρῶν καταλύσας τὴν αὐτόνομον φραγκικὴν ἐκκλησιαστικὴν ἡγεμονίαν.

Κατὰ τὸ ἔτος 1446 ὁ Μουράτ ἐπελθὼν διὰ τοῦ Ἰσθμοῦ ἐδήλωσε τὰς Πάτρας μὴ δυνήθεις ὅμως νὰ κυριεύσῃ τὸ φρούριον ἔκλεισεν εἰρήνην πρὸς τὸν Κωνσταντίνον Παλαιολόγον ὅπως ἢ πόλις καταστῇ μόνον ὑποτελής εἰς τοὺς Τούρκους. Μετὰ τὴν ἄλωσιν τῆς Κωνσταντινουπόλεως Μωάμεθ Β' κατέκαυσε τὰς Πάτρας. Ὑπὸ τοὺς Τούρκους αἱ Πάτραι ἔπαθον ὅτι καὶ ἡ λοιπὴ Ἑλλάς. Κατὰ τὴν ἐπανάστασιν τοῦ ἔτους 1769, τὴν ἐπιλεγομένην τοῦ Ὁρλώφ, δέκα πέντε χιλιάδες Ἀλβανοὶ εἰσβαλόντες εἰς τὴν πόλιν κατέστρεψαν τὰ πάντα. Μὲ τὴν πάροδον τοῦ χρόνου ἐκτίσθη πάλιν ἢ πόλις καὶ ὁ πληθυσμὸς τῆς ἠῆξῃσε ἕνεκα τῆς ἐμπορικῆς κινήσεως καὶ τῆς συγκοινωνίας αὐτῆς μετὰ τὴν Ἑσπερίαν. Κατὰ τὸ 1820 ἢ πόλις τῶν Πατρῶν κατοικεῖτο ἀπὸ 12 χιλιάδας Ἑλλήνων καὶ 14 χιλιάδας Τούρκους. Κατὰ τὸ ἔτος ὅμως 1828 οἱ κάτοικοι μόλις ἀνήρχοντο εἰς 4 χιλιάδας.

Κατὰ τὸ ἔτος 1821 πρώτη σύγκρουσις μεταξὺ Τούρκων καὶ Ἑλλήνων ἐγένετο εἰς Πάτρας τῇ 21 Μαρτίου ἡμέρᾳ Τετάρτῃ τῇ 3ῃ ὥρᾳ τοῦ ἀπογεύματος εἰς τὴν πλατεῖαν Ἁγίου Γεωργίου. Ἀπὸ τῆς ἡμέρας ἐκείνης ἤρχισεν ἢ πολιορκία τοῦ φρουρίου. Τὸ πρῶτον πολιορκηθὲν τοῦτο φρούριον τελευταῖον ἀπληλευθέρωθη διὰ τῆς συνδρομῆς τῶν γαλλικῶν στρατευμάτων ὑπὸ τὸν Μαΐζωνα.

Εἰς τὸ σύντομον αὐτὸ σημεῖωμα τῆς ιστορίας τῶν Πατρῶν ἐγκλείεται ζωὴ πολὺ πλεονέκτος καὶ πλεον ποιικίλη τῆς ζωῆς τὴν ὁποίαν διάγει σήμερον ἢ πόλις. Τὸ μέλλον τῆς πόλεως δὲν φαίνεται καλλίτερον τοῦ παρόντος καὶ εὐχάριστον ἀκόμη θὰ ἦτο ἀπὸ οικονομικῆς ἀπόψεως ἢ διατήρησις τῆς σημερινῆς κινήσεως καὶ ζωῆς. Ἄλλην φιλοδοξίαν δὲν ἔχει ἢ πόλις.

ΠΕΡΑΣΤΙΚΟΣ

ΤΟ ΔΕΚΑΠΕΝΘΗΜΕΡΟΝ

ΛΟΓΟΙ ΚΑΙ ΑΝΤΙΛΟΓΟΙ

Ἀπολογία Ἰταλοῦ Μισέλληνοσ...

Εἰς τὸν λαϊκὸν Ἰταλικὸν φύλλον καταγγέλλεται ἀπὸ τὸν ἀθηναϊκὸν τύπον δι' ἐγκλημα καθοσιώσεως. Τὸ μισέλληνο χωρὶς ἄλλο Ἰταλικὸν περιοδικόν, δίδον τὴν εἰκονογραφίαν τῆς ὑποδοχῆς τοῦ Βίκτωρος Ἐμμανουὴλ εἰς τὰς Ἀθήνας, ἠθέλησε ἢ ἐφαντάσθη νὰ καταγγέλλῃ τοὺς φραγκοκροῦστας — νὰ μίαν λέξις πού ἀπέθανε τραγικῶς — τῆς Ἑλληνικῆς πρωτευούσης καὶ ἐγένεσε τοὺς σημαστολιστοὺς δρόμους, ἀπὸ τοὺς ὁποῖους ἐπέρασεν ἢ βασιλικὴ πομπή, μὲ φουστάνες, φέσια, πάλες καὶ ὄλας τὰς σχετικὰς γραφικότητας τῆς ἐθνικῆς μας ἐνδυμασίας. Ἡ πλαστογραφικὴ τόλμη τοῦ Ἰταλικοῦ περιοδικοῦ δὲν ἐλογόρισε κανένα κοστούμι τοῦ τελευταίου σερμοῦ, κανένα ὑψηλὸν ἀναδιπλωμένον περιλαίμιον, κανένα παναμῶν, κανένα λαϊμοδέτην καὶ εἰς τὰ ἀγγλικά καὶ ἀμερικανικά ἐξώρραφα καὶ πολύχρωμα ὑποδήματα ὑποκατέστησε, μὲ τὴν πλεονεχθεῖα αὐθαίρεσιν, τὰ κόκκινα φουστὰ τσαρούχια. Μὲ μίαν μονοκονδυλίαν ἐσβυσεν ἔτσι ὅλους τοὺς ἀγῶνας τοῦ ἐλευθέρου βίου τοῦ ἔθνους, μακροὺς καὶ ἐνδόξους ἀγῶνας προόδου καὶ πολιτισμοῦ, καὶ μᾶς ἔφερε χωρὶς νὰ μᾶς ἐρωτήσῃ ἕκατὸ τοῦλάχιστον χρόνιον ὅπως. Καὶ δυστυχῶς δὲν εἶναι ἢ πρώτη φορά πού συμβαίνει τὸ πᾶγμα αὐτό. Εἰς κάποια ἄλλη διεσθὴ πανήγυριν τῆς ἑλληνικῆς πρωτευούσης τὸ ἴδιον συνέβη καὶ ἐνθυμοῦμαι ἀκόμη, ὅτι τὴν ἐποχὴν πού μερικοὶ πρόμαχοι τῶν πατρῶν ἐτυροπόλησαν τὴν Εὐαγγελικὴν Ἐκκλησίαν τοῦ Πειραιῶς, ἕνα σοβαρώτατον ἀγγλικὸν περιοδικὸν ἐτόλμησε πάλιν νὰ ἐνδύσῃ ὅλον τὸν μακροχρόνιον ὄχλον τῶν ἐμπρησθῶν μὲ τὸ ἔνδυμα πού, ὅπως λέγει τὸ περίηρον ἐγκεκρομένον διδακτικὸν βιβλίον, ἔχει τὴν ιδιότητα νὰ φανερώσῃ ὅσα πρέπει νὰ φανερόνται καὶ νὰ κρύπτῃ « ἢ κρύπτειν ὄματα θηλέων χρῶν » κατὰ τὸ Εὐριπίδειον στίχον.

Ἡ Τέχνη — καὶ ἢ στοιχειωδέστερα ἀκόμη — παρουσιάζει ἀλήθειαν πολλὰ περιέργη καὶ δυσερμηνεύτα πρᾶγματα. Οἱ παλαιότεροι, κατὰ γενικὸν σχεδὸν κανόνα, τὴν ἐξαπατήσαν ὡς μίμησιν τῆς φύσεως. Ἡ ἐρμηνεία δὲν ἦτο καὶ πολὺ λογικὴ. Ἐνόσφ ἢ φύσις ζῆ καὶ βασιλεύει τριγῶν μας, δὲν ὑπάρχει βέβαια κανένας λόγος νὰ τὴν ἐπομοιοῦμεθα καὶ νὰ θαυμάζωμεν τὴν ψυχρὰν μίμησιν περισσώτερον ἀπὸ τὸ ζωντανὸν πρότυπον. Ἀπὸ τὴν λογικὴν αὐτὴν σκέψιν ἐβγῆκεν ἢ ἐρμηνεία τῆς τέχνης, ὡς τελειοποιήσεως τοῦ φυσικοῦ κόσμου. Καὶ ὁ Ὄσκαρ Οὐάιλντ, ὁ ὁποῖος ὑπέθεσε ἕνας αἰσθητικὸς δὲ ἄτικτον πνεῦμα, εἶπεν ὑπερθεματίζων ὅτι ἢ Τέχνη διορθώνει τὴν Φύσιν καὶ ὅτι καθήκον μας εἶνε, ὅσον τελειοποιούμεθα ὅσον περισσότερο νὰ γινώμεθα τεχνικοί. Ὑπὸ τὴν ἐποχὴν αὐτὴν ἢ στοιχειώδης τέχνη τοῦ Ἰταλοῦ εἰκονογράφου ἠθέλησε φαίνεται ἢ ἀσθάνθηται τὴν ἀνάγκην νὰ φανῇ νεοτεριστικὴ. Καὶ διάρθρωσε τὴν φύσιν. Τὴν διώρρωσε φονεύουσα τὴν ἀλήθειαν, καὶ ἀναστήνουσα ἕνα ψεῦδος ὀραιότερον καὶ πλεον ἀληθινὸν ἴσως ἀπὸ τὴν ἀλήθειαν, ἕνα ψεῦδος γεμάτον ἀπὸ γραφικότητα, ποιικίαν καὶ χάριν.

Τὸ ἐγκλήμα του πρέπει νὰ ὁμολογήσωμεν ὅτι εἶνε ἀξίον τῆς συγγνώμης μας. Ἐγὼ τοῦλάχιστον σὰς βεβαίονω, ὅτι ὅταν εἶδα τὴν εἰκόνα αὐτὴν δὲν κατέληφθην ἀπὸ καμμίαν ὀργάνησιν. Εἰμπορῶ νὰ σὰς εἰπῶ μάλιστα, ὅτι συγκρίνων αὐτὴν πρὸς ὄλας τὰς φωτογραφικὰς ἀπεικονίσεις τῶν Ἰταλοελληνικῶν ἑορτῶν,

τὴν εὐρῆκα ὀραιότερα ἀκόμη. Καὶ τοῦτο χωρὶς κανενὸς εἰδους σωβριανοῦ, πατριολατρειῶν ἢ ἔφεσιν ἀναστολῶσεως τοῦ ἐθνικοῦ ἐνδύματος. Ἐτσι ἀπλοῦστα αὐτὴν κατ' ἐαυτὴν. Ὅταν ἢ τύχη μ' ἔφερε μίαν φορὰν ἐπάνω εἰς τὰ βουνὰ τοῦ Μαυροβουνίου, κατὰ τὴν ἐποχὴν τῶν γάμων τοῦ διαδόχου Δανιὴλ, καὶ ἢ ἑορτάζουσα Κεττίγγη παρουσιάσθηκεν ἐμπρὸς μου ὡς μία φαντασμαγορία μυθικοῦ λαοῦ ἠρώων, διαβαίνοντες μὲ τὰ γραφικὰ τὸν ἐνδύματα, τοὺς ἀστράπτοντας ὀπλισμοὺς καὶ τὰς ὀραιὰς κινήσεις φανταστικοῦ κόσμου ὑπὸ τὸν ἥλιον, τὸν φωτίζοντα τὴν πεζότητα τοῦ εἰκοστοῦ αἰῶνος, ἐνθυμοῦμαι ὅτι ὀρκίσθηκα εἰς τὸν ἑαυτὸν μου νὰ μὴ λησμονήσω ποτέ τὴν ἐντύπωσιν αὐτὴν. Διότι δὲν ὑπῆρχεν ἐλπίς νὰ τὴν ξαναεὐρω. Ἡ στοιχειώδης καὶ βίβανση τέχνη τοῦ Ἰταλοῦ εἰκονογράφου, μὲ τὴν θεληματικὴν ἢ ἀκονσίαν διόρθωσιν τῆς φύσεως, ἦλθεν ὕστερα ἀπὸ τόσα χρόνια νὰ μὴ ξαναδοῦσῃ, ἀσθηματικώτερα αὐτὴν τὴν φορὰν καὶ πλησιέστερα εἰς τὴν ψυχὴν μου, μίαν ἀνάλογην ἐντύπωσιν. Ὅποιος θέλει ἄς μὲ πιστεύσῃ.

Δὲν ἤξερω τώρα ἐάν ἢ ξένη πλαστογραφία εἰς βάρους τοῦ νεοελληνικοῦ πολιτισμοῦ θὰ σταματήσῃ ἕως ἐδῶ. Ὑπάρχον ἀκόμη πολλὰ πρᾶγματα τῶν Ἰταλοελληνικῶν ἑορτῶν πού ἐμειναν ἀνεικονογράφητα. Ὁ σὸφός καὶ φιλότεχνος Ἰταλὸς μονάρχης, ὁ ὁποῖος ἐτίμησε μὲ τὴν φιλίαν τὸν τὸν Δ' Ἀγνούτσιω, μόνον διὰ τοὺς ποητικῶν του τίτλους, δὲν ἐπεσκέφθη μόνον τὴν Ἀκρόπολιν, τὸ Θησεῖον καὶ τὰ ἀρχαιολογικὰ μας μνησεία. Ἐγνώρισεν, ὅσον ἢτο δυνατόν εἰς τὴν ὀλιγοήμερον διαμονὴν του, καὶ τὴν νέαν μας ζωὴν καὶ τὴν νέαν μας τέχνην. Διὰ νὰ μὴν ἀναφέρω ὄλα τὰ ἄλλα πού εἶδε καὶ ἐγνώρισε — τόσας ὀδὰς καὶ τόσους στίχους — ὁ καλὸς μου φίλος κ. Νάζος, ὁ μουσικὸς αὐτοκράτωρ τῶν Ἀθηνῶν, τοῦ παρουσιάσεν ἕνα βράδην τὴν ἐθνικὴν μας μουσικὴν μὲ τὸν κ. Σουαζὶ καὶ τὴν κυρίαν Φεράλδην. Ὁ κ. Σουαζὶ διηρῆνε τὴν ὀρχήστραν, ἀντὶ τοῦ κ. Σαμῆρα, τοῦ ὁποῖου τὸ ὄνομα ἐμοιάζει μὲ Ἰταλικὸν καὶ εἰμποροῦς νὰ γεννηθῇ ἀμφιβολίας περὶ τῆς ἑλληνικῆς ἰθαγενείας του, καὶ ἢ κ. Φεράλδην, μὲ τὴν γλυκυτάτην φωνὴν τῆς, ἐτραγουδῆσεν ἑλληνικὰς μελωδίας, πού ἐμάγευσαν, ὅπως λέγουσιν οἱ γνωρίζοντες, τὸν Ἰταλὸν βασιλέα. Ὑποθέτω ὅτι αἱ σκηναὶ αὐταὶ δὲν θὰ μείνουν ἔξω ἀπὸ τὴν Ἰταλικὴν εἰκονογραφίαν. Καὶ ὅταν ὁ εἰκονογράφος τοῦ Ἰταλικοῦ περιοδικοῦ ἀναπαυστήσῃ πάλιν τὴν ἑλληνικὴν συναντίαν, ὅταν μᾶς δώσῃ τὴν ὀραιάν κεφαλὴν τοῦ ἀγαπητοῦ μου κ. Νάζου, στολισμένην μὲ τὸ ἑλληνικὸν φέσι, τὸν κ. Σουαζὶ διεσθίνοντα μὲ λευκὴν φουστάνῆσαν τὴν ἐθνικὴν ὀρχήστραν καὶ τὴν κυρίαν Φεράλδην ψάλλουσαν μὲ τὸ γραφικὸν ἔνδυμα τῆς Μεγαρίτισσας τῆς ἑλληνικῆς μελωδίας, ἐπὶ τῶν ὁποῖων ὁ μουσοργὸς τοῦ μέλλοντος θὰ ὀφάνῃ τὸν ἀρμονικὸν πλοῦτον τῆς ἑλληνικῆς του ψυχῆς, δὲν θὰ εὐρεθῇ ὑποθέτω κανένας νὰ διαμαρτυρηθῇ κατὰ τοῦ πτωχοῦ τεχνίτου. Διότι αὐτὴν τὴν φορὰν ὁ Ἰταλὸς μισέλληνας θὰ λέγῃ τοῦλάχιστον τὴν ἀλήθειαν.

Π. Νβ.

ΞΕΝΟΙ ΝΕΟΕΛΛΗΝΙΣΤΑΙ

Πίος Τσιούτι — Pio Ciuti

ὍΤΑΝ, πρὸ ὀλίγων ἐτῶν, ἕνα ἀπὸ τὰ θεωρητικὰ μας εὐρίσκειτο εἰς τὸ Λιβόρνον, οἱ Ἕλληνες ἀξιωματικοὶ εἶχαν τὴν ὀραιάν ἐκπληξιν νὰ γνωρίσωσιν ἕνα

Πίος Τσιούτι

από τους θερμότερους φίλους της πατρίδος των. Ο θερμός αυτός φιλέλλην έφερε το ιερατικό σχήμα, όμιλούσε τα νεοελληνικά, έκαμνε διαλέξεις ύπερ της Ελλάδος, ήτον από τους τακτικότερους επισκέπτας του Ελληνικού θωρηκτοῦ, ένδιεφέρετο διά την φιλολογίαν μας, ένγνώριζε τά δημοτικά μας τραγούδια και άγαποῦσε ως ποιητής την έλληνικήν φύσιν και την νεοελληνικήν ζωήν, την ζωήν των βουνών μας και των κάμπων, την ζωήν των παρθένων άγροτικών πληθυσμών, πού είχε γνωρίσει περιπαθής προσκυνητής της έλληνικής γης. Ο ποιητικός αυτός ιερεύς, νέος, ώραιος, γεμάτος ζωήν και ποίησιν, ήτον ο Πίος Τσιούτι.

Έκτοτε είχα άκούσει νά γίνεται λόγος διά τόν ποιητικόν αυτόν φίλον της Ελλάδος. Αργότερα έντυχε νά πέσουν εις τά μάτια μου μερικά έργα του ένπνευσμένα από την νεοελληνικήν ζωήν, μερικά άρθρα του εις Ιταλικάς έφημερίδας, με θέμα πάντοτε την Ελλάδα, και έντυχε νά φθάση έως τάς ακούς μου ή ήχη μερικών διαλέξεών του εις Ιταλικά κέντρα, άπολογίων διά τά έθνικά μας ζητήματα, συνηγοριών διά τά έλληνικά δίκαια. Κατόπιν ή ώραία επιδείξις των ξένων φιλολογιών, ή «Nuova Rassegna» μάς έπαρουσίασε τόν Πίον Τσιούτι τακτικόν χρονογράφον της νεοελληνικής λογοτεχνίας και μεταφραστήν από τους όλίγους τών δημοτικών μας τραγουδιών, τού Σολωμού, τού Βαλαωρίτη, τού Μαρκορά και των συγχρόνων ποιητών και λογογράφων. Και πέρσει μία έπίσκεψις εις την Ιταλίαν τού άληθμονήτου και δυστυχισμένου φίλου μου Ζουφρέ, μου έφερε πλησιέστερα τόν συμπαθητικόν Ιταλόν λόγιον. Ο Ζουφρές, μεταφράζων τόν Δάντε και περιηγούμενος την Ιταλίαν, προσκυνητής της Δαντικής πατρίδος, ένγνώρισε τόν Τσιούτι εις τό Λιβόρνον και ήλθε φέρων μαζί του ένθουσιασμούς και άγάπην διά τόν ποιητικόν φίλον της Ελλάδος. Ητο περρωμένος, ύστερ από λίγους μήνας, νάναγγείλω εγώ εις τόν Πίον Τσιούτι, τό άδικον σβισμόν της έξαιρετικής ατής και τόσον συμπαθητικής ψυχής και νάνταλλάξω μαζί του από μακράν την πρώτην χειραψίαν. Επάνω από τόν πυρόν τάφον τού φίλου μου. Η φίλια μου με τόν Ιταλόν ποιητήν έλαβεν έτσι μίαν θρησκευτικήν καθιέρωσιν.

Ο Πίος Τσιούτι ένγενήθη εις την Φλωρεντίαν, εις τάς 14 Οκτωβρίου 1873. Έκαμε τάς πρώτας του σπουδάς εις την ώραίαν πατρίδα του Δάντε και την Σιέναν. Νεώτατος άκόμη έδίδαξε έλληνικήν γραμματολογίαν εις τό Κολλέγιον των Δομινικανών Πατέρων της Φλω-

ρεντίας και κατόπιν Ηθικήν Θεολογίαν εις τό Σεμινάριον τού Λιβόρνον. Ένα τυχαίον περιστατικόν έφερε τόν Τσιούτι, μ' έκτακτον άποστολήν κηρύγματος, εις την Κέρκυραν, όπου έκήρυξε τόν λόγον τού Θεού, κατά την τεσσαρακοστήν τού 1901.

Έρωτευμένος με την άρχαίαν και την νέαν Ελλάδα, της οποίας ένγνώριζε τόσον καλά την γλώσσαν, την ιστορίαν, την φιλολογίαν, τάς παραδόσεις, με μίαν άσβεστην δίψαν γνώσεως, θέας, και μελέτης της έλληνικής ζωής, ο Ιταλός Δομινικανός έκήρυξεν εις την Κέρκυραν με μίαν ένπνευσιν έντελώς ξεχωριστήν. Τό κήρυμά του ήτο ποίησις, και όλη ή Κέρκυρα υπεδέχθη τόν νεαρόν ρήτορα με θαυμασμόν και άγάπην. Τότε έξεφώνησε τόν θαυμάσιον λόγον του κατά την Έθνικήν Έορτήν της 25 Μαρτίου κ' έγραψε τάς Κερκυραϊκάς του Αναμνήσεις, γεμάτας από ιερών ένθουσιασμών και άττικην χάριν. Και τότε τού ένγεννήθη ή έπιθυμία νά ιδή και νά γνωρίση όλην την Ελλάδα, έπισκεφθείς τάς Αθήνας, όπου έμεινεν επί πολύ, χωρίς νά τόν μαντεύσωμεν, την Δέσβον, την Χίον, την Σάμον, την Σηστόν, την Αρβυδον, μέχρι τού Έλλησπόντου. Μετά τό πρώτον του αυτό ταξίδι έπανήλθε άλλες δύο φορές εις την Ελλάδα, έρωτευμένος με τάς καλλονάς της, διέτρεξε την Αλβανίαν, την Ηπειρον, την μικράν Ασίαν, και έπιστρέψας εις την Ιταλίαν, έκαμεν, εις τό Φόρλι, την περιγραφήν των ταξιδίων του, με μίαν έφράδειαν, εις την όποιαν, κατά την γνώμην των Ιταλών κριτικών, δέν ήξευσε κανείς τί νά θαυμάση περισσότερο, την χρυσήν άριστοκρατικήν άπλότητα, την κίνησιν τού ύφους του ή την ώραίτητα της σκέψεώς του. Έτσι όλη σχεδόν ή νέα ζωή τού Πίου Τσιούτι — μόλις εινε 34 ετών — έπέρασεν άφιρωμένη εις την Ελλάδα.

Ο Πίος Τσιούτι εινε συγγραφέυς πολλών ποιητικών και πεζών έργων, των περισσότερών ένπνευσμένων από την Ελλάδα. Αί «Αναμνήσεις» του «Ricordi» εινε ένς τόμος ποιημάτων, πού τάς χαρακτηρίζει άβρός ιδανισμός, βαθύ άριστοκρατικόν αισθημα και μία άνύψωσις θρησκευτική της ποιητικής συγκινήσεως προς ένα φωτεινόν, θεοκατοίκητον ούρανόν. Οί σίχοι του εινε άρμονικοί, ευστροφικοί και έλαφροκίνητοι, και ή ώραία τσοκανική φωνή εις τά χείλη τού νέου ποιητού άντηχεί με συμπαθητικήν μελωδίαν. Τά «Έλληνικά Ακραγιάλια» εινε ένς τόμος διηγημάτων, καθαρώς νεοελληνικών. Η νεοελληνική ζωή περνά εκεί μέσα ζωντανή, γραφική και άληθινή, ή ψυχή τού Έλληνικού λαού δονείται εις τάς ώραίας αυτάς σελίδας, και τά ιδεώδη και οί πόνοι του άπηχούν εις την συγνήν ρητορικήν έξαρσιν τού νέου συγγραφέως. Ένα από τά διηγήματα αυτά: «Η Παρθένα των Χασίων» δημοσιευθέν πρό όλίγων μηνών εις τό «Νέον Αστν», κατά μετάφρασιν τού δυστυχισμένου Ζουφρέ, κ' ένπνευσμένον από τόν άτυχή πόλεμον τού 1897, γεμάτον από ώραίας περιγραφάς και ζωντανάς εικόνας όρεινης ζωής, γεμάτον πόνον και μελαγχολίαν, έμπορεί νά δώση μίαν ιδέαν των διηγημάτων αυτών, των όποιων ίσως τό μόνον έλάττωμα εινε κάποια ρητορική υπερβολή και κάτι μελοδραματικόν εις την σκηνοθεσίαν, έλάττωμα πού όφείλεται πάλιν εις υπερβολήν άγάτης, εις υπερβολήν ένθουσιασμού, εις έντασιν λαορείας έλληνικής. Όρισμένως όμως από την έκτεταμένην φιλολογίαν των διηγημάτων, τά όποια ένέπνευσεν εις ξένους ή Έλληνική ζωή, και εις τά περισσότερα των όποιων υπό τά έλληνικά όνόματα, τό έλληνικόν ένδυμα και τά έξωτερικά έλληνικά ήθη κρητόνται συνήθως διεθνής νευρόσπαστα, τά νεοελληνικά διηγήματα τού Τσιούτι εινε τά περισσότερα παλλόμενα από την άληθινήν έλληνικήν ζωήν, την όποιαν θέλει ο συγγραφέυς με τόσην άγάπην νά φέρη πλησιέστερα προς τό

ώραιον γειτονικόν έθνος, πού τόσαι κοινά περιπέτεια τό ένώνουν με την Ελλάδα, εις την ιστορίαν τού πολιτισμού. Και τό ένγενές αυτό ιδανικόν ο Ιταλός λογογράφος δέν έπαυσε νά επιδιώκη ούτε μίαν στιγμήν. Η σειρά των διαλέξεων του διά την Ελλάδα, ή άξιόσημειωτος κριτική του διά τόν Σολωμόν, αί άπαράμιλλοι, κατά την γνώμην των Ιταλιστών, μεταφράσεις του των δημοτικών μας τραγουδιών, εινε μία συνεχής νεοελληνική προπαγάνδα, εις την ένγενεστέραν μορφήν της, από τόν νεαρόν φιλέλληνα, ο όποιός ήδη με τά πρωτότυπα φιλολογικά έργα του, με τάς μελέτας του επί τού Φλωρεντινού φιλοσόφου Αύγουστου Κόντ, με τό ένπνευσμένον του κήρυγμα, έχει ήδη καταλάβει τόσον νέος άκόμη, μίαν έξαιρετικήν θέσιν εις την πνευματικήν ζωήν της πατρίδος του.

Η νέα πνευματική ζωή της Ελλάδος — διά την όποιαν και μόνην, όπως ειπε πρό όλίγων ημερών εις την Βουλήν ο βουλευτής κ. Καφαντάρης, άκοουμεν πού και πού κανένα παρηγορητικόν λόγον εις την Εδρώπην — όφείλει εις τόν Πίον Τσιούτι, έκτός των άλλων, την τακτικήν και πλουσίαν παρουσίαν της μεταξύ των ευρωπαϊκών φιλολογιών εις την τιμημένην φλωρεντινήν επιθεώρησιν, την «Nuova Rassegna». Μετά τά δημοτικά μας τραγούδια, μετά τόν Σολωμόν, μετά τόν Βαλαωρίτην, εις τό τελευταίον της τεύχος ο Πίος Τσιούτι διδει εις τό Ιταλικόν κοινόν τόν Χριστόπουλον, τόν Μαρκοράν και μέρη νεωτέρων έργων. Εάν ή έκλογή του παραπλανάται κάποτε, από κάποιαν άτελή γνώσιν της νέας μας φιλολογικής ζωής, ή καλαισθησία και ή μόρφωσις του, με την συνεχή μελέτην της φιλολογίας μας, θά προσανατολίση βαθμύδον τελειότερα και πληρέστερα τόν άφωσώμενον αυτόν νεοελληνιστήν προς την νέαν μας τέχνην. Όσο σδήποτε αί ύπηρεσίαι πού προσέφερε και αί ύπηρεσίαι πού ύπόσχεται προς την πνευματικήν ζωήν της νέας Ελλάδος, δικαιούνται εις κάθε έκτίμησιν, κάθε προσοχήν, κάθε άγάπην.

ΠΑΥΛΟΣ ΝΙΡΒΑΝΑΣ

ΚΑΛΙΤΕΧΝΙΑ

Παύλος Ματθιόπουλος

Ο κ. Ματθιόπουλος διδει μίαν ιδιαίτεραν νόταν εις την ζωγραφικήν μας. Έχει χρώματα δρασεμιά, έχει και πολύ γούστο, όπου και τά δύο συνδυάζονται ώραία με τό παστέλ, τό όποιον προτιμά.

Προσπαθώ νά συγκεντρώσω τάς έντυπώσεις μου από την μικράν έκθεσιν πού διοργάνωσε προχθές εις τό άτελιέ του. Έμορφα τοποθετημένα, με καλαισθησία, έλαφρά-έλαφρά, μέσα σέ ώραία πλαίσια.

Βλέπω αρκετά γυναικεία πορτραίτα. Έπειτα άλλα, πού όσον και αν φαίνονται πορτραίτα, έχουν όμως χαρακτήρα διακοσμητικόν. Τά καθαντό πορτραίτα είναι, νομίζεις, όλα όμοια. Όμοια άρνητικώς. Δέν έχουν δηλαδή γνωρίσματα έσωτερικά. Και εις την προσωπογραφίαν αυτό ζητούμεν. Δέν άρκει τό χρώμα και ή χάρις, άναμφισβήτητα προσόντα τού κ. Ματθιοπούλου. Ο Αύτρας του πολύ καλλίτερος. Σού θυμίζει τόν αγαπητόν διδάσκαλον, πού είναι άκόμη ολοζώντανος εις όλην την μήμηρην με την νεανικήν του ψυχήν, κρυμμένη κάτω από τάς χονδράς όντίδας τού προσώπου.

Ο κ. Ματθιόπουλος εινε intellectual. Θά ήτο άδικημα νά τού τό άρνηθ ή κανείς. Αί ιδέαι του διά την τέχνην μου άρέσουν. Την θέλει ελευθέραν από τά δεσμά της γραμματικής. Βλέπω κ' εγώ τάς εικόνας του χωρίς νά κρατώ εις τό χέρι κανένα μέτρον, χωρίς νά τάς υποβάλλω εις κανόνας. Βλέπω ότι αισθά-

νεται ο ζωγράφος πολύ την γυναικείαν χάριν και έπίσης πολύ τό χρώμα. Και τάς παίρνω όπως είναι. Τραγουδάκια χαριτωμένα πού εύχαριστούν τό ατί. Φοβόμαι όμως ότι κάτι τούς λείπει. Έκείνο, πού δέν ήμπορώ εγώ νά σάς είπω με πράγματα ώρισμένα, και πού τό άνακαλύπτεις όταν φεύγεις από τό κομψόν άτελιέ τού ζωγράφου.

Σέ πολλά έργα του σταματά τό μάτι ή άρμονία των χρωμάτων, μιά χάρις άληθινή. Η ψυχή όμως δέν μένει εκεί Αησιμονείς τόν ήχον τού τραγουδιού εύθύς πού τό τραγουδι έπαυσε. Μιά ζωή άκριλιάτικη λείπει όμως ή έμορφοιά τού Απριλίη, εκείνη πού δεσμεύει και συγκινεί.

Σέ μίαν όμιλία μας μου έλεγε κάποτε ο κ. Ματθιόπουλος γι' αυτό άκριβιάς τό άοριστον εις την τέχνην. Νομίζω πως θά ήμπορούσε νά τό άποδώσῃ άφού τό αισθάνεται νά φτερουγίζει γύρω του. Πού έγκειται τό μυστικόν τού ότι δέν τό άπέδωκε; Έργάζεται βιαστικά; Χωρίς έρωτα; Ξέρω κ' εγώ; Τό μέλλον θά τό δειξῃ. Θά τό δειξῃ, πιστεύω, δικαιοῦνον την έλπίδα ότι ο κ. Ματθιόπουλος έμπορεί νά μάς δώσῃ έργα άνώτερα από ό,τι έκθέτει σήμερα.

Κ. Μ.

ΦΥΣΙΟΓΝΩΜΙΑΙ

Λίνα Φόν Λόττινγκε

Η σημερινή φυσιογνωμία μάς των συμπαθητικώτερων καλλιτεχνικών μορφών των Αθηνών, έπρεπε πρό πολλού νά είχε την θέσιν της, εις την σειράν αυτήν των φυσιογνωμιών των «Παναθηναίων». Ένας όμως πολύ άξιώτερος μου και πρό παντός σφωτότερος, έπρεπε φαιδότερα νά αναπτύξη και νά δείξη εις όλην του την έκτασιν τό λαμπρόν και κυριολεκτικώς έθνικόν έργον της Κος Λόττινγκε, την άδράν και άποτελεσματικήν συνδρομήν της διά την ανάπτυξιν της Μουσικής εις την Ελλάδα και ιδίως νά τονίσῃ τό συστηματικόν και φωτισμένον πρόγραμμα, τό όποιον ακολουθεί διά την πραγματοποίησιν τού σκοπού της. Τα όλίγα αυτά λόγια γραμμένα επί τη ευκαιρία μάς θά μνηστικώς έκτελέσως της «Όδυσσεας» τού Max Bruch εις τό Ώδειον της, δέν έχουν άλλον σκοπόν παρά νά έκδηλώσουν ένα ειλαικινή ένθουσιασμόν διά τό έργον της, με την θερμήν έπιθυμίαν, εάν ήτο δυνατόν, νά άποδώσουν και την οπανίαν χάριν και εύχαρίστησιν πού αισθάνεται κανείς όταν ύστερα από ένα μακρονόν και κοπιώδη δρόμον, εύρίσκει τέλος ένα τόπον όπου ήμπορεί έλευθέτως νά αναπνεύσῃ. Είναι δέ ίσως άναφελές νά αναφέρω πόσον μακρός ξηρός και άποπνικτικός είναι ο δρόμος αυτός των έθνικών και μορφωτικών ιδρυμάτων παντός είδους με τάς πομπώδεις και μεγαλοσχήμους ύποσχέσεις των. Πόσαι όμως εξ αυτών εκπληρώνονται ή φέρουν, κάποιο άποτέλεσμα, αί καθημερινά άπογοητεύσεις μάς τό δείχνουν ολοφάνερα. Άλλ' ίδού μία μικρά δασίς διαφαίνεται και την όποιαν όσον και αν καμίνονται ή δέν θέλουν νά διακρίνουν, δέν ήμπορούν όμως νά έμποδίσουν και την δροσίαν της, πού έλευθερη και άνεμπόδιση ξεφεύγει απ' εκεί και δροσίζει ό,τι άνταμώσῃ. Και ή δασίς αυτή άκριβώς είναι τό έργον της κυρίας Λόττινγκε, τό Ώδειον της, τό Ώδειον Λόττινγκε.

Μικτός χορός μαθητών και μαθητριών της σχολής τού Ώδειου, υπό την διεύθυνσιν τού καθηγητού κυρίου Καρόλου Μπέμερ, συνοδευόμενος από τό άκούραστο πιάνο της κυρίας Λόττινγκε, μάς παρουσίασε τελευταίως ολόκληρον τό θαυμάσιον δρατόριον ο «Όδυσσεύς» τού Μάξ Μπρούχ. Και ή έκτέλεσις ύπήρξεν σχεδόν τελεία, και ή έπιτυχία καταπληκτική. Αί έξοχοι

Alina von Lotzner

σηναι της Όδυσσεύς, ως εικόνες συνθετικά, μεγαλοπρεπείς εξετυλίχθησαν ενώπιον του ακροατηρίου γεμάτες από παραστατικότητα και δύναμιν έκφρασης. Ενόμιζες πως ή ποιήσεις και ή μουσική συνηγάζοντο και εξωγράφιζαν τας θαυμασίας εκείνας εικόνες της σαγηνευτικής και ρομαντικής ιστορίας του Όδυσσεύς. Σκηναί όπως ο Όδυσσεύς και αι Σειρήνες, Η καταιγίς, το πέπλος της Πηνελόπης, και ή αναγνώρισις του Όδυσσεύς υπό των Φαίακων, συμπεριλαμβάνουσαι συγχρόνως την παθητικότεραν ποιήσιν, τόσον φαρδύαν παραστατικότητα, και τόσην ζωήν εις την έκφρασιν, σπανίως απαντούν συνεννοημένοι εις έν και τό αυτό έργον, σχετικώς τόσον μικρών διαστάσεων. Και τό έργον αυτό, ό καλλιτεχνικός χυμός, ή essence μιάς ολοκλήρου όπερας, απηλλαγμένης σκηναϊκής εκτέλεσεως, έπέρασε ολοκλήρον από τά δημιουργικά δάκτυλα της κυρίας Λόττνερ, τά οποία πληττόντα τον πρό αυτης άφωνον όγκον του πιάνου, έδιδον εκ διαδοχής μορφήν ζωήν και όρημν εις όλα τά περίπλοκα όμηρικά εκείνα πρόσωπα και τά φυσικά στοιχεία του θαυμασιού όρατορίου.

Μία θέλησις λογαριασμένη και μία σιδερένια ενέργεια ίδρυσαν τό Ώδειον της κ. Λόττνερ. Και τόρα όπου πλέον αι βάσεις εδάλθησαν στερεαί, ελεύθερα και ήσυχα φροντίζει πως να του δώση και τον καλύτερον φωτισμόν. Και ό τρόπος με τον όποιον προσπαθει να τό φωτίση είναι ό τρόπος όλων των δημιουργών, τό άθόρυβο σκούνημα και ή διάβασις, άκαμπτως με βουλωμένα αυτιά, δια να μην ακούη, όχι βέβαια άσματα Σειρήνων, ενός δρόμου γεμάτου από εμπόδια. Συμπληθής όμως και άγαπητή εμπνεύουσα την άφωσίωσιν και την φιλίαν, κατόρθωσε να περιστοιχισθή με τά καλλίτερα στοιχεία, με τά οποία αναμφιβόλως θα καταστήση πραγματικήν εις ωφέλειαν την διδασκαλίαν της Μουσικής, και με φίλους άφωσιωμένους, έχοντας άκράδαντον πίστιν εις τον άστέρα της. Και προς τότο δεν έχομεν παρά να αναφέρωμεν τας πολυτίμους συνεργάτας της όπως την κυρίαν Ν. Φωκά, τον κ. Κ. Μπέμερο, και άλλους, και ύποστηρικτάς, ένθουσιώδεις φιλομούσους όπως τον κ. Ζάννον.

Τό Ώδειον της Κας Λόττνερ φιλοδοξει να γείνη άληθινόν καλλιτεχνικόν φυτώριον, από τό όποιον να σκορπισθή ασφαλώς ή μουσική και να αναπτυχθή πραγματική άγάπη προς αυτήν. Η εκτέλεσις της «Όδυσσεύς» ήτο μία δοκιμή. Η πλήρης επιτυχία της ένθαρρύνει την συνέχειαν και έτσι λίαν προσεχώς θα έχωμεν την Δημιουργίαν του Χάνδν, κατά πολύ άνωτέραν και πλουσιωτέραν εις την εκτέλεσιν.

K. I. M.

ΓΡΑΜΜΑΤΑ ΤΕΧΝΗ ΕΠΙΣΤΗΜΗ

ΜΕΤ' ολίγας ημέρας εκδίδεται εις τέρχος ή Παρά Δαλέουσα του κ. Παύλου Νιρβάνου, ή όποια έδημοσιεύθη εις τά «Παναθήναια». Ίδου ένα από τά άρτια αυτά ποιημάτια, μη περιληφθέν εις την δημοσιευθείσαν σειράν.

ΗΡΩ

Πάντοτε ό λόγχος της' Ηρώς στο γυναικείο τό χέρι,
Ψηλά στον βράχο, που βοερό τό κύμα τον σκεπάζει
Και τον γενναίο κι' απότολμο κολυμβητή σπαράζει.
Σά λυχροστάτη δούγκριτο πόθου κι' δλέθρου άστέρη.

ΑΠΟ τον νέον τόμον ποιημάτων του κ. Κωστή Παλαμά 'Ο Δωδεκάλογος του Γύφτου άναδημοσιεύομεν τους εξής στίχους:

Μιάν άπριλιάτικην αύγή
στο βαθυπράσινο λαγκάδι,
σε μιά σπηλιά καταμπροστά,
κάτι άγναντεύω κατά γίς,
μυοδαμμένο μέσ' στο χώμα,
και που ξεμύτιζε άπ' τό χώμα
σαν κλώνος μέσ' από τό χώμα,
και σάμπως νάθελε και πάλι,
σκεπάζοντάς το, να τό θάψη.
τσοφριγγε τό περιπλοκάδι,
και στο γαλάζιο άχρσοκοτάδι
πρωϊ πρωϊ
τ'όβλεπες ποτε σα χεράκι,
ποτε σαν ένα μαυροκόκκινο
λαβωμένο πουλί.

Σκύβα (και βρισκω ένα βιολι.

Κ' είτανε τό βιολι του Γέρον.
τάσκηεντη κληρονομιά.
Τό ηΐρα στην έρμη τη σπηλιά του
καταμπροστά.

'Ο έρημίτης γέρος τόχε,
σαν τον κράταγε ή σπηλιά
με τους βράχους, με τάξιμα,
και με τά στοιχεία.

Ζούσε, και όλος μιá μελέτη,
μιá γαλήνη, ένας ρυθμός
στο πλευρό του παραστάτης
πάντα ένας αϊτός.

Τό άγνάντεες, και τέτοια
σου ξυπνούσε συλλογή.
— Μην ύπάρχουν; μη δέν είναι
δνευρα κ' οι Θεοί; —

Κι δ,τι αν είσουν, τουρκος, γύφτος,
άγιος, ήρωας, ληστής,
έκανες να γονατίσης,
να προσευχηθής.

Τ'όχε ό γέρον ό έρημίτης,
στη σπηλιά σα ζούσε εκεί,
άγγιχτο, άμοιαστο και ξένο
στα βιολιά βιολι.

Τ'όγγιζε ποτε και ποτε,
χρόνια διάβηκαν πολλά,
κ' οι άλλοι γέροι μολογάνε
πως καμιά φορά

τό λαγκάδι αντιλαλούσε
άπο θεία μιá μουσική,
σα να σμιζανε της πλάσης
οι λογής κροννοι

και γινήκαν ένα στόμα,
μιá καρδιά, για να τά πούν
δσα εδω καρδιές δεν ξέρουν,
χείλια δε λαλούν.

Κι δσο πήγαινε άπλωνόνταν
τάγιο παίξιμο πυδ άριά
δσο που έσβυσε για πάντα
μέσ' στη λαγκαδιά.

Γιατι ό γέρος ό έρημίτης,
δσο πήγαινε κι αυτός
δλο ανέβαινε προς κάποιο
όπερκόσμο φως,

δσο που τά δυό του χέρια
του άπομείναν καρφωτά
τεντωμένα προς τη δέση,
και ποτε του πιá

δέν τά σάλεψε τά χέρια,
και για χρεία καμιά, καμιά
κι δλα σα να μαρμαρώσαν
μέσα στη σπηλιά.

Χάθηκε ύστερα κι ό γέρος,
— Μά δέν ξέρω πως και που —
κι αν ό θάνατος τον πήρε,
κι αν δυώθη άλλο.

Στο πλευρό του ό παραστάτης,
πάει, φτερονόμισε κι ό αϊτός
και σ' έμένα του βιολιού του
πέφτει ό θησαυρός.

Ο καθηγητής κ. Κρουμπάχερ, γράφει προς τον συνεργάτην μας κ. Π. Νιρβάνου, εξ άφορμής του γνωστού εις τους άναγνώστας μας χρονογραφήματος: «Σας συγχάω από καρδίας δια τό όντως έξαιρετον άρθρον σας «Η Γλωσσική Δουλεία εις την Βουλήν». Φαίνεται ότι βαθμηδόν γίνεται φώς εκεί κάτω...»

ΕΝΑΣ φίλος μας από την Αίγυπτον μας γράφει: «Κατ' αυτάς εκινήθη πάλιν εις την Βουλήν τό γλωσσικόν ζήτημα, προκειμένου περι των διδακτικων βιβλίων» ίδου ό κανών όν έθεσεν ό σοφός Έλληνας της Φιλίας Ιωάννου δια την νέαν κοινήν ελληνικήν γλώσσαν, κανών άγνωστος ίσως, καθότι ή περι νέας ελληνικής γλώσσης διατριβή του έδημοσιεύθη εις τά 1863 εις έν Ημερολόγιον του Βρετου εκδιδόμενον εις Παρισίους.

»Είναι φανερόν ότι ή κοινή αυτη γλώσσα πρέπει να έχη βάσιν την νυν λαλουμένην, ίνα μη καταστή του λαου άλλοτρια. Άλλά ένταντω πρέπει να καθαρισθή των κατά τόπους ποικίλων χυδαϊσμών και ρυθμισθή κατά τον κοινόν της αρχαίας γραμματικής τύπον επί τοσοϋτον, έφ' όσον ή ρυθμισις είναι δυνατή, ήτοι έφ' όσον ή κατάληξις και ή κατά μικρόν εις κοινήν χρηση εισαγωγή της ούτω έρρυθμισμένης γλώσσης δεν ύπερβαίνει την νοητικήν του λαου δύναμιν».

»Ο κανών αυτός είναι όρθός, άλλ' εν τη πράξει άπαιτει πρό πάντων άκραν καλαισθησίαν, ούδεμίαν προκατάληψιν, και συγγραφείς έξόχους, προ παντός κατόχους της άληθινής γλώσσης του λαου και της αρχαίας από τας όποιας πρόκειται να πλουτίζον την νέαν κοινήν.

Ίδου δε τί λέγει ό ίδιος Φίλιππος Ιωάννου και περι της άναστάσεως της αρχαίας.

»Ό,τι και αν είπουν τινές άφραταζόμενοι μάλλον υπό της ζοηρός φαντασίας ή οδηγούμενοι υπό της κρισεως, ή αρχαία Έλληνική γλώσσα δεν δύναται να έγεσθή εκ του τάφου και καταστή ζώσα γλώσσα του λαου».

Ταυτα δια τον Μιστριώτην, Κόντον και τους άγαν καθαριστάς.

Δ. Σ.

ΤΟΝ μήνα τούτον συνεληρώθησαν 25 έτη από της έκλογής του Σουλλύ Προυδόν εις την Γαλλικήν Ακαδημίαν. Τήν ήμέραν της έπετηρίδος ό Φραγκίσκος

Κοπέ, με άλλους δύο φίλους του μετέβησαν εις την έξοχικην έπαυλιν όπου διαμένει ο ποιητής και προσέφεραν εις αυτόν αναμνηστικόν μετάλλιον εκ μέρους των θαυμαστών αυτου.

Από όλον το έργον του Σουλλύ Προυδύμ έκπνέει ή γαλήνη της αγάπης και της πίστewος, χωρίς πάθος, χωρίς όρμην μάς συναρπάζει. Πάντοτε εις την ίδίαν νόταν ο ποιητής ψάλλει την χαράν της ζωής και της αγάπης. Καμμία ματαιότης δεν απεργάζεται του, στίχους του. ή τέχνη του ποτέ δεν ζητεί να μάς άπατήση με ψευδή σύμβολα, πάντοτε έπιδεικνύει γυμνήν την λευκήν του συνειδήσιν. Οι στίχοι του δεν είναι φλυαροί και ηητορικοί διότι, καθώς λέγει ο ίδιος,

les mots ressemblent aux vases,
les plus beaux sont les moins remplis.

Ο ποιητής ουτος όμοιάζει με τον άσκητήν ο οποίος έπιδιώκει την έρημίαν, δεν ζητεί τίποτε άλλο από την έλευθεράν ζωήν και την αιωνίαν αγάπην. Η σκεπτική τέχνη του έχει οφθαλμούς παρατηρητικούς

D'innombrables liens, freres et douloureux,
dans l'univers entier vont de mon ame aux choses.

Η τέχνη του Σουλλύ Προυδύμ ύπηρεσε πάντοτε όμοια, δεν υπέστη καμμίαν μεταβολήν. Η τρυφερότης ύπηρεσε δι' αυτόν πάντοτε ως μία φθοραία. Ο ποιητής όταν έπασσε να γράφη ποιήματα, έγραψε εις πεζόν την «Ποιητικήν Διαθήκην»... Όταν έλαβε το βραβείον Νόμπελ τότε έπροσθεσεν ένα κωδικιέλιον, διά του οποίου άφιρώνει τα χρήματα εκείνα εις τους πτωχούς νέους ποιητάς οι οποίοι δεν ήμπορούν να φέρουν εις φώς το έργα της τέχνης των.

Επ' ευκαιρίω του Ιωβιλαίου του ο ποιητής έδημοσίευσεν ανέκδοτον νεανικόν του ποίημα, la pensée et l'amour

Όλον το έργον του Σουλλύ Προυδύμ στρέφεται πάντοτε γύρω από την αυτήν θεότητα, εν τούτοις ουδέποτε αυτοεπαναλαμβάνεται, διά το αυτό θέμα έχει πάντοτε νέας ιδέας και νέας σκέψεις.

ΕΙΣ τὸ Παρίσι ἐξεδόθη ἡ «Ιταλίς κατά τὴν Ἀναγεννήσεως ἡσαν ὠραῖαι καὶ ἐνέπνευσαν ἀριστουργήματα. Δὲν εἶχον τὴν κλασσικὴν καλλονὴν τῶν ἀρχαίων, οἱ ὀφθαλμοὶ τῶν δὲν ἦσαν ἀμυγδαλωτοί, δὲν εἶχον ἑλληνικὴν μίτην, οὐδὲ τὴν ἀρμονικότητα τοῦ προσώπου ἐν γένει. Αἱ γυναῖκες τῆς Ἀναγεννήσεως ἦσαν ζωηραὶ καὶ χαρίεσαι καθὼς δεικνύει τὸ πλῆθος τῶν εἰκόνων τοῦ ὠραίου βιβλίου τοῦ κ. Ροδοκανάκη. Κατὰ τὴν ἐποχὴν ἐκείνην ἠγάπων τὰς ξανθὰς, ὄχρας καὶ λεπτοφυεῖς γυναῖκας. Εἰς τὰ ποιήματα τοῦ καιροῦ ἐκείνου παρομοιάζεται ἡ κόρη τῶν με χρυσὰ νήματα, οἱ ὀφθαλμοὶ τῶν με πολυτιμοὺς λίθους, τὰ φρύδια με τῶσα, τὰ μικρὰ στόματα με ῥόδα. Οἱ ποιηταὶ τῆς Ἀναγεννήσεως ἔμνουν πρόσωπα ὡς ἀν χρυσάκιλλον, κινήματα ἀπαλά, βλέμματα ἠδονικά καὶ μελαγχολικά. Ἀργότερα ἡ περιγραφή τῆς καλλονῆς πλησιάζει περισσότερο πρὸς τὴν ἀλήθειαν. Ὁ Βοκκάκιος, ὁ Φλωρεντίνος, ὁ Κοσταλλίνος ζωγραφίζον τὰ πλάσματα ποῦ λατρεύουν με μίαν θαυμαστὴν ἀκριβείαν. Οἱ Ἴταλοι κατὰ τὴν ἐποχὴν ἐκείνην ἦσαν εἰς τὸ ἄκρον φιλόκαλοι. Ὁ Ἀλβέρτι συνέγραψεν ὀλόκληρον βιβλίον ἐκ συνταγῶν πρὸς χρωματισμὸν τῶν χειλέων, πρὸς καθαρισμὸν τῶν ὀδόντων καὶ διὰ τὴν ἐπιμέλειαν τῆς κόμης. Οἱ Βενετοὶ εἶχον ἰδιαιτέρον τρόπον πρὸς χρωματισμὸν τῆς κόμης, οἱ Φλωρεντινοὶ τὴν ἐκαμνον κυματιστὴν με θερμὸν σίδηρον, οἱ Νεαπολιτανοὶ τὴν ἐχρωματίζον ὀλόκληρον. Κατὰ τὸν 13 αἰῶνα ἔφεραν εἰς τὴν κόμην χρυσὰς καὶ ἀργυρὰς κνιόλας, καὶ ἐνδύοντο με πολυτελεῖ φερόματα ἐν εἶδει χλαμύδος. Ἡ

Σικελία καὶ ἡ Μεσσηνία, αἱ ὁποῖαι ἔλαβον ἀπὸ τοῦς Ἀραβῶν τὸν τρόπον τῆς ὑφαντουργικῆς, κατεσκευάζον πολυτελεῖ ὑφάσματα καὶ χρυσοκέντητα δέματα διὰ ὑπόδηματα. Αἱ τιμαὶ τῶν ἐνδυμάτων καὶ τῶν πολυτίμων λίθων ἦσαν μυθώδεις, ἀνήρχοντο εἰς πολλὰ φοιρίνια καὶ δουκάτα. Ἦσαν ὁμοῦ ἐνταυτῷ αἱ γυναῖκες τῆς Ἀναγεννήσεως καὶ τέλειαι οἰκοδέσποιναι. Ὁ Βεσπασιανὸς da Bisticci γράφει ὅτι καὶ αἱ μεγαλειότεραι ἀριστοκράτιδες ἐξυπνοῦσαν ἐνωρὶς διὰ τὰ ἐπιστατήσιν εἰς τὴν διακόσμησιν τῆς οἰκίας καὶ τὰς πρωϊνάς ἐργασίας. Οἱ δὲ ἔμποροι ὅταν ἀνεχώρουν εἰς μακρυνὰ ταξείδια δὲν ἐδίσταζον νὰ ἐμπιστευθῶν εἰς τὰς συζύγους τῶν τὴν διαχείρισιν καὶ τὰς συναλλαγὰς τῶν. Εἰς τὴν κοινωνικὴν ζωὴν ἐπαίξαν ὅλον σημαντικόν. Ἡ Ἰωάννα τῆς Αραγωνῆς, ἡ Ἰσαβέλλα τῆς Ἑσπίας καὶ ἡ ἀδελφὴ τῆς Βεατρίκη, ἡ Ἐλισαβεττα Γουζάγα, ἡ Αἰκατερίνη Κορνάρο ἡ βασίλισσα τῆς Κύπρου καὶ τέλος ἡ Βικτωρία Κολόνα ἡ ἐραμένη τοῦ Μιχαὴλ Ἀγγέλου, ἔσχον μεγίστην ἐπίδρασιν ἐπὶ τῶν συγχρόνων τῶν. Γυναῖκες ἦσαν τότε καθηγήτριαί Πανεπιστημίων καὶ ποιητρίαι θαυμασταί. Ἡ ἁγία Αἰκατερίνη τῆς Σιέννας ἔδιδε συμβουλὰς εἰς τὸν Πάπαν καὶ εἰς τοὺς πρίγκιπας καὶ ἐξήγερε μίαν λαϊκὴν ἐπανάστασιν. Καὶ ἡ Ἁγία Φραγκίσκα ἐπαίξε τὸν ἴδιον ὄλον εἰς τὴν πολιτικὴν τῆς ἐποχῆς τῆς.

M. Σς

ΕΙΣ τὴν Ἀθῆνάν, τὸ περιοδικὸν τῆς Ἐπιστημονικῆς Ἐταιρείας, (τόμ. ΙΗ', σ. 315-421) ἐδημοσιεύθη νέα μακρὰ μελέτη τοῦ συνεργάτου μας κ. Σίμου Μενάρδου, ἐπιγραφομένη «Τοπωνυμικὸν τῆς Κύπρου». Ὁ συγγραφεὺς, στηριζόμενος ἐπὶ τῶν ἀρχαίων πηγῶν καὶ διαφόρων μεσαιωνικῶν λατινικῶν, γαλλικῶν καὶ ἰταλικῶν κειμένων, ἀναφέρειν δὲ πάντα τὰς νεωτέρους σοφοὺς, τοὺς γράψαντας περὶ Κύπρου, ἰδίως ἀγγλοὺς καὶ γερμανοὺς, προσπαθεῖ νὰ εὐρὴ τὴν ἀρχὴν καὶ τὴν ἐτυμολογίαν ὄλων τῶν χωρῶν τῆς ἑλληνικῆς μεγαλονήσου, καὶ χιλιάδων τοποθεσιῶν αὐτῆς. Περιεργότατον μέρος τοῦ ἔργου τοῦ πραγματευόμενον περὶ τῶν ἁγίων, τοὺς ὁποίους ἀποδεικνύει κατὰ τὸ πλεῖστον ἐπισκόπους ταφέντας ἐκεῖ, ὅπου κατόπιν ἐσχηματίσθησαν ὁμώνυμοι συνοικισμοί. Ἐξίσου δὲ περιεργοὶ ἱστορικῶς εἶναι καὶ ἄλλαι τοπωνυμῖαι, τὰς ὁποίας ὁ κ. Μενάρδος ἀποδεικνύει ὡς προεβούστας εἶτε ἀπὸ ὀνόματα Φραγκῶν Ἰπποτῶν, οἱ ὁποῖοι εἶχον ἐκεῖ ἐπαύλεις π. χ. τὸ Ἀναβαρκὸς τῆς Πάφου ἀπὸ ἱππότην de Navare, τὸ Γούργι ἀπὸ τοὺς Σύρους ἱππῶτας Γουβριδες, τὴν Λαζαριάν ἀπὸ τὸν ὄλον τῶν de Lusignan, οἱ ὁποῖοι ἐβασίλευσαν ἐπὶ τῆς νήσου ἀπὸ τοῦ 1191-1489, τὴν Τερούριον ἀπὸ τοῦ σιρ Στεφάνου, τὸ Τερούριον ἀπὸ τοὺς de Nogés· εἶτε ἀπὸ ἱπποτικά ἢ μοναχικά τάγματα, λ. χ. τὸ Κάριον ἀπὸ τοὺς Carmes, τὸ Σπιτάλλιν ἀπὸ τοὺς Hospitaliers, τὸ Τέμπος ἀπὸ τοὺς Templiers, τὸ Φρένιρος ἀπὸ τοὺς Fré mineurs. (freres mineurs). Ἐπειτα διὰ μακρῶν ἐξετάζει τὴν τοπογραφίαν, καὶ ἀποδεικνύει λ. χ. τὸ Καρακωμιν ὡς σημαῖνον μαῦρον ἄμνον (qarâqoum), τὸ Κιόμουρ κιν ὡς προεβούσταν ἀπὸ ἑνα Kaumurju, καρβουνῶν κτλ, οὕτω δὲ καταλήγει εἰς σύντομον ἐπίλογον «Κύπριοι ἐπίσκοποι, ξένοι ἐπιδρομεῖς, ἀλλόφυλοι μισθοφόροι, Ἕλληνες ἀρχόντες, φράγκοι ἱππῶται καὶ λατινοὶ μοναχοὶ παρήλασαν ἐνώπιον ἡμῶν καὶ εἶδον ἐπιζησαν καὶ αὐτὸ τὸ ἐπώνυμον τῶν ρηγῶν. Ἡ μελέτη αὕτη κυρίως ὑπηρεσε γλωσσική, ἀλλ' ἰδοὺ ὅτι καὶ δι' αὐτῆς ἀφηνύσαμεν τὴν ὑνώττουςαν ἠχὴ τῆς ἱστορίας». Μακρὰν ἀνάλυσιν καὶ κρίσιν τοῦ ἔργου τοῦ κ. Μενάρδου ἐδημοσίευσεν ὁ καθηγητὴς τοῦ Πανεπιστημίου κ. Γ. Ν. Χατζιδάκις εἰς ἐπιφυλλίδα τοῦ «Ἀγῶνος» (ἀρ. 411-414), ἰσχυριζόμενος ὅτι «οὐδεμίαν ἄλλαν ἑλληνικῆς γῆς γινώσκωμεν νῦν τὰς τοπωνυμίας καὶ τὰ

ἐκ τούτων δυνάμενα νὰ συναρῶσιν ἱστορικὰ πορίσματα ὅσον τῆς εὐτυχούς ὑπὸ τὴν ἐποχὴν ταύτην Κύπρου» καὶ ὀνομάζον τὸ «Τοπωνυμικόν» τοῦτο ὄντως πρότυπον διὰ πάσαν ἄλλην ὁμοίαν τοῦ λοιποῦ ἔργου παρ' ἡμῖν».

Ο κ. Γρ. Ξενόπουλος γράφει εἰς τὰς Ἀθήνας περὶ τῆς ἐγκαταλείψεως τῆς φιλολογικῆς κριτικῆς ὑπὸ τῶν ἐφημερίδων ἐν Γαλλίᾳ. Ἡ ἐγκατάλειψις αὕτη ἀποδίδεται ὑπὸ τοῦ κ. Ἐρνέστου Δωδέ, εἰς τὴν ἐξέλιξιν τοῦ τύπου, ὁ ὁποῖος σήμερον με τὰς γιγαντιαίας προόδους τῆς συγκοινωνίας καὶ τὴν ἀδηφάγον περιέργειαν τοῦ κοινού, κατήντησε «πληροφορία καὶ ἀδιακρίσια». Δὲν μένει πλέον τόπος διὰ κριτικά καὶ φιλολογικὰ ἄρθρα. Τὸ ἴδιον καὶ εἰς τὴν Ἑλλάδα. Ἀπομένει μόνον τὸ περιοδικὸν διὰ μίαν φιλολογικὴν κριτικὴν εἰλικρινὴ καὶ ἀπροσωπώλητον. Καὶ ἀναφέρει τὰ Παναθηναῖα ὡς παρακολουθοῦντα τὴν φιλολογικὴν κίνησιν εὐσυνειδήτως. Ἄλλ' ἡ διάδοσις τοῦ περιοδικοῦ εἶναι μικροτέρα τῆς διαδόσεως τῆς ἐφημερίδος, μάλιστα εἰς τὴν Ἑλλάδα. Καὶ ἡ ἐπιβολὴ τοῦ ἔπομένου μικροῦ. Συνέπεια ἡ παραμέλησις τοῦ βιβλίου. Ἡ πρειωδὴς καὶ ἀνήσυχος ζωὴ τῶν ἡμερῶν μᾶς εἶαι ἡ πηγὴ ὄλων αὐτῶν τῶν κακῶν.

ΕΙΣ τὸ τελευταῖον φύλλον (ἀριθ. 99, Marzo 1907) τοῦ Atene e Roma, τοῦ περιοδικοῦ πρὸς ἐνίσχυσιν τῶν κλασσικῶν σπουδῶν ἐν Ἰταλίᾳ, ὁ Ἀνατολιολόγος καθηγητὴς κ. P. E. Ravolini γράφει διεξοδικὴν κ' ἐνθουσιώδη κρίσιν περὶ τῶν Δημοτικῶν ἑσμάτων Φιγαλίας τῶν ἐκδοθέντων μετ' ὑπομνημάτων ὑπὸ τοῦ συνεργάτου μας κ. Νίκου Α. Βέης. «Ἡ σημασία τῆς συλλογῆς αὐτῆς· λέγει ὁ κριτικὸς· ἐγκείται πρὸ πάντων εἰς τὰς σημειώσεις καὶ τὰ ὑπομνήματα, τὰ πολυπληθῆ καὶ λεπτομερῆ, τὰ ὁποῖα ὁ ἐκδότης κ. Νίκος Α. Βέης ἐπισυνάπτει εἰς ἕκαστον ἕσμα μετὰ τὴν γνώσιν καὶ τὸν ἐπιστημονικὸν ἐκείνον καταρτισμὸν, τοῦ ὁποίου ἔδωκε μέχρι τοῦδε δείγματα καὶ εἰς ἄλλα πολλὰ ἔργα του. Σχεδὸν ἄνευ ἐξαιρέσεως κατορθώνει μετὰ τὴν ἐξέλεξιν καὶ τὴν συσχέτισιν τῶν πλέον διαφόρων δοκουμένων καὶ μετὰ τὴν κριτικὴν ἐπὶ τῶν διαφόρων εἰδήσεων, τὰς ὁποίας ἀρῶνται ἀπὸ ἱστορικούς, γεωγράφους, καὶ ποιητάς, κατορθώνει νὰ διευκρινίσῃ τὴν χρονολογίαν καὶ τὴν ἀρχικὴν προέλευσιν τῶν τραγουδιῶν καὶ νὰ μᾶς δώσῃ τὴν εἰκόνα τῶν ἐν αὐτοῖς ἐξυμνουμένων ἢ ἀναφερομένων ἤρωων. Κ' ἐνίοτε καὶ ὀλόκληρον τὴν βιογραφίαν τῆς διαφαντικῶν συγχρόνων τὰ τραγῳδία καὶ γλωσσικῶς. Ὁ Κ. Ravolini μεταφράζει ἰταλιστὶ καὶ μερικὸς ὠραῖους στίχους ἐκ τῆς ἐν λόγῳ συλλογῆς.

Ἡ «Φιλολογικὴ Ἠχώ» τοῦ Βερολίνου εἰς τὸ τεῦχος τοῦ Ἀπριλίου δημοσιεύει χαρακτηρισμὸν καὶ εἰκόνα τῆς γνωστῆς καὶ εἰς τοὺς ἀναγνώστας τῶν «Παναθηναίων» γαλλίδος μυθιστοριογράφου Μαρκέλλας Τιναιρ. τῆς συγγραφέως τῆς «Ἀντάριδος» ἢ σκιαγραφία αὕτη ἐγράφη μετὰ ἰδιάζουσαν διαίσθησιν ἀπὸ γυναῖκα ἐπίσης συγγραφέα, τὴν ἐκ ἀρσῆδος Ἄνναν Μπρούννεμανν. Τὴν Τιναιρ ὀρίζει εἰς τῆς γαλλικῆς φράσεως «elle est femme et elle est parisienne» καὶ ἐπεξηγεῖ: «ἀπεικονίζει με ὀξείαν ἀντίληψιν μετὰ πολλὴν ἰδιοφυίαν καὶ θερμὴν γυναικεῖαν καρδίαν ζωντανὰ καὶ πιστὰ θυμακίους τύπους, παραγομένους εἰς περιβάλλον, τὸ ὁποῖον μόνον εἰς τοὺς Παρισίους δύναται νὰ ὑπάρξῃ».

Μὲ θαυμασμὸν διὰ τὸ πάθος τοῦ «Ἀμαρτωλοῦ Σπιτιοῦ» καὶ τῆς «Ἀντάριδος» τὰ ὁποῖα μετὰ τὴν εἰδυλιακὴν «Ἐρωτικὴν ζωὴν τοῦ Φραγκίσκου Μπαρμπα-

ζάνζ» θεωρεῖ ὡς τὰ ἀριστα ἔργα τῆς συμπεραίνει: «Ἡ Μαρκέλλα Τιναιρ εἶνε γυναικα· εἶνε Παρισινή· προσθέτω ἀκόμη εἶνε καλλιτέχνης· ἀν δὲ ὡς πρὸς τὴν γλώσσαν ἔρχεται μετὰ τοὺς πρώτους καλλιτέχνας τοῦ ἔθνους, ἀλλ' ὡς δημιουργητὴ πλάστρια τῆς ζωῆς εἶνε ἐντελῶς ἐφάμιλλος πρὸς αὐτούς».

ΔΙΑ τὸν ἀποθανόντα τελευταῖος γάλλον ποιητὴν τῆς ὀ Φρανσίς Jammes : Μολονότι τὸ ἔργον του ἡ-ξίξε περισσότερο ἀπ' ὅσον ἐτιμήθη, δὲν ἠθέλησε ὁ-μως ποτέ νὰ βιάσῃ τὴν δόξαν με ἄλλα μέσα. Τὸ ἔρ-γον του εἶναι τὸσον τέλειον ὅστε κατατάσσεται μετὰ τῶν ἔργων τοῦ αἰῶνος πού θά ἰδῶμεν ἀποκατεστημένους. Τὴν μορφήν του ἐφώτιξε μὰ φλόγα ἐσωτερικῆ. Μέτωπον εὐθύ, μαῦρα μάτια, μαλλιά ὀλίγον μακρὰ καὶ γένεια μαῦρα ἀπετέλουν ἕνα ὄλον σάν μοναχὸν, ὅταν μάλιστα περιπατοῦσε μέσα στὰ ἀνήθη παιζῶν μετὰ τὸ κομπολόγι του

Ἡ οἰκία εἰς τὴν ὁποίαν ἀπέθανεν ὁ Καρδούτσης, τῷ εἶχε δοθῆ ὡς δεῖγμα ἐκτιμήσεως ὑπὸ τῆς βασιλείας Μαργαρίτας, τώρα δὲ μετὰ τὸν θάνατον τοῦ ποιητοῦ παρεχωρήθη εἰς τὸν δῆμον τῆς Βολωνίας καὶ θά ἀποτελέσῃ ἐν μουσεῖον ἀναμνηστικὸν τοῦ ποιητοῦ, μία δὲ αἰθουσα θά χρησιμεύῃ διὰ φιλολογικὰς διαλέξεις. Κάτι παρόμοιον δὲν ἠδύνατο νὰ γίνῃ, καὶ παρ' ἡμῖν, διὰ τὴν ἐν Κερκῶν οἰκίαν ὅπου ἀπέθανεν ὁ Διονύσιος Σολωμὸς ἢ διὰ τὸ ἐν Ζακύνθῳ ἐρείπιον τῆς Πλατείας Ποιητοῦ ὅπου εἶδε τὸ φῶς ὁ ψάλτης τῆς Ἐλευθερίας ;

ΕΙΣ τὴν Revue Suisse ὁ Ἐρνέστος Τισσὸ δημοσιεύει Ἐπερίεργον μελέτην περὶ τῆς γλώσσης τῶν ζῶων. Ἰ-σχυρίζεται, κατόπιν περιεργῶν παρατηρήσεων, ὅτι τὰ ζῶα θά ὁμιλήσῃ τὴν ἡμέραν κατὰ τὴν ὁποίαν ἡ δξύνουα τοῦ ἀνθρώπου θά κατορθώσῃ νὰ εὐρὴ τὸν τρόπον διὰ τοῦ ὁποίου θά συγκοινωνήσῃ ἀπ' εὐθείας ἢ ἀνθρωπίνῃ ἀντίληψιν μετὰ τὸ πνεῦμα τῶν ζῶων. Χω-ρίς νὰ θέλωμεν νὰ εὐφρολογήσωμεν δυνάμεθα νὰ εἴ-πωμεν ὅτι ὁ Αἴσωπος καὶ ὁ Κριλόφ τὸ κατορθώσαν.

Ἡ Revue cosmique δημοσιεύει περιεργῶν ἄρθρον ὑπὸ τὸν τίτλον Σύνθεσις τῆς κοσμικῆς παραδόσεως. «Ἡ ζωὴ, λέγει, εἶναι ἱερά καὶ ἐν τῇ ζωῇ τὸ μάλλον ἐνδιαφέρον εἶναι ἡ διαφύλαξις τοῦ πνεύματος, τοῦτο δὲ κατορθοῦται διὰ τῆς ἀναπαύσεως. Κάθε ἀνθρώ-πος πρέπει νὰ κοιμᾶται ὅσον θέλει, καὶ ὅταν θέλει, διότι ὁ ὕπνος εἶναι ἡ οἰκονομία τοῦ χρόνου καὶ δι-στατάλη». Ἡ περιεργὸς αὕτη θέσις ὑποστηρίζεται διὰ περιεργῶν καὶ πνευματικῶν ἐπιχειρημάτων.

ΠΡΟΤΟΜΗ ΤΟΥ ΣΟΛΩΜΟΥ ΕΝ ΑΘΗΝΑΙΣ
Τῇ πρωτοβουλίᾳ τῶν «Παναθηναίων»
— ἀδεία τοῦ Ὑπουργείου —
Ἐκ προηγουμένων εἰσφορῶν Δρ. 2.226.50
Ἀνάθυμος 3.50
Δρ. 2.230.—

Τὸ ἀπαιτούμενον ὄλικὸν ποσὸν εἶναι 3500 περίπου. Ὑπολείπονται περὶ τὰς 1500. Καὶ τὸ ὑπενθυμιζόμεν εἰς ὄλους. Ὅλοι ἔζησαν καὶ ζοῦν

μὲ τούς στίχους τοῦ ὕμνητοῦ τῆς ἐλευθερίας.

Αἱ εἰσφοραὶ στέλλονται εἰς τὰ γραφεῖα τῶν «Παναθηναίων», ὁδὸς Ἀριστοτέλους 35.

ΟΛΙΓΟΣΤΙΧΑ

Ἡ σήμερον δημοσιευομένη ἐκτὸς τοῦ κειμένου εἰκόν μας *Ἡ Γελοιοποιὸς Γραία* τοῦ Λιεμπέγκεφ εἶναι ἐκ τῆς δωρεᾶς Μαρασλή. Προσεχῶς θὰ δημοσιεύσωμεν ἄλλας εἰκόνας τῆς ἐν λόγῳ συλλογῆς κατ' εὐγενῆ παραχώρησιν τοῦ ἐφόρου τῆς Πινακοθήκης κ. Ν. Τακωβίδη.

Ἀργότερα θὰ δώσωμεν καὶ ἄλλα ἔργα τῆς Ἐθνικῆς Πινακοθήκης, ἐκ τῶν ὁποίων πολλὰ εἶναι μεγάλων ζωγράφων.

Ἰδρῦθη εἰς τὰς Ἀθήνας Μουσικὸς Σύλλογος μὲ σκοπὸν νὰ περισυλλέξῃ διὰ μουσικῆς γραφῆς τὰ δημοτικά τραγούδια, τὰ ὅποια θὰ χρησιμεύσουν ὡς βᾶσις τῆς νέας ἑλληνικῆς μουσικῆς.

Τὴν περασμένην Κυριακὴν ἤνοιξε ἡ ἐκδοσις τῆς Καλλιτεχνικῆς Ἑταιρείας. Τὰ ἐκτιθέμενα ἔργα, ἥσαν ζωγραφικῆς, γλυπτικῆς, διακοσμητικῆς, ἀρχιτεκτονικῆς. Περὶ τῆς ἐκθέσεως θὰ γράψωμεν προσεχῶς.

Ἡ ἐν Ἀθήναις Ἐθνικὴ Πινακοθήκη ἐπλουτίσθη πρὸ ὀλίγου καιροῦ διὰ ὀκτὼ ἔργων ῥώσων ζωγράφων, τὰ ὅποια ἐδώρησε ὁ γενναῖος πάντοτε, ἀληθινὸς εὐεργέτης τοῦ ἔθνους, κ. Γρηγόριος Μαρασλής.

Εἰς τὴν Ὀλυμπίαν ἀνευρέθησαν ὑπὸ τῆς Γερμανικῆς Σχολῆς διάφορα ἀντικείμενα, πηλίνα εἰδώλια καὶ χαλκᾶ, καὶ ἄλλα ἀντικείμενα, μεταφερθέντα εἰς τὸ ἐκεῖ Μουσεῖον.

Μία στατιστικὴ τῆς «Δανειστικῆς Βιβλιοθήκης καὶ Ἀναγνωστηρίου» τοῦ Βερολίνου. Κατὰ τὸ τελευταῖον ἔτος ἐδανείσθησαν 80,000 τόμοι. Περισσότερον διαβάζουν οἱ ἄνδρες. Ἐπὶ 25 συνδρομητῶν μία γυναῖκα. Τὸ ἥμισυ τῶν ἀναγνωστῶν εἶναι ἐργάται. Ἐν τέταρτον ὑπάλληλοι. Τὰ δύο τρίτα τῶν δανειζομένων βιβλίων εἶναι φιλολογικά. Ἐν τέταρτον μόλις, ἐπισημονικά.

Τὸ ἐρχόμενον φθινόπωρον ἐγκαινίζεται ἕνα εἶδος ἰταλικῶν Μπαϊρόύτ εἰς τὸ θέατρον Φενίτσε τῆς Βενετίας. Κατ' ἔτος θὰ παίζονται τὰ ἀριστουργήματα τῆς ἰταλικῆς μουσικῆς.

Ὁ δόκτωρ Πάρκερ, Ἀμερικανὸς, ἐπέτυχε ἔπειτα ἀπὸ πολλὰ πειράματα τὴν θεραπείαν τῆς φαλάκρας. Τὸ μέσον εἶναι ἀπλούστατον: ἡ κατάλληλος θωρακικὴ ἀναπνοή. Ἡ ἐφαρμογὴ τῆς πτώσεως τῶν τριχῶν εἶναι λοιπὸν ἡ ἑλλειπῆς ἀναπνοή. Ὁ εἰσπνεόμενος ἀῆθ ὅταν δὲν ἐκπνέεται καταλλήλως, δηλητηριάζει τὸ αἷμα καὶ ἡ θρῆψις τῶν τριχῶν εἶναι ἀνεπαρκής. Ἐκ τούτου ἡ πτώσις τῶν.

Μία ἐκδοσις εἰκονογραφημένη τοῦ Assomoir τοῦ Ζολᾶ ἐπωλήθη τελευταίως χίλια φράγκα.

Εἰς τὸ Collège de France ἐτοιμάζονται ἔορται πρὸς τιμὴν τοῦ ἀποθανόντος ἰταλοῦ ποιητοῦ Καρδούτσι.

ΝΕΑΙ ΕΚΔΟΣΕΙΣ

Αἱ ἀπολαύσεις τῆς ζωῆς ὑπὸ Σιρ Τζὼν Λούμπεκ μετάφρ. Ἀλεξ. Ν. Μαρπουτζόγλου. Ἀθήναι 1907 Τυπογρ. Ἐστία.

Τοπωνυμιὸν τῆς Κύπρου ὑπὸ Σίμου Μενάρδου. Ἀθήναι Τυπογρ. Π. Α. Σακελλαρίου.

Ἡμερολόγιον Τριφυλιακῶν Νίκου Α. Λαμπροπούλου. Ἀθήναι Τυπογρ. Ἀποστολοπούλου δρ. 2.

Ἰάκωβος ὁ Πάτριος ὑπὸ Διακόνου Κλήμεντος Καραναῦ. Ἱεροσόλυμα 1907.

Ἀπὸ τὸν Κόσμον τοῦ Σαλονιοῦ Δηγήματα ὑπὸ Εἰρήνης Α. Δεντρινού. Ἀθήναι, γραφεῖα «Νουμά» δρ. 3.

Ἑλληνικὸς Ἀποκρατορικὸς Στόλος ὑπὸ Κωνστ. Α. Σαράφη Πιτζετιοῦ. Ἀθήναι 1907 δρ. 15.

Ἐκκλησις Λεοντίου Κ. Λεοντίου κατὰ Βασιλείου Ν. Βουδούρη ἐνώπιον τοῦ Δικαστηρίου τῆς Κοινῆς Συνεδήσεως.

Νέος Ἑλληνομνήμων τριμηνιαῖον περιοδικὸν σύγγραμμα συντασσόμενον καὶ ἐκδιδόμενον ὑπὸ Σπυρ. Π. Λάμπρου. Τόμος τέταρτος τεῦχος α'. — 31 Μαρτίου 1907. Ἐκ τοῦ Τυπογραφείου Π. Α. Σακελλαρίου, 1907.

Τὰ κατὰ τὴν πρωτανείαν Σπυρ. Π. Λάμπρου, πρωτανεύσαντος κατὰ τὸ ἀκαδημαϊκὸν ἔτος 1904-1905. Ἐν Ἀθήναις, ἐκ τοῦ τυπογραφείου Π. Α. Σακελλαρίου, 1907.

Ἡ καλὴ εἰδήσις τοῦ Ἔρικ ὑπὸ Amy le Feuvre κατὰ μετάφρασιν ἐκ τοῦ ἀγγλικοῦ ὑπὸ Ἰουλίης Ν. Καρόλου. Ἐν Ἀθήναις, τύποις Π. Α. Σακελλαρίου 1906.

Sur la variation des tensions de vapeur en fonction de la température et la détermination des constantes ébullioscopiques, par G. Baume et D. E. Tsakalotos. — Comptes rendus de l'Académie des Sciences 1907. — Extrait

Stances, Sonnets, Rondeaux et Chansons de Vincent Voiture Paris chez Sansot. fr. 2.

Ethique de Spinoza, traduction inédite du comte Henri de Boulainvilliers, introd. et notes par F. Colonna d'Istria, Paris, fr. 7.50.

Palerme et Syracuse, par Charles Diehl. Paris, fr. 3.50.

Alfred de Musset, par Léon Séché. Tome I. L'homme et l'œuvre: les camarades. Tome II. Les Femmes. Paris, Les 2 vol. fr. 7.